

Tiia Huovinen & Heta Karsi

”ALAKKO NÄÄ MUA?”

Lasten ja senioreiden välisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisin tuokioin – yhteistyössä Oulun kaupungin Merikotkan päiväkodin ja Oulun palvelusäätiön Merikotkantien palvelutalon kanssa

”ALAKKO NÄÄ MUA?”

Lasten ja senioreiden välisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisin tuokioin – yhteistyössä Oulun kaupungin Merikotkan päiväkodin ja Oulun palvelusäätiön Merikotkantien palvelutalon kanssa

Tiia Huovinen & Heta Karsi
Opinnäytetyö
Syksy 2016
Sosiaalian Koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan Koulutusohjelma

Tekijät: Tiia Huovinen & Heta Karsi

Opinnäytetyön nimi: "Alakko nää mua?" - Lasten ja senioreiden välisen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla tuokioilla – yhteistyössä Oulun kaupungin Merikotkan päiväkodin ja Oulun palvelusäätiön Merikotkantien palvelutalon kanssa

Työn ohjaaja: Seija Kokko & Päivi Tervasoja

Työn valmistuslukukausi- ja vuosi: Syksy 2016

Sivumäärä: 69 + 15

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyön "Alakko nää mua?"-toimintatuokioina Oulun kaupungin Merikotkan päiväkodin kolmelletoista lapselle ja Oulun palvelusäätiön Merikotkantien palvelutalon senioreille leikin, liikunnan, musiikin, kuvataiteen ja yhdessä tekemisen keinoin. Järjestimme neljä yhteistä toimintakertaa lasten ja senioreiden kanssa, jotka toteutimme huhtikuun 2016 aikana. Toimintakertojen lisäksi pidimme molemmille ryhmille erilliset tutustumiskerrat ennen yhteisten toimintojen aloitusta, ja palautehetket toimintakertojen jälkeen. Valitsimme opinnäytetyömme aiheen, koska olemme kiinnostuneita lapsuudesta ja ikääntymisestä. Näemme lapsissa yhteiskunnan tulevaisuutta ja haluamme tukea lasten hyvinvointia. Ikääntyminen elämänvaiheena kiinnostaa meitä, koska se koskettaa meitä kaikkia ja ymmärrämme, että Suomessa ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa.

Suunnittelimme "Alakko nää mua?" -kerhomme toiminnan sisällön opinnäytetyömme tietoperustan pohjalta. Tietoperustassa käsittelemme lapsuutta elämänvaiheena, ikääntymistä elämänvaiheena, lapsen ja ikääntyneen välistä vuorovaikutusta, sukupolvityötä ja ohjattua toimintaa eri elämänvaiheissa. Toimintamme tavoitteena oli kehittää ja vahvistaa päiväkodin ja palvelutalon jo olemassa olevaa toimintaa sekä luoda uutta toimintaa vanhan päälle. Tavoitteenamme oli myös edistää sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja saada heille uusia kokemuksia toiminnallisten tuokioiden kautta. Halusimme tuoda toimintamme kautta iloa ja hyviä muistoja kohderyhmän lapsille ja senioreille.

Saimme kehitettyä ja vahvistettua päiväkodin ja palvelutalon olemassa olevaa yhteistoimintaa tuomalla uusia senioreita ja uudenlaisia toimintatapoja mukaan sekä tehtyä toiminnasta sellaisen, että joku ulkopuolinen ohjaa sitä. Edistimme sukupolvien välistä vuorovaikutusta tuomalla lapset ja seniorit yhteen ja yhteiset toiminnot loivat vuorovaikutusta näiden kahden sukupolven välille. Kerhossamme lasten ja senioreiden välillä vuorovaikutus lisääntyi joka kerta enemmän ja vuorovaikutusta syntyi luontevasti ilman ohjaustakin. Yksi toimintamme tärkeistä lopputuloksista oli päiväkodin ja palvelutalon välisen toiminnan vahvistuminen työmme kautta ja tämä näkyi uusien yhteistoimintojen suunnitteluna. Lapset ja seniorit kokivat toimintamme mukavaksi ja tarpeelliseksi ja he halusivat jatkaa vastaavanlaista yhteistoimintaa. Yksi jatkotutkimusaihe työllemme voisi olla sukupolvityön menetelmän hyödyllisyydestä tiedottaminen päiväkodeille ja palvelutaloille. Tällä tavoin voitaisiin saada innostettua muitakin toimipaikkoja hyödyntämään lasten ja senioreiden yhteistoimintaa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, vanhustyö, sukupolvityö, lapsuus, ikääntyminen, vuorovaikutus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

Authors: Tiia Huovinen & Heta Karsi

Title of thesis: "Alakko nää mua?" - supporting interaction between children and seniors through functional group gatherings - in cooperation with the City of Oulu's Merikotka kindergarten and the City of Oulu's Service Foundation at the service house at Merikotkantie

Supervisors: Seija Kokko & Päivi Tervasoff

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2016 Number of pages: 69 + 15

We executed the thesis "Alakko nää mua?" with functional sessions for the City of Oulu's Merikotka kindergarten's thirteen children and the seniors of the service house at Merikotkantie through play, sports, music, fine arts and working together. We arranged four mutual events with the children and seniors, which we implemented in April 2016. We also held a meeting for both groups separately to let them know each other before the start of mutual events as well a meeting for feedback after the events. We chose the topic of our study because of the interest in childhood and aging. We see the future of the society in children, and we want to support children's well-being. Aging on the other hand is a stage of life that interests us because it affects everyone and we understand that in Finland the proportion of elderly in population is growing.

We planned our "Alakko nää mua?"-program's contents on the theoretical basis of knowledge of our thesis. In the theoretical part of our thesis we deal with the subjects as childhood and aging as a stages of life, the interaction between the child and elderly, the work for the benefit of the generations and supervised activities in different stages of life. Our program's objective was to develop and strengthen the already existing mutual activities of the kindergarten and the service house as well as create a new activity on top of the old ones. Our aim was also to promote interaction between generations and to give them new experiences through mutual events. Through our work we wanted to bring joy and good memories for the target group of children and seniors.

We succeeded in our plan by bringing in new seniors and new methods to work with. We promoted the interaction between the generations by bringing children and seniors together and mutual events created interaction between these two. The interaction increased with each event and was born naturally without the need of control. One of the important outcomes of our operations was the strengthening of activities between the kindergarten and the service house through our work, and this was reflected in the planning of new co-operations. Children and seniors both felt our program comfortable to execute and necessary, as they would like to continue similar cooperation. One follow-up research topic for our work could be informing the kindergartens and service sectors of the usefulness of the work for the benefit for generations. In this way we could make other locations to take interest in to take advantage of cooperation between children and seniors.

Keywords: early childhood education, work for the benefit of elderly, work for the benefit of generations, childhood, aging, interaction

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET.....	8
3	LASTEN JA IKÄÄNTYNEIDEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS.....	10
	3.1 Lapsuus elämänvaiheena.....	10
	3.2 Ikääntyminen elämänvaiheena.....	11
	3.3 Lapsen ja ikääntyneen välinen vuorovaikutus voimavarana.....	13
4	SUKUPOLVITYÖ.....	15
	4.1 Sukupolvi käsitteenä.....	15
	4.2 Sukupolvityö menetelmänä.....	16
5	TOIMINNALLINEN TYÖTAPA JA OHJATTU TOIMINTA ERI ELÄMÄNVAIHEISSA.....	19
6	"ALAKKO NÄÄ MUA"- TOIMINTA JA SEN ARVIOINTI.....	23
	6.1 Tarkoitus ja tavoitteet sekä keinot niiden saavuttamiseksi.....	23
	6.2 Kohderyhmä ja ympäristö.....	24
	6.3 Opinnäytetyön toteutus.....	25
	6.4 Tuokiot.....	27
	6.5 Toiminnan kokonaisarviointi ja päätelmät.....	56
7	POHDINTA.....	61
	7.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	62
	7.2 Kehittäminen jatkossa.....	64
	LÄHTEET.....	65
	LIITTEET.....	71

1 JOHDANTO

Ihmisen elämäkulussa lapsuus ja ikääntyminen ovat ääripäitä. Lapsuuteen ja ikääntymiseen suhtaudutaan eri tavoin, kun on kyse eri kulttuureista ja eri aikakausista. Lapsuuden ja ikääntymisen elämänvaiheissa on havaittavissa sekä yhtäläisyyksiä että eroja. Vain yhdenlaista lapsuutta tai ikääntymistä ei ole olemassa, vaan on olemassa erilaisia tulkintoja, joita ymmärretään suhteessa ajankohdan ja aikakauden historialliseen, taloudelliseen, poliittiseen ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen. On muistettava, että kaikki ihmiset ovat yksilöitä. (Jyrkämä 2001, 176–177; Horppu, Leppämäki & Nurmiranta 2009, 114-115; Ukkonen-Mikkola 2011, 26–27; ks. Nummenmaa & Virtanen 2002, 121.)

Lapsuuden ja ikääntymisen elämänvaiheita käsitellään erilaisissa sopimuksissa ja säädöksissä. Yhdistyneiden kansakuntien julkaisemat asiakirjat ovat näistä merkittävimpiä sopimuksia ja niissä on nähtävissä samankaltaisia periaatteita lasten ja ikääntyneiden suhteen. (Ukkonen-Mikkola 2011, 27.) YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa määritellään kaikkia lapsia koskevat oikeudet. Sopimuksessa tulee esille muun muassa se, että lapsen etu on huomioitava ensisijaisesti ja lapselle tulee tarjota tasa-arvoisesti huolenpitoa, rakkautta ja ymmärrystä. Sopimuksessa tulee myös ilmi, että lapsi tulee kasvattaa suvaitsevaisuuteen ja lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä. (Unicef 2016, viitattu 7.1.2016.) Yhdistyneiden kansakuntien ikäihmisiä koskevissa periaatteissa todetaan, että ikääntyneillä on oikeus osallisuuteen, arvokkuuteen, itsenäisyyteen, itsensä toteuttamiseen sekä hoitoon ja huolenpitoon (Ikääntymistä käsittelevä YK:n toinen maailmankokous (Madrid, 8. - 12. huhtikuuta 2002) 2002, viitattu 21.9.2016). Opinnäytetyössämme ja toiminnassamme otimme huomioon nämä Yhdistyneiden kansakuntien määrittelemät seikat.

Lasten ja ikääntyneiden hyvinvoinnin kannalta merkittävässä asemassa ovat heidän perhe sekä muut läheiset ihmiset. Hyvinvointia tukevia palveluita lapsille ja ikääntyneille tarjoaa julkinen sektori, yksityiset palveluntuottajat sekä kolmas sektori. Lasten ja ikääntyneiden palveluiden toteuttamisen suhteen on löydettävissä yhteisiä piirteitä, sillä palveluiden toiminnassa pyritään huomiomaan asiakkaiden tarpeet ja toiveet. Suomalaiset ja ulkomaalaiset tutkimukset lasten ja ikääntyneiden yhteisestä toiminnasta, ovat osoittaneet sen, että molemmat osapuolet hyötyvät tällaisesta toiminnasta. Haasteita lasten ja ikääntyneiden palvelujärjestelmille tuo ikärakenteen muutos ja yhteiskunnalliset muutokset. (Ukkonen-Mikkola 2011, 41–42.)

Opinnäytetyömme tavoitteena oli edistää ja vahvistaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta sukupolvityön menetelmiä apuna käyttäen. Sukupolvityö tarkoittaa sellaista työtä ja lähestymistapaa, jonka tarkoituksena on lähentää eri sukupolvia toisiinsa ja lisätä ihmisten yhteisöllisyyden tunnetta (Moilanen 2005, 88). Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyön "Alakko nää mua?" -toimintatuokioina Oulun kaupungin Merikotkan päiväkodin kolmelletoista lapselle ja Oulun palvelusäätiön Merikotkantien palvelutalon senioreille. Olimme opinnäytetyömme toteutuksen kautta osaltamme tukemassa myös Merikotkantien palvelutalolla toteutettavaa Ytimessä -prosessia jossa vahvistetaan eri sukupolvien välistä toiminnallista vuorovaikutusta yhdessä joustavasti toimien. Ytimessä -prosessissa on toteutettu lapsille ja senioreille erilaisia yhteistoimintoja. Ytimessä työskentelystä voi lukea lisää blogista merikotka.blogspot.fi. Ytimessä-prosessin työryhmän jäsen toimi opinnäytetyössämme palvelutalon yhteyshenkilönä.

Valitsimme opinnäytetyömme aiheen, koska olemme kiinnostuneita lapsuudesta, näemme lapsissa yhteiskunnan tulevaisuutta ja haluamme tukea lasten hyvinvointia. Tulevassa työssämme varhaiskasvattajina tulemme tekemään lapsille tulevaisuutta, ja voimme vaikuttaa lasten tulevaisuuteen seuraamalla aikaamme ja poliittisia keskusteluita sekä ottamalla kantaa näihin asioihin. Aiheen valintaan vaikutti myös halukkuutemme työskennellä varhaiskasvattajina ja saamme toiminnallisten tuokioiden avulla lisää kokemusta lasten kanssa toimimisesta. Olemme kiinnostuneita myös ikääntymisestä elämänvaiheena ja ymmärrämme, että Suomessa ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa. Ikääntyminen kiinnostaa meitä koska se koskettaa meitä kaikkia. Näin ollen päätimme yhdistää lapsuuden energisyyden sekä ikääntyneiden viisauden ja tavoitteenamme oli tukea heidän välistä vuorovaikutusta. Opinnäytetyömme avulla saamme myös kokemusta ikääntyneiden kanssa toimimisesta sekä ohjatun toiminnan suunnittelusta ja vetämisestä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää ja vahvistaa päiväkodin ja palvelutalon jo olemassa olevaa toimintaa sekä luoda uutta toimintaa vanhan päälle, edistää sukupolvien välistä vuorovaikutusta ja saada heille uusia kokemuksia toiminnallisten tuokioiden kautta. Käytimme toiminnallisten tuokioiden toteutuksessa sukupolvityön menetelmää, jonka toivomme juurtuneen päiväkodin ja palvelutalon välille. Ihanteellista olisi, että opinnäytetyöstämme olisi hyötyä työelämäyhteistyökumppaneillemme, ja että työn kautta nousisi uusia toimintaideoita joita he voisivat käyttää jatkossa. Tuimme myös opinnäytetyömme avulla Merikotkan päiväkodin kestävän kehityksen painopistealuetta, joka on sukupolvien välinen yhteistyö. Tavoitteenamme oli myös, että järjestämämme toiminta tuo iloa ja hyviä muistoja kohderyhmän lapsille ja senioreille. Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyön leikin, liikunnan, musiikin, kuvataiteen ja yhdessä tekemisen keinoin Kaukovainiolla Merikotkan päiväkodin lasten ja Merikotkantien palvelutalon senioreiden välillä.

Lasten ja senioreiden välisen vuorovaikutuksen tukemisen tavoitteeseen pyrimme järjestämällä tutustumiskerrat senioreiden ja lasten kanssa sekä pitämällä neljä yhteistä "Alakko nää mua?" -tuokiokertaa. Innostimme lapsia ja senioreita yhteisölliseen toimintaan tuokiokerroillamme leikin, liikunnan, laulun, kuvataiteen sekä viimeisen kerran loppujuhlien avulla. Toimintakerroille suunnitelimme alustavan rungon siitä mitä toiminta pitää sisällään. Kuitenkin pidimme lapsi- ja asiakaslähtöisyyden työmme toteutuksessa yhtenä tärkeänä osana huomioimalla lapset ja seniorit kokonaisvaltaisesti ja kuuntelemalla heidän tarpeitaan ja toiveitaan. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2012, 18, 26). Työskentelyssä pidimme mielessämme ajatusta, että kohderyhmät eivät ole vain vastaanottamassa palveluita, vaan myös itse toteuttamassa niitä. Tutustumiskerroilla kysyimmekin senioreilta ja lapsilta heidän toiveistaan ja mieltymyksistään toiminnan sisältöjä kohtaan, jonka jälkeen sisällytimme näitä mahdollisuuksien mukaan tuokioihin. Tavoitteenamme oli saada toimintatuokioista rakennettua sellaisia mielekkäitä kokonaisuuksia, että niiden sisältö olisi lapsille ja senioreille kiinnostavaa ja innostavaa yhteistoimintaa. Otimme tämän myös haasteena työhömmä ja koimme, että on suuri taito osata keskittyä kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen, jotta saimme esille sen mitä asiakkaamme haluavat tehdä kanssamme. Uskomme, että tällainen asiakaslähtöinen toiminta kantaa hedelmää toivottuun lasten ja senioreiden väliseen vuorovaikutukseen ja tuo heille myös eniten iloa arkeen.

Valmistumme molemmat sosionomeiksi, jonka lisäksi saamme lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Asetimme itsellemme opinnäytetyömme ammatilliseksi tavoitteeksi lisäkokemuksen kartuttamisen ja uusien työkalujen saamisen tulevaan työhön asiakkaiden ohjauksessa. Näiden lisäksi sosiaalialan kompetenssit eli osaamisalueet kuuluivat ammatillisiin tavoitteisiimme ja työtämme ajatellen tärkein näistä on asiakastyön osaaminen johon kuuluvat osallistava ja vuorovaikutuksellinen yhteistyösuhde sekä kasvun ja kehityksen eri vaiheissa olevien asiakkaiden tukeminen (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 111-112).

Pyrimme opinnäytetyömme toiminnassa huomioimaan sosiaalialan toimintapätevyiden eri osa-alueita. Näitä ovat muun muassa työntekijän tuottava pätevyys, toimintapätevyys, työn ilmaisullinen pätevyys, kommunikatiivinen pätevyys ja reflektiivinen pätevyys. Työntekijän tuottava pätevyys tarkoittaa, että hän hallitsee erilaisia työvälineitä, osaa käyttää niitä ja kykenee organisoimaan ja suunnittelemaan asioita. On tärkeää, että työntekijä osaa myös ratkaista kädentaitoja vaativia arkipäivän ongelmia, kehittää työtä ja käyttää työssään uusia innovaatioita. Esteettiset ja emotionaaliset ulottuvuudet ovat työn ilmaisullista pätevyyttä. Työntekijän tulee kyetä asettumaan asiakkaan asemaan käyttäen apunaan sanallista viestintää ja toiminnallisia menetelmiä. Työntekijän kommunikatiiviseen pätevyyteen kuuluu eettinen toiminta, kyky toimia yhteistyössä ja luottamukselliset vuorovaikutussuhteet. Oman työn tutkimiseen ja uudelleen jäsentämiseen liittyy reflektiivinen pätevyys, jonka pohjalta luodaan uusia toimintakäytäntöjä ja toimintaa kehittäviä teorioita. (Mäkinen ym. 2009, 111–112.)

3 LASTEN JA IKÄÄNTYNEIDEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

Vuorovaikutus käsitteenä on laaja, sillä se sisältää yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa korostuu vastavuoroisuus ja molemminpuolinen ymmärrys, sillä jokainen henkilö tuo vuorovaikutukseensa oman historiansa, kulttuurinsa ja uskomuksensa. (Mönkkönen 2007, 15–16.) Ihmisen persoonallisuuden erityispiirteet, hänen aiemmat kokemukset ja vallitsevasta tilanteesta tehdyt tulkinnat vaikuttavat ihmisen vuorovaikutustapaan. Vuorovaikutus on enemmän kuin vain kommunikointia, sillä sanomatta jättäminenkin on vuorovaikutustekoa. (Autio & Kaski 2005, 77.) Vuorovaikutus koskettaa kaikkia ihmisiä, se on osapuolten vaikuttamista toisiinsa, sosiaalista kanssakäymistä sekä tapaa jolla ihmiset vastaavat ja vaikuttavat toistensa toimintaan. Ihmiset oppivat ja kehittävät vuorovaikutustaitojaan jatkuvasti kanssakäymisessä toistensa kanssa ikään katsomatta. (Pietiläinen 2015, viitattu 28.10.2015.)

3.1 Lapsuus elämänvaiheena

Lapsuuteen ei ole kiinnitetty paljon huomiota ennen 1900-lukua, sillä lapsuus on "löydetty" vasta psykologian kehittymisen myötä (Dunderfelt 2011, 57). Näkemykset lapsesta ja lapsuudesta ovat yhteydessä siihen, miten aikuiset suhtautuvat lapsiin ja ovat heidän kanssaan vuorovaikutuksessa. Lapsuuden näkemykset ovat myös sidoksissa aikaan ja kulttuuriin. (Kalliala 2008, 12.) Elämänvaiheena lapsuus on ainutkertaista, se ei ole valmistautumista nuoruuteen ja aikuisuuteen, vaan lapsuutta tulee kunnioittaa sen omilla ehdoilla (Kurvinen, Neuvonen, Sivén, Vartiainen, Vihunen & Vilén 2006, 10). Lapsi on ihmisenä aktiivinen ja hän on kiinnostunut ulkomaailmasta sekä hänen minuutensa rakentuu ja kehittyy vuorovaikutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa (Dunderfelt 2011, 63, 65).

Lapsi elää aivan omanlaisessa lapsuuden maailmassaan ja hän muodostaa kokemuksien ja ymmärryksen avulla tapahtumista mielikuvia ja ajatuskokonaisuuksia tunteikkaammalla ja kuvallisemmalla tavalla kuin aikuinen. Lapsi toimii ja kohtaa ympäröivän maailman kokonaisvaltaisella ja välittömällä tavalla. Lapsi on oma itsensä ja itsenäinen toimija, mutta samalla hän on kuitenkin hyvin riippuvainen perheestään ja ympäristöstään. Lapsuuteen kuuluu myös hyväksytyjen toimintatapojen etsiminen ja vanhemmat ja varhaiskasvattajat yhdessä asettavat rajoja lapselle. Sa-

maistamalla yhteisöön lapsi oppii normeja ja sääntöjä. (Horppu ym. 2009, 46; Mikkola & Nivalainen 2009, 54; Dunderfelt 2011, 73–76.)

Lapsi rekisteröi ja kerää havaintoja hänen lähellään olevista aikuisista. Kehittyäkseen omaksi itsekseen lapsi tarvitsee lähimpiä ihmisiä ympärilleen ja vuorovaikutukseen hänen kanssaan. Lapsella on luontainen tapa ikään kuin imeä ja peilata lähipiiri itseensä ja näin ollen hyvä sosiaalinen verkosto tukee lapsen suotuisaa kehitystä. Lapsi oppii asioita, kun hän jakaa kokemuksiaan, käsityksiään ja tietojaan aikuisen kanssa ja hänen tapansa oppia asioita on kokonaisvaltainen sekä pitkälle mielentilojen ja kiinnostustenkohteiden sanelemaa. (Laine 2002, 13; Horppu ym. 2009, 17; Mikkola & Nivalainen 2009, 56; Ukkonen-Mikkola 2011, 26, 46.) Lapsuus säilyy ihmisessä aikuisuuteen ja esimerkiksi leikkiessään lapsi saa sellaisia kokemuksia jotka vaikuttavat vielä aikuisenakin häneen. Lapsuudessa on siis monia arvokkaita asioita joita lasten kanssa työskentelevien tulisi vaalia ja suojata. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi luovuus, mielikuvitus, leikkimisen taito ja kyky sanattomaan ilmaisuun. (Kurvinen ym. 2006, 12.)

Lapsuus elämänvaiheena on tärkeä ihmisen kehityksessä ja lapsen kaikki kehitys tapahtuu asteittain. Vuorokausirytmien ja päivittäisten askareiden huomioiminen on lapsen kehityksessä tärkeää, sillä näistä rakentuu lapselle syviä tunteita, luottamusta ja epäluottamusta maailmaa kohtaan. (Dunderfelt 2011, 57, 77.) Lapsen kehityksen ydin on ajattelun, tietoisuuden, minuuden ja itsetunnon rakentumisessa (Mikkola & Nivalainen 2009, 56). Kehittyvä lapsi tulisi nähdä kaikissa ikävaiheissa aktiivisena osallistujana, omien käsityksien rakentajana sekä aktiivisena vaikuttajana ympäristössään (Kurvinen ym. 2006, 12).

3.2 Ikääntyminen elämänvaiheena

Mitä ikääntyminen on, onko sitä olemassa? Ikääntymistä on olemassa aivan samalla lailla kuten lapsuutta, nuoruutta ja keski-ikääkin. Mutta mitä ymmärrämme sanalla ikääntynyt? Kyseisiä sanoja tarvitaan määrittämään, täsmentämään ja helpottamaan muun muassa keskustelua ja poliittisia päätöksentekoa. Määritteet eivät kosketa ihmisen perusolemusta, vaan pohjimmiltaan on olemassa vain yksi, ainutkertainen ihminen, jolla on arvokas persoona syntymästä kuolemaan. Sanat seniori, vanha, vanhus, vanheneminen, ikääntynyt tai ikääntyminen ovat yleisesti käytettyjä käsitteitä ja niiden merkitys vaihtelee tilanteesta ja sosiaalisesta yhteydestä toiseen. Kysyimme palvelutalon asukkailta tutustumiskäynnin yhteydessä, millä yleisnimityksellä he haluavat itseään

kutsuttavan ja heidän toiveesta käytämme työssämme heistä puhuttaessa sanaa seniori ja teoriaosuuksissa käytämme sanoja ikääntynyt ja ikääntyminen. Ikääntymisen raja on hyvin häilyvä ja kriteerit joiden perusteella ihmiset luokitellaan ikääntyneiksi, vaihtelee ajan ja paikan mukaan. Ikääntyneeksi määritellään usein ihminen joka tarvitsee muiden apua selviytyäkseen arjesta. Suomalaisilta kysyttäessä he katsovat ikääntymisen alkavan 70–79 -vuotiaana, gerontologiassa ikääntyneeksi katsotaan yli 75-vuotias henkilö. (Kurki 2007, 160; Jyrkämä 2001, 279; Horppu ym. 2009, 114.)

Geenit määrittävät ihmisen ikääntymistä ja ympäristötekijät vaikuttavat siihen osaltaan. Geenit vaikuttavat ikääntymisen etenemiseen, sairauksiin, elinaikaan ja ikääntymisen muutoksiin. (Horppu ym. 2009, 116.) Biologiset, ekonomiset, sosiaaliset ja kulttuuriset olosuhteet sekä resurssit vaikuttavat ihmisen elämänlaatuun. On muistettava, että ikääntynyt ei ole vain palveluita vastaanottava henkilö, vaan hän on ainutlaatuinen persoona, sekä oman elämänsä ja terveytensä asiantuntija. Kuitenkaan ikääntymisen tuomilta ongelmilta ei voi sulkea silmiään, sillä ikääntyessä fyysiset oireet voivat viedä kohtuuttomasti keskittymisvoimaa ja aikaa. Kun sairaudet ja huolet täyttävät suuren osan päivästä, voi tämä vaikuttaa mielialaan negatiivisesti. Ikääntyminen ei kuitenkaan aina ja auttamattomasti johda huonoon toimintakykyyn. Tämä tulisi ottaa huomioon ikääntyneiden kohtaamisessa ja palvelujen järjestämisessä kuuntelemalla, arvostamalla ja ymmärtämällä ikääntyneen omia kokemuksia ja yksilöllisiä tunteita. (Haukka, Kivelä, Medina, Pyykkö & Vehviläinen 2006, 11-12; Kurki 2007, 162; Dunderfelt 2011, 200–201.)

Ympäristöllä on usein odotuksia kohdistuen ikääntyviin ihmisiin. Odotukset voivat olla jyrkässä ristiriidassa näiden henkilöiden omien ajatusten kanssa. Jokaisessa yhteiskunnassa ja yhteisössä on omat käsitykset ikääntyneistä sekä ikääntyneisiin kohdistuvat asenteet. Nämä asenteet voivat olla esimerkiksi arvostavia ja myönteisiä tai kielteisiä ja välinpitämättömiä. Positiivisissa asenteissa ikääntyneet nähdään kunnioitettavina, itsenäisinä, ainutkertaisina ja viisaina. Negatiivisissa asenteissa ikääntyneet voidaan nähdä huoltorasitteena, hyödyttöminä ja kyvyttöminä. Kielteisien asenteiden vallitessa voi syntyä ikäsyrijintää, joka on ikääntyneen ihmisen sortamista, hänen yksilöllisyytensä ja oikeuksiensa unohtamista tai vähättelyä. Tällainen voi ajaa usein itseään toteuttaviin ennusteisiin ja ikääntynyt helposti muuttuu kykenemättömäksi, jos yhteisö pitää häntä sellaisena. (Haukka ym. 2006, 41-42; Dunderfelt 2011, 206.)

Ihmisen ikääntyminen on monimuotoinen prosessi, jonka kuluessa joudutaan usein arvioimaan elämääkin toistuvasti uudelleen (Heikkinen 2013, 237). Ikääntymisen elämänvaiheeseen kuuluu

usein luopumista, uudelleenrakentamista ja arvomaailmojen muuttumista sekä suhteiden uudelleen luomista niin kumppaniin, perheeseen, lähisukulaisiin kuin omaan ruumiiseenkin. Ikääntymisessä ihmisellä on paljon edessään uusia kokemuksia, kasvun ja kehityksen mahdollisuuksia sekä uusia mielenkiintoisia sisältöjä ja toimintoja. (Haukka ym. 2006, 11; Dunderfelt 2011, 200.) Ikääntymiseen liittyen onkin olemassa erilaisia teorioita ja näitä ovat muun muassa irtaantumis-, aktiivisuus- ja jatkuvuusteoriat. Irtantumisteorialla tarkoitetaan niitä asioita kun ikääntymisen myötä ihminen joutuu esimerkiksi irtaantumaan sosiaalisista rooleistaan ja kokemaan menetyksiä. Aktiivisuus- ja jatkuvuusteorioissa korostetaan sitä, että ikääntyneenäkin elämä voi jatkua entisellään. Irtantuminen ja passivoituminen eivät ole ihmisen elämässä välttämättömyyksiä, vaan niitä voidaan vastustaa erilaisilla aktivoinneilla. (Karisto 1997, 21.)

3.3 Lapsen ja ikääntyneen välinen vuorovaikutus voimavarana

Ihmisen elämässä olisi tärkeää aina olla joku tai joitakin henkilöitä, jotka pystyisivät koskettamaan hänen sisimpäänsä, kysymyksiään ja tarpeitaan kiinnostuksella ja rakkaudella. Niin lapsena, aikuisena kuin ikääntyneenä vuorovaikutukselliset suhteet luovat yksilöllisyyttä: ne vahvistavat ja rakentavat ihmisyytemme korkeinta ja syvintä osaa. Vuorovaikutus ja kommunikaatiotaidot kehittyvät ihmiselle jo hyvin varhain lapsuudessa ja ne ohjaavat myöhempää psykososiaalista kehitystä. Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus tulisi olla itsetuntoa vahvistavaa ja positiivista palautetta sisältävää kanssakäymistä. Jokainen kohtaaminen ja vuorovaikutustilanne lapsen kanssa on merkityksellinen, sillä silloin hän oppii leikkimisen taitoja, ystävyyssuhteiden solmimista ja ylläpitoa, neuvottelutaitoja ja kompromissien tekoa, pettymysten sietoa sekä itsensä arvostamista. Lähtökohtana vuorovaikutuksessa on avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri ja aikuisen tulisi asettua lapsen kanssa samalle aaltopituudelle. Lapsen kanssa kohtaamiseen tarvitaan kiireettömyyttä ja aikaa pysähtyä ihmettelemään elämää. (Huhtanen 2005, 18–19; Horppu ym. 2009, 121, 46; Mikola & Nivalainen 2009, 91; Dunderfelt 2011, 206.)

Jokainen hetki ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa on minuuden muovautumista. Vuorovaikutustilanteissa lapsi rakentaa ja aikuinen muokkaa minuuttaan. (Autio & Kaski 2005, 77; Mäkinen 2012, 101.) Aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuu molemminpuolista kehittymistä ihmisenä ja oppimista toinen toisiltaan. Nopean muutoksen yhteiskunnassa lapset ja nuoret ovat usein aikuisia taitavampia useilla eri elämäalueilla ja näin ollen myös lapset opettavat aikuisia. Aikuisen tulisi nähdä lapsi "rikkaana" satakielisenä ihmisenä ja kuunnella lasta ajatuksel-

la. Hänen tulisi olla myös aidosti kiinnostunut lapsen maailmasta sekä hänen tavasta ajatella ja toimia. (Korhonen 2002, 67; Kurvinen ym. 2006, 11.) Lapset elävät elämäänsä vahvasti tässä hetkessä, joten aikuisten tulisi antaa lapselle aikaa juuri tähän hetkessä elämiseen ja heittäytyä rohkeasti leikin vietäväksi (Mikkola & Nivalainen 2009, 31).

Lapsen ja ikääntyneen välinen vuorovaikutus toimii molemminpuolisena voimavarana ja parhailaan heidän suhteensa on vapaa ja iloinen. Lapset auttavat ikääntyvää pysymään mukana tässä ajassa ja puolestaan moni ikääntyvä ihminen kaipaa lasten seuraa. Ikääntyneet saavat lapsikon-taktien kautta muun muassa uusia ulottuvuuksia harrastuksiinsa, ja tämä ehkäisee myös syrjäytymisen ikävien tunteiden syntymistä. Ikääntyneen kansan ihmisillä on huomaamattakin uuden sukupolven edustajien kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa tärkeä pedagoginen tehtävä. Kanssakäymisessä he välittävät lapsille perinteitään, ohjaavat lapsia, leikkivät lasten kanssa ja lukevat heille satuja. Muistojen jakaminen on ikäihmisille tärkeää ja lapset toimivat näissä tilanteissa hyvinä kuuntelijoina. Lapsi tarvitsee lähelleen aikuisia joiden rakkaus häneen ei petä. Parhaimmillaan ikäihmiset tarjoavat lapsille rakastavan dialogisen suhteen joka tarjoaa hyvän aikuisuuden mallin. Ikäihmiset antavat lapselle myös tukea ja apua sekä lapsen on helppo kuulla ja vastaanottaa elämänohjeita juuri ikäihmiseltä. (Ijäs 2006, 49, 53, 55, 89, 91; Kurki 2007, 140.)

Lapsen kanssa tapahtuva vuorovaikutus voi olla myötäelämistä, yhdessä keskustelemista, tekemistä ja toimimista sekä yhteisiä iloisia hetkiä, tapahtumia ja luovia tuokioita. Lapselle on erityisen tärkeää itsensä ilmaisu, yhdessä oppiminen ja kokeminen. Yhdessä toimimisen ja tekemisen tavoitteena voi olla paremman yhteyden löytäminen konkreettisen taidon sijaan. Lapsi saattaa kertoa elämästään tai ilmaista tunteitaan paljon enemmän toimimalla tai luomalla jotain käsin kosketeltavaa. Vapaa tai ohjattu leikki harjoittaa lapsen itsensä ilmaisua sekä vuorovaikutusta ja sen avulla lapsi voi opetella tunnistamaan, käsittelemään tai ilmaisemaan tunteitaan. (Ojanen, Ritmala, Sivén, Vihunen & Vilén 2013, 195.)

4 SUKUPOLVITYÖ

Sukupolvityö tarkoittaa luonnollisten yhteyksien edistämistä eri sukupolvien välillä ja sukupolvi-työn tärkein tavoite on eri sukupolvien saattaminen yhteen niin, että ihmisten välinen yhteisöllisyys vahvistuu (Suomi 2003, 179; Hohental-Antin 2009, 102). Lasten ja ikääntyneiden kohtaaminen ja yhteinen toiminta ei ole uusi asia, sillä Suomessa on pitkät perinteet lasten vierailuille ikääntyneiden palveluissa ja ikääntyneiden vierailulle päiväkodeissa. Lapsille ja ikääntyneille on todettu olevan molemminpuolista hyötyä yhteisestä toiminnasta. Päiväkodeilla on myös olemassa omia mummoja ja pappoja, jotka säännöllisten vierailuiden yhteydessä muun muassa kertovat lapsille entisajan elämästä, näyttävät heille erilaisia perinteisiä kädentaitoja ja leipovat lasten kanssa. (Ukkonen-Mikkola 2011, 37, 42.) Mielestämme nykyisin varhaiskasvatuksen haasteita ovat muun muassa suurentuneet ryhmäkoot ja huoli siitä, riittääkö aikuisen läsnäoloa tarpeeksi kaikille lapsille. Lapselle aikuisen läsnäolo on tärkeää ja hän tarvitsee sitä. Ikääntyneiden ja lasten yhteinen toiminta esimerkiksi päivähoidon aikana tuo lisää aikuisen läsnäoloa päiviin ja näin ollen helpottaa myös päiväkodin arkea.

4.1 Sukupolvi käsitteenä

Sukupolvet edustavat ihmiskunnan ajallista jatkuvuutta, historiallista jatkumoa ja perinnettä, tietynlaisia toimintatapoja ja arvoja, erilaisia kausia, muutoksia ja murroksia. Sukupolvi käsitteenä on moniulotteinen, yleisesti ajateltuna sukupolvi erottaa lapset aikuisista. Sukupolvella viitataan sukulaisuusjärjestelmään, eri ikä- ja elämänvaiheisiin, historiallisiin murroksiin ja yhteiskunnan kulttuurisiin ja elämäntapoihin koskeviin muutoksiin. Sukupolvet ymmärretään yleensä perhesukupolviksi ja yhteiskunnallisiksi sukupolviksi. Joskus sukupolvi käsitettä käytetään viittaamaan tiettyä ikä- ja elämänvaihetta. Perhesukupolvi tarkoittaa sitä, että määritellään yksilöiden suhteita toisiinsa sukulaisuusjärjestelmässä. Yhteiskunnallinen sukupolvi taas ymmärretään muodostuvan sellaisista ihmisistä, jotka ovat syntyneet tiettyinä ajankohtana ja kokeneet jonkin keskeisen historiallisen muutos- tai murroskohdan, esimerkiksi sodan. (Ukkonen-Mikkola 2011, 23; Maununaho, Pietiläinen, Pohjolainen, Saarenheimo & Tiihonen 2014, 82-83.)

Lasten ja aikuisten kulttuurisissa ja sosiaalisissa suhteissa on 1900-luvulla tapahtunut muutoksia, jonka seurauksena luonnollisena pidetty lasten ja aikuisten välisten sukupolvisuhteiden malli

ei enää toimi perinteiseen tapaan. Näitä havaittuja muutoksia joista käydään keskustelua, ovat muun muassa lapsuuden lyheneminen ja jopa loppuminen, vanhemmuuden heikkeneminen sekä lasten kasvatuksen heikentynyt tila ja sen seuraamukset. Nykyisin perinteistä perherakennettakin uhkaa voimakas sosiaalinen muutos, sillä perheen ensisijaisuuden merkitys sosialisatioprosessissa on häviämässä. (Kurki 2007, 142; Alanen & Karila 2009, 12.) Myöskään elämänvaiheet eivät enää erotu toisistaan yhtä selvästi kuin aikaisemmin. Tämä käy ilmi esimerkiksi siitä, että työssä ja eläkkeellä voidaan olla nykyisin yhtä aikaa sekä opiskelu ja koulutus voivat jatkua läpi ihmisen elämän. (Karisto 1997, 19.)

4.2 Sukupolvityö menetelmänä

Toteutimme opinnäytetyömme toimintaa sukupolvityön menetelmiä käyttäen ja tämä näkyy lasten ja ikääntyneiden yhteyden vahvistamisena. Opinnäytetyömme toimintakerroilla lapset ja seniorit toimivat vastavuoroisesti yhdessä ja rikastuttivat toistensa arkea. Sukupolvityön taustalla on tärkeänä pidetty ajatus siitä, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus päästä osalliseksi ikääntyneiden sukupolvien elämäkokemuksiin ja yhteiskunnalliseen sukupolvitietoon. Sukupolvityö tarjoaa tilaisuuksia ihmisille uusien verkostojen ja tunnesiteiden löytämiseen sekä antaa voimavaroja kasvamisen ja elämisen tueksi. Eri sukupolvien välinen työskentely rakentuu niillä positiivisilla voimavaroilla, joita eri sukupolvilla on toisilleen, ympäröivälle taholle ja ympäristölle antaa. Kun sukupolvityötä tehdään lasten kanssa, on olennaista eri sukupolvien osallistuminen toimintaan ja toimijoiden välinen vastavuoroisuus. Sukupolvityössä on tärkeää mieltää, että ei vain saateta yhteen kahta äärisukupolvea, vaan sekä lapsilla että ikääntyneillä on molemmilla annettavaa ja jaettavaa toisilleen. Lasten kokemukset elämästä ovat yhtä arvokkaita kuin ikääntyneemmänkin sukupolven. (Suomi 2003, 179, 185; Moilanen 2005, 88; Moilanen 2006, 161,162; Hohenthal-Antin 2009, 102.)

Sukupolvityöhön liittyy muun muassa yhteisöllisyys, osallisuus ja sosiokulttuurinen innostaminen. Yhteisöllisyys ilmauksena tarkoittaa ihmisten myönteistä yhdessäoloa ja vuorovaikutusta. Ihmisten yhteys toisiinsa toteutuu yhteisöissä ja yhteisö puolestaan käsittää joukon yhteiseen päämäärään tähtääviä ihmisiä. (Haapamäki 2000, 14.) Osallisuudella pyritään siihen, että ihminen kykenee rakentamaan nykyisyyttä ja tulevaisuutta sekä persoonallisesti että yhteisöllisesti. Osallisuuden avulla ihmiset saadaan vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Sosiaalikulttuurinen innostaminen on yksi tapa jota voidaan käyttää sukupolvityössä eri sukupolvien yhdistämisessä ja sillä

voidaan kannustaa ihmisiä herkistymiseen ja itse toteutuksen prosessiin. Innostaminen herättää ihmisten tietoisuutta, organisoii toimintaa, saa ihmiset liikkeelle, edistää sosiaalista kommunikaatiota ja lisää ihmisten välistä vuorovaikutusta. Sosiokulttuurisessa innostamisessa näkyy kasvatuksellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen toiminta yhdistettynä. Ihmisten innostaminen on tapa jolla hänet voidaan saada osallistumaan oman elämän ja yhteisöjen elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen. Innostamisella ja osallisuudella pyritään aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen sekä tukemaan sosiaalisia verkostoja. (Kurki 2000, 19, 24-25; Kurki 2007, 70-71.)

Sosiokulttuurinen innostaminen voi synnyttää ihmisissä halua osallistua yhteiseen toimintaan ja samalla se voi herättää myös tietoisuutta omasta kyvykkyydestä ja pystyvyydestä. Kun ihminen saadaan innostettua sosiaaliseen osallisuuteen, syntyy hänelle yhteisöllisyyttä sosiaalisten verkostojen ja ryhmään kuulumisen myötä. Yhteisöllinen toiminta ja sosiaaliset suhteet vaikuttavat positiivisesti niin lapsen kuin ikääntyneenkin terveyteen, hyvinvointiin ja onnellisuuteen. (Hyyppä 2002a, 178; Hyyppä 2002b, 42; Kiiltomäki, Noppari & Pesonen 2007, 25.)

Sukupolvien välinen yhteistoiminta ja vuorovaikutus mahdollistaa ikääntyneelle ihmiselle tarpeellisuuden tunteen ja tarjoaa elämiseen mielekkyyttä. Ikääntyneet puolestaan haastavat nuoremmat sukupolvet ajattelemaan aikamme ilmiöitä, kyseenalaistamaan kiireen, tehokkuuden ja narsismin maailman. Iäkkäämmällä sukupolvella on myös ensiarvoisen tärkeä merkitys kulttuurin juurruttajina, he ovat lenkki sukupolven ketjussa ja arvokkaita ihmisiä nuoremmille sukupolville. Ikäihmiset tulisivat mielestäni ryhmäksi tai yksittäisiksi ihmisiksi joilla on omaan sukupolveen liittyviä kokemuksia sekä tietoutta. Kun ikäihmiset jakavat tätä kokemuksellista viisautta, he vahvistavat yhteisöllisyyttä sekä rakentavat siltaa menneen ja nykyisyyden välille. Iäkkäällä sukupolvella on arvokasta kokemustietoa esimerkiksi arjen eri tilanteista ja lasten kasvatuksesta sekä heidän kauttaan nuoremmalle sukupolvelle mahdollistuu ajan jatkumo menneen ja tulevan välillä. Lapselle sukupolvien välinen yhteys tarjoaa muun muassa kiireettömän aikuisen läsnäoloa, mahdollisuuden tutustua entisajan elämään, arvoihin ja kokemustietoon. (Suomi 2003, 180; Kurki 2007, 142; Hohenthal-Antin 2009, 102-103, 107.)

Hohenthal-Antin (2009, 107) uskoo, että luova sukupolvityö työmuotona tulee kantamaan hedelmää sosiaalialalla. Yhteiskunnassa tulisi olla tarjolla kohtaamispaikkoja, jotka mahdollistavat sukupolvien välisen vuoropuhelun. Tällaiset kohtaamispaikat lujittavat sukupolvien välistä yhteyttä ja niistä hyötyvät kaikki osapuolet. (Hohenthal-Antin 2009, 103, 107.) Pohdimme, että eri sukupolvien välistä yhteistyötä ja näin ollen sukupolvityötä menetelmänä voisi saada lisää käyttöön yhteis-

kunnassamme niin, että esimerkiksi päiväkodit ja palvelutalot sijoittuisivat nykyistä enemmän fyysisesti toistensa läheisyyteen tai jopa uudenaikaisena innovaationa yhteisiin tiloihin. Myös yhteistyötahomme tähän opinnäytetyöhömmme muodostuivat yhdeltä osin sen perusteella, että Merikotkan päiväkotit ja Merikotkankatien palvelutalo sijaitsevat toistensa läheisyydessä.

5 TOIMINNALLINEN TYÖTAPA JA OHJATTU TOIMINTA ERI ELÄMÄNVAIHEISSA

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisia työtapoja käyttäen. Asiakkaiden kanssa tehtävä työ perustuu vuorovaikutukseen, kuuntelemiseen ja keskusteluun. Toiminnallinen työtapo on yhdenlainen tapa kohdata asiakas ja se sisältää erilaisia toiminnallisia keinoja työskennellä asiakkaan kanssa. Toiminnallista työtapaa voi käyttää sosiaalialalla eri ikäryhmien kanssa työskenneltäessä ja se antaa tavanmukaiseen vuorovaikutukseen perustuvan asiakkaan kohtaamisen rinnalle toisenlaisen työtavan asiakkaan ja työntekijän välisen yhteyden muodostumiseen. Toiminnallinen työtapo tulee valita asiakkaan tarpeiden ja hänelle luontevan toimintatavan mukaan. (Mäkinen ym. 2009, 157-158.)

Toiminnalliset työtavat ovat työntekijän työväline ja monipuolisen kohtaamisen ja yhdessä olon keino, tämä työtapo vaatii työntekijältä vahvoja vuorovaikutustaitoja. Työntekijän on hyvä olla innostunut käsiteltävästä aiheesta, kiinnostunut asiakkaiden ideoista ja valmis heittäytymään mielikuvituksen maailmaan. Toiminnallinen tekeminen auttaa asiakasta näyttämään hänen tunteitaan, asenteitaan ja arvojaan sekä mahdollistaa niiden tarkastelun. Sosionomi tarvitsee työssään luovuutta ja uskallusta käyttää erilaisia työmenetelmiä, tällöin asiakkaan osallisuus ja yhteisöllisyys lisääntyvät. (Mäkinen ym. 2009, 158; Malander & Ojala 2013, 22.) Tunnistamme itsessämme tulevana sosiaalialan ammattilaisina käytännön läheisyyden olevan meille ominainen tapa työskennellä, ja näin ollen toiminnallinen työote tuntuu meille mielekkäältä ja luontevalta tavalta toimia asiakkaan kanssa. Ymmärrämme myös hyvin sen, että kaikille asiakkaille toiminnallinen työtapo ei sovi ja tällöin työskentelyssä tulee käyttää muunlaisia toimintatapoja lähestyä asiakasta.

Erityisesti lasten ja ikääntyneiden kanssa työskenneltäessä ammattilaisen tulisi ymmärtää hetken merkitys, se että juuri tämä meneillä oleva hetki on tärkeä, täyteläinen ja onnellinen (Kurki 2007, 107; Mikkola & Nivalainen 2009, 31). Ammattilaisen on tärkeää panostaa ohjatussa toiminnassa iloon ja leikkiin ja on hyvä ymmärtää, että ihmisessä voi säilyä leikkisyys vaikka hautaan saakka ja ikääntyneiden kohdalla on hyvä muistaa, että hekin ovat olleet joskus lapsia (Kurki 2007, 102; Hohenthal-Antin 2009, 102). Ikääntyneiden ohjaamisessa ja ryhmätoiminnassa on tärkeää vapaaehtoisuus. Kaikkien ryhmässä olevien kyvyt, toiveet ja tarpeet tulee ottaa huomioon sekä

antaa jokaiselle tasavertaisesti huomiota. Hyvä ilmapiiri sekä mukava ja vapaa tunnelma luovat perustan onnistumiselle. (Airila 2013, 31, 35, 37.)

Lapsen ohjaaminen on merkittävä osa kasvatustapahtumaa. Se on lapsen, kasvattajan ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa lapsen kehityksen tukemista. Ohjauksen tavoitteena on, että lapsi kykenisi oman ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti suoriutumaan omatoimisesti ja itsenäisesti eri asioista. On tärkeää säädellä avun ja ohjauksen määrää siten, että lapsen itsenäisen suoriutumisen taito kehittyy ja lapsi osaisi myöhemmin toimia toivotulla tavalla, vaikka kasvattaja ei olisi paikalla ohjaamassa. (Virolainen 2014, 160-162.) Käsittelemme seuraavaksi toiminnallisen työtavan eri muotoja, joita käytimme "Alakko nää mua?" -kerhomme tuokioilla lasten ja senioreiden kanssa.

Leikki

Leikkimisestä on paljon hyötyä sekä lapsille että ikääntyneille. Sen hyödyt ovat molemmille ikäryhmille samankaltaisia, sillä leikki kehittää esimerkiksi toisten huomioimista ja sanallista viestintää. Leikkiä pidetään yleisesti toimintana joka edistää lapsen oppimista ja kehitystä. Se harjoittaa tunteiden ilmaisua, vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja sekä kehittää fyysisiä ja kielellisiä taitoja. Leikki ei synny pakottamalla eikä käskemällä. Vapaaehtoisuus tekee lapselle leikistä leikin. Kasvattajan tehtävänä leikissä on luoda sen fyysisille, psyykkisille ja sosiaalisille olosuhteille mahdollisimman hyvät puitteet. (Virolainen 2014, 175, 181-182.) Pienet lapset sisäistävät todella syvästi olemukseensa kaikki aistikokemukset ja rakentavat niistä omaa sisäisyyttään. Lapset ovat matkivia pieniä ihmisiä, ja tämä on muistettava leikkejä ja leikkikaluja suunniteltaessa. (Dunderfelt 2011, 79.) Myös ikääntyneiden kanssa leikkiminen on tärkeää, sillä erilaiset leikit ja pelit kehittävät kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja. Pelaaminen ja leikkiminen ikääntyneiden kanssa voi parhailaan lisätä ikääntyneiden sisäistä sekä ikääntyneiden ja henkilökunnan välistä kommunikaatiota ja avoimuutta. Leikin kautta ammattilaiset voivat oppia tuntemaan asiakkaita ja heidän kykyjään paremmin sekä helpottaa kanssakäymistä. Niin kuin muidenkin toimintojen, niin myös leikkimisen tulee olla mieluisaa ja vapaaehtoista. (Airila 2013, 49.)

Liikunta

Liikkuminen on edellytys lapsen normaaliin kasvuun ja kehitykseen sekä lisäksi se vaikuttaa lapsen psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Päivittäinen liikkuminen auttaa lasta voimaan hy-

vin. Puolestaan liian vähäinen liikunta voi aiheuttaa ylipainoa, väsymystä, lihasheikkoutta sekä haluttomuutta liikkua paikasta toiseen. Viime vuosina on painotettu liikunnan lisäämiseen päivähoidossa. Liikuntaa ohjattaessa aikuisen tulisi kannustaa ja rohkaista lapsia leikkimään ja liikkumaan eri tavoin. (Ojanen ym. 2013, 252-254.) Ikääntyessä liikuntakyvyn merkitys korostuu, sillä se parantaa elämänlaatua sekä mahdollistaa itsenäisyyden. Ikääntyvän ihmisen olisi hyvä liikkua päivittäin säännöllisesti sekä monipuolisesti ja tämä tulisi mahdollistua työntekijöiden ja omaisten toimesta. Kaikki voivat harjoittaa liikuntakykyä, mutta erityisen tärkeää se on toimintakykynsä menettäneille ikääntyneille. Ikääntyneiden liikunnan ohjaamiseen liittyy keskeisesti alaraajojen lihasvoimien ja kestävyuden säilyttäminen ja kasvattaminen sekä tasapainohallinnan säilyttäminen. Ikääntyneille tehtyjen liikesarjojen tulee olla lyhyitä, jotta ne on helppo muistaa ja täten ikääntynyt voi harjoitella näitä myös omatoimisesti. Liikunta tulee olla myös valittu eri liikuntamuodoista ja sovellettu kunkin henkilön kuntotasoon sopivaksi, jotta se motivoi virkistää liikkujaa. (Haukka ym. 2006, 73; Karvinen & Salminen 2013, 7.)

Musiikki

Musiikki kuuluu kaikille ja jokainen on jollain tavalla musiikillinen. Lapsilla musiikkikasvatus tukee kaikkia kehityksen osa-alueita. Se kehittää musiikillisia perusvalmiuksia, käsitystä omasta itsestään sekä kykyä toimia ryhmässä muiden kanssa. Lasten musiikkikasvatus sisältää laulamista, loruttelua, soittamista, kuuntelemista ja liikkumista musiikin tahdissa. Musiikki toimii ihmisen iästä riippumatta ilon lähteenä, mielihyvän tuottajana ja lohduttajana sekä se aktivoi mielikuvia ja luo turvallisuutta ja läheisyyttä. (Häkkinen 2014, 225,228.) Ikääntyneelle musiikki voi herättää monenlaisia tunteita ja musiikin kautta eri tunnetiloja voi käsitellä vapaasti ja turvallisesti. Kuten muut erilaiset taiteen muodot, voi myös musiikki herättää muistoja ja muodostaa yksilöllisesti merkittävän kokemusmaailman. Verenkierron lisääntyminen, aivojen lihastoiminnan lisääntyminen sekä kuulon, tarkkavaisuuden ja keskittymisen kehittyminen ovat musiikin kuuntelemisen hyötyjä. Voidaan siis sanoa, että musiikki edistää hyvää oloa, toimintakykyä ja itseilmaisua sekä säilyttää ikääntyneiden aktiivisuutta. (Haukka ym. 2006, 79; Airila 2013, 46.)

Taide

Taidetoiminta vahvistaa hyvinvointia, käsitystä itsestään sekä lisää osallistumismahdollisuuksia. Lapselle taide on yksi leikin muoto, kieli ja henkisen kasvun väline. Taidekokemukset ovat merkittävä osa lapsen emotionaalista, taidollista ja tiedollista kehitystä. Se auttaa lasta oman identitee-

tin ja todellisuuden rakentamisessa. Taidekasvatus vaikuttaa positiivisesti lapsen itsetuntoon, sosiaalisiin taitoihin, motivaatioon sekä oppimistuloksiin. Kuvataidekasvatus antaa lapsille välineitä itsensä ilmaisuun, kokemusten ja elämysten vastaanottamiseen sekä johdattaa lapset tutustumaan ympäristön todellisuuteen. Kuvallinen ilmaisu välittää ja jakaa tunteita sekä antaa lapselle yhdessä tekemisen ja oppimisen iloa. Käsillä tekemällä on tärkeää antaa lapselle keskittymisrauha, antaa lapsen tehdä itse ja luottaa lapseen, että hän löytää ratkaisuja yrityksen ja erehdyksen avulla. (Häkka 2014, 204, 206, 210, 212, 221.) Ikääntyneille taide voi toimia esimerkiksi muistelun välineenä ja sen avulla voidaan saada aikaan keskustelua kokemuksista ja tunnelmista ja lisätä vuorovaikutusta. Taiteen luomisen ja keskustelun lomassa kehittyvät ikääntyneiden keskittymiskyky, tarkkaavaisuus, huomiokyky, mielikuvitus ja muistitoiminnot. (Airila 2013, 41-42,45.)

6 ”ALAKKO NÄÄ MUA”- TOIMINTA JA SEN ARVIOINTI

6.1 Tarkoitus ja tavoitteet sekä keinot niiden saavuttamiseksi

Toteutimme toiminnallisen opinnäytetyömme järjestämällä neljä yhteistä toimintakertaa Merikotkan päiväkodin lasten ja Merikotkantien palvelutalon senioreiden kanssa. Toimintamme kantoi nimeä ”Alakko nää mua?” ja tarkoituksenamme oli kehittää ja vahvistaa päiväkodin ja palvelutalon jo olemassa olevaa toimintaa sekä luoda uutta toimintaa vanhan päälle. Päiväkodin ja palvelutalon nykyinen yhteistoiminta koostui pääasiassa yhden palvelutalon asukkaan pitämästä askartelukerhosta lapsiryhmälle. Askartelukerhoon ei osallistunut muita palvelutalon asukkaita kuin vetäjä ja näin lapsien kontakti senioreihin jäi rajalliseksi. Halusimme toiminnallamme aktivoida muitakin palvelutalon senioreita yhteistoimintaan lasten kanssa, ja näin ollen lapsetkin saivat laajempaa näkemystä ja kokemusta senioreista.

Toteutimme toimintaamme sukupolvityön menetelmiä käyttäen ja sukupolvityö parhaimmillaan toteutuneena suuntautuu yksittäisiä tapaamisia syvemmälle pitkäaikaisempien toimintojen ja tekemisen kautta (Suomi 2003, 180–181). Näin ollen toivomme, että toimintamme ei jää vain erilliseksi toimintatuokioiksi, vaan sukupolvityön menetelmä olisi juurtunut Merikotkan päiväkodin ja Merikotkantien palvelutalon välille ja, että he jatkaisivat tiiviimpää yhteistyötä toistensa kanssa. Päiväkodin ja palvelutalon kanssa pidetyssä palaverissa edellä mainittu tavoite jo hiukan toteutui, kun saimme innostettua palvelutalon asukasta keräämään senioreista ryhmää vierailemaan päiväkodilla lasten ulkoilun aikana.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistäminen ja tämä tavoitteemme tuki Merikotkan päiväkodin kestävä kehityksen painopistealuetta, joka on sukupolvien välinen yhteistyö. Lisäksi halusimme antaa lapsille ja senioreille iloa, mahdollisuuksia uudenslaisiin kokemuksiin sekä hyviä muistoja. Työssämme tavoitteena oli, että seniorit toisivat lapsille omia perinteitään ja lapset puolestaan rikastuttaisivat senioreiden elämää ja arkea. Oman oppimisemme tavoitteeksi asetimme reflektiivisen ja kehittävän työtteen syventämisen sekä oman ammatillisen käytännön osaamisen laajenemisen. Pyrimme koko työskentelyn ajan reflektoimaan työskentelyämme ja kehittämään toimintaamme, jonka avulla reflektiivinen ja kehittävä työttemme syveni käytännön tasolla. Toteutimme reflektoinnin keskustelemalla toistemme kanssa ja

kirjoittamalla jokaisen toimintakerran jälkeen ylös ajatuksemme ja kehityskohdat. Näin saimme myös kehitettyä toimintaa kerralta toiselle. Pyrimme saavuttamaan työmme tavoitteet tarjoamalla lapsille ja senioreille toimintaa, joka tukee asetettuja tavoitteita.

6.2 Kohderyhmä ja ympäristö

Opinnäytetyömme toimintaan osallistui lapsiryhmä Merikotkan päiväkodista ja asukkaita Merikotkantienväylän palvelutalosta. Päiväkodin lastentarhanopettaja valitsi kahdesta päiväkodin 4-5-vuotiaiden ryhmästä kolmetoista lasta, joista kerhoomme osallistui aina yhdellä kerralla noin kymmenen lasta sairastumisien ja poissaolojen vuoksi. Lastentarhanopettaja valitsi ryhmäämme toiminnan kannalta sopivimmat lapset. Lasten vanhemmille jaettiin etukäteen tiedote toiminnastamme ja lupakysely osallistumisesta sekä kuvauksesta. Tiedote ja lupakysely löytyvät liitteestä 1 ja 2. Koska liikuimme ajoittain päiväkodin tiloissa laitoimme myös päiväkodin seinälle erillisen tiedotteen meistä ja opinnäytetyöstämme, jotta myös muiden ryhmien lasten vanhemmat saisivat tietää keitä olemme. Tiedote löytyy liitteestä 3.

Yksi työmme haasteista oli saada palvelutalon asukkaita innostumaan toiminnastamme jonka vuoksi me mainostimme toimintaamme senioreille ennen varsinaisen toiminnan alkua. Vierailimme palvelutalolla yhden yhteistyöpalaverin yhteydessä ja jutustelimme joidenkin senioreiden kanssa tulevasta toiminnastamme. Veimme samalla palvelutalon yhteisiin tiloihin tiedotteen ja aikataulun tulevasta toiminnasta. Senioreille suunnattu tiedote ja aikataulu löytyvät liitteistä 4 ja 5. Yksi palvelutalon asukas lupasi myös mainostaa ”Alakko nää mua?” -toimintatuokioitamme ja olimme tästä hyvin otettuja. Järjestimme vielä palvelutalolla tutustumiskäynnin, joka toimi myös infokertana toiminnastamme. Kerhossamme senioreiden määrä hiukan vaihteli kerralta toiselle, mutta usein oli samat vakiintuneet kävijät. Senioreita oli mukana aina yhdellä toimintakerrallamme noin viisi.

Järjestimme toimintatuokiot Merikotkantienväylän palvelutalon tiloissa. Palvelutalo sijaitsee aivan Merikotkan päiväkodin läheisyydessä ja näin ollen lasten oli helppo tulla paikalle lastentarhanopettajan ja ohjaajan kanssa. Palvelutalolla oli iso yhteistila, joka soveltui hyvin käyttöömmekä. Päädyimme käyttämään palvelutalon tiloja, sillä senioreiden oli helpompi pysyä omissa tiloissa kuin mennä päiväkodille, esimerkiksi liikuntarajoitteiden ja kalusteiden sopivuuden vuoksi. Palvelutalon

tilojen käytössä näimme hyvänä puolena myös rauhallisuuden toimia. Lapsille vierailu palvelutalolla toi myös lisää kokemuksia ja ymmärrystä senioreiden arjesta.

6.3 Opinnäytetyön toteutus

"Alakko nää mua" – kerhon yhteiset toimintatuokiot lasten ja senioreiden kanssa sijoituivat joka viikko samaan päivään, aikaan ja paikkaan. Päädyimme neljään yhteistoiminnalliseen toimintakertaan koska jos kertoja olisi ollut vähemmän, vuorovaikutus lasten ja senioreiden välillä ei olisi ehtinyt vahvistua ja tulokset olisivat voineet jäädä heikoiksi. Pohdimme toimintakertojen määrää myös yhteistyökumppaneidemme kanssa, ja päädyimme yhdessä siihen tulokseen, että pystyimme hyvin sitouttamaan seniorit neljään toimintakertaan.

Kaikilla toimintakerroillamme oli omat teemat ja noudatimme tuokioissamme aina samaa rakennetta. Toimintakertojemme teemat olivat leikkien tutuksi, liikkuen ja laulaen yhdessä, mukavia muistoja kuvataiteen keinoin ja viimeiseksi olivat loppujuhlat. Tuokiomme kestivät aina kerrallaan noin tunnin ja viimeisen kerran loppujuhlat puolitoista tuntia. "Alakko nää mua?" -kerhomme aloitettiin aina nimilappujen jakamisella ja yhteisellä lankakeräleikillä, jonka jälkeen jatkoimme päivän teemaan. Tuokioidemme alussa kerroimme myös kuvien avulla sen kerran ohjelmasta. Esimerkki tuokion kulusta kuvien avulla kerrottuna löytyy liitteestä 6. Kuvat helpottivat lapsia hahmottamaan toimintatuokion kulkua. Kerhokertamme päättyi aina loppusatuun, yhteiseen keskusteluun ja loppuloruun. Suunnittelimme toimintakertamme niin, että lasten ja senioreiden tarpeet, toiveet sekä toimintakyky huomioitiin, mutta kuitenkin niin, että lapset ja seniorit pystyivät toimimaan yhteistoiminnallisesti. Huomioimme toiminnan suunnittelussa, että se ei olisi liian vaativaa, mutta kuitenkin mielekästä kaikille osallistujille. Tuokioillamme käytimme apunamme erilaisia välineitä ja tarvikkeita ja teimme tarvittavista etukäteisvalmisteluista listan. Tämä lista löytyy liitteestä 7.

Toimintakertojen lisäksi pidimme molemmille ryhmille erilliset tutustumiskerrat ennen yhteisten toimintojen aloitusta ja palautehetket toimintakertojen jälkeen. Päädyimme erillisiin tutustumiskertoihin yhdessä yhteistyökumppaneidemme kanssa, koska mielestämme tutustumiskerrat näin pidettynä edesauttoivat ryhmäytymistä yhteisillä toimintatuokioilla sekä lisäksi lasten ja senioreiden äänet pääsivät paremmin kuuluviin lapsilähtöisyyttä ja asiakaslähtöisyyttä ajatellen. Tutustumiskerroilla nimensä mukaisesti tutustuimme toisiimme, kerroimme tulevasta toiminnasta, sulatimme jäätä ja kohotimme tunnelmaa tulevaa varten. Kyselimme lapsilta ja senioreilta toiveita

tulevasta toiminnasta ja sisällytimme näitä toiveita mahdollisuuksien mukaan tuokioihin. Erillisten palautekertojen tavoitteena oli saada laajempi palaute sekä lapsilta että senioreilta niin, että saimme molempien ryhmien ja kaikkien osallistujien äänet kuuluviin.

Jokaisen tuokion loppuun on tärkeää jättää aikaa keskusteluun kokemuksista, pohdiskeluun ja tunteiden purkamiseen (Mäkinen ym. 2009, 158). Pidimme palautekertojen lisäksi jokaisen toimintakerran lopussa palautekeskustelun jossa saimme palautetta lapsilta ja senioreilta. Näissä palautekeskusteluissa lapset ja seniorit antoivat palautteensa suullisesti ja surullisen tai iloisen hymynaamakortin avulla. Hymynaamakortit valitsimme tueksi palautteen antoon, koska ajatelimme, että niiden avulla on helppo tuoda oma mielipide esiin paineita luomatta. Olimme suunnitelleet kysymyksiä palautekeskustelun tueksi ja kirjasimme kaikki vastaukset ja palautteet ylös heti toimintakertojen jälkeen. Palautekysymykset lapsille ja senioreille löytyvät liitteestä 8. Otimme työskentelyämme reflektoidun otteen arvioimalla itseämme sekä toimintaamme jokaisen tuokion aikana ja niiden jälkeen. Kirjasimme jokaisen kerran jälkeen ylös omat havaintomme ryhmän toiminnasta, arvioimme toimintaamme itsearviointikysymysten avulla sekä dokumentoimme toimintaamme valokuvaamalla. Itsearviointikysymyksemme löytyvät liitteestä 9 ja 10.

Saimme kirjallisen palautteen toimintakertojen rakenteesta, ohjauksesta sekä vuorovaikutuksen syntymisestä lastentarhanopettajalta sekä yhdeltä senioriryhmän jäseneltä. He toimivat yhteistyökumppaneinamme opinnäytetyömme toteutuksessa. Nämä palautekysymykset löytyvät liitteestä 11 ja 12. Kertasimme yhteistyökumppaneillemme toimintamme tavoitteet palautteen antoa varten. Lastentarhanopettaja kulki opinnäytetyömme toiminnallisen toteutuksen mukana alusta loppuun saakka ja hän antoi samalla meille omaa ammatillista näkemystään toiminnastamme. Lastentarhanopettaja lähetti meille palautteensa sähköpostitse jokaisen toimintakerran jälkeen. Päädyimme sähköpostipalautteeseen, koska hänen täytyi jokaisen toiminnan loputtua lähteä viemään lapset takaisin päiväkodille ja aikaa kasvotusten keskusteluun ei jäänyt. Saimme lastentarhanopettajalta myös laajemman kokonaisvaltaisemman palautteen toiminnan päätyttyä. Pyysimme palautteen yhdeltä senioriryhmän jäseneltä, sillä hän oli entisessä ammatissaan toiminut lähihoitajana lasten ja senioreiden kanssa ja nykyisin palvelutalon asukkaana hän järjestää toimintaa palvelutalolla. Annoimme kaikkien kertojen palautekysymykset lastentarhanopettajalle tutustumiskerralla ja senioriryhmän jäsenelle ensimmäisellä toimintakerralla, sillä hän ei päässyt osallistumaan tutustumiskerralle. Arviointikeinojen avulla pystyimme prosessoimaan jälkepäin ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutusta ja toiminnan onnistumista. Pyrimme hyödyntämään saamiamme palautteita, oppimaan jokaisesta toimintakerrasta ja parantamaan työskentelyämme sekä

muokkaamaan toiminnan sisältöä, kun tarve sitä vaati. Jatkuva arviointi työtä tehdessä oli mielestämme tärkeää, jotta saimme tietää mikä toimi ja mitä täytyi muuttaa. Olemme kirjanneet tähän opinnäytetyöhön kaikki työmme kannalta keskeiset asiat.

Ennen toimintamme aloitusta olimme yhteydessä yhteistyökumppaneihimme puhelimitse ja sähköpostitse. Pidimme heidän kanssaan myös kolme palaveria. Ensimmäinen palaverin pidimme Merikotkan päiväkodilla 11.1.2016 päiväkodin johtajan ja lastentarhanopettajan kanssa. Palaverissa esittelimme opinnäytetyöaiheemme ja sovimme opinnäytetyön toteutuksesta yhteistyössä päiväkodin kanssa. Pidimme toisen palaverin Merikotkantien palvelutalolla 1.2.2016 johon osallistuivat yhteistyökumppanimme: lastentarhanopettaja, palvelutalon yhteyshenkilö ja palvelutalon asukas. Palaverissa tarkastelimme opinnäytetyömme tarkoitusta ja tavoitteita sekä sovimme yhteistyöstä palvelutalon kanssa. Suunnittelimme yhdessä ”Alakko nää mua?” -toimintatuokioiden pääajatuksia ja sovimme toteutuksen aikatauluista. Kolmas palaveri oli vielä 29.3.2016 päiväkodilla johtajan ja lastentarhanopettajan kanssa. Tässä palaverissa kävimme vielä toimintakertojemme sisällöt läpi ja kirjoitimme yhteistyösopimuksen. Ennen varsinaista toimintaa kävimme myös tutustumassa päiväkodin tiloihin, palvelutalon tiloihin ja palvelutalon asukkaan pitämään askartelukerhoon.

6.4 Tuokiot

Päiväkoti on lapselle varsin kokonaisvaltainen elämänpiiri ja se täyttää ajallisesti suuren osan lapsen päivästä koko lapsuuden ajan. Näin ollen päiväkodissa tapahtuvilla vuorovaikutustilanteilla on suuri merkitys lapsen elämässä. (Laine 2005, 231.) Lapsella tulisi olla mahdollisuus saada aikuiselta psyykettä kannattelevaa vuorovaikutusta aina, kun siihen on tarvetta. Päiväkodissa toiminnan suunnittelun rinnalle olisi hyvä ottaa vuorovaikutuksen suunnittelua, koska aikuisen ja lapsen riittävän vuorovaikutuksen kautta arki päiväkodissa muodostuu mielekkäämmäksi. Ammatillaisen olisi hyvä kiteyttää ajatus siitä, että riittää kun teemme juuri tänään lapselle hyvän päivän tarjoamalla kohtaamisia ja vuorovaikutusta. Hyvistä päivistä muodostuu sitten pitempiä hyviä aikajaksoja. (Mikkola & Nivalainen 2009, 22, 23.) Toiminnallisilla tuokioillamme halusimme myös tuoda lapsille senioreiden kautta lisää aikuisten läsnäoloa ja puolestaan senioreille lasten kautta iloa ja piristystä päiviin.

Toiminnallisten tuokioiden ohjaaminen on vaativaa ihmissuhdetyötä, jossa keskipisteenä on asiakas kehoineen, tunteineen, ajatuksineen, ihmissuhteineen ja elämäntilanteineen. Ohjaamiseen vaikuttaa se millaiset käsitykset ohjaajalla on ihmisyydestä ja maailmasta. Ohjaajan on hyvä tiedostaa oman toimintansa lähtökohdat, omat ihmiskäsityksensä ja arvonsa. (Autio & Kaski 2005, 68.) Kun toiminnallisten tuokioiden avulla edistetään ihmissuhteiden vuorovaikutusta, tulee kiinnittää erityisesti huomio tunteiden havaitsemiseen ja tunnistamiseen. Ohjaajalla vaaditaan tällöin riittäviä vuorovaikutustaitoja. Yhteistyötoiminnassa henkilöiden vähäinenkin epävarmuus tai kielteinen tunne voi saada yhteistyön heikkenemään, koska yhteistyö on sosiaalisesti herkkää aluetta. Toimintaryhmässä yhteistyötä voidaan saada lisääntymään myönteisellä vahvistamisella. Toimintaan osallistuville tulee antaa selkeää palautetta vuorovaikutukseen liittyvistä toiminnoista. (Autio & Kaski 2005, 78, 79.)

Ohjaajan tulee kunnioittaa asiakkaiden erilaisuutta ja antaa jokaisen osallistua toimintaan omalla tavallaan. Toiminnallisissa tuokioissa ohjaajan rooli on läsnä oleva, turvallisen ilmapiirin luoja ja hän tukee vuorovaikutusta omalla esimerkillään. Turvallisuuden tunne etenkin lapsille syntyy selkeillä ohjeilla ja ohjaajan on löydettävä ryhmälleen juuri sopivat rajat. Ohjaaja luo myönteistä ilmapiiriä, kun hän hyväksyy asiakkaiden ideat jyräämättä tai arvostelematta niitä. Hyvän ohjaajan ominaisuuksia ovat muun muassa innostunut, myönteinen, vastuuntuntoinen, turvallinen, luotettava, kannustava, ideoita herättelevä, oikeudenmukainen, leikkimielinen, hyvä kuuntelutaito ja yksilöiden huomioiminen. (Malander & Ojala 2013, 22, 24–25.)

Olimme yhdessä vastuussa tuokioiden ohjaamisesta, mutta jaoimme yksittäisten toimintojen ohjausta. Ryhmämme oli sen verran suuri kokonaisuudessaan, että saimme hallittua toimintaa paremmin yhdessä ohjaamalla. Suoritimme myös ryhmän havainnoinnin yhdessä. Ryhmämme toimintaa havainnoidessa, huomioimme erityisesti sitä, miten lapset ja seniorit toimivat yhdessä ja ottavat toisiaan huomioon. Seurasimme myös osallistujien kiinnostusta, innostusta ja aktiivisuutta toimintojemme aikana. Suunnittelimme tuokioille rungot ja kävimme ne läpi yhteistyökumppaneidemme kanssa, joten toimintamme on perusteltu asiantuntijatiedolla hyväksi kohderyhmällemme. Muokkasimme tuokioidemme alkuperäisiä suunnitelmia tutustumistuokioiden jälkeen senioreiden ja lasten toiveiden mukaan. Tiedostimme jo ennen tulevia toimintatuokiota, että etukäteen luodut suunnitelmat eivät aina toteudu, joten varauduimme joustamaan, seuraamaan ryhmän impulsseja, keskittymään ryhmään ja kuuntelemaan heitä sekä mietimme valmiiksi muutamia varaleikkejä kullekin kerralle.

Tutustumiskäynti senioreiden kanssa

TAULUKKO 1. Tutustumistuokio senioreiden kanssa

TAVOITE	Toisiimme tutustuminen, toimintaan innostaminen, asiakaslähtöisyys ja ideoiden saaminen tuleviin toimintoihin.
TOIMINTA	ALOITUS: Esittely, nimilaput ja tutustumisleikki. TOIMINTA: Keskustelua lapsista, lapsenlapsista ja omasta lapsuudesta. Perinneleikkien muistelua. LOPETUS: Tuokiosta kiittäminen ja tulevasta kerrasta kertominen.
ARVIOINTI	Itsearviointi.

On tärkeää, että ikääntyneen luovuutta herkistetään ja motivoidaan jatkuvasti, se on ihmisen arvostamista ainutlaatuisena persoonana ja hänen itsearvostuksensa säilyttämistä (Kurki 2007, 102). Ikääntyneiden kanssa toimiessa pyritään heidän hyvään oloon ja sitä tuetaan toiminnalla joka on turvallista ja harmonista ilmapiiriltään. Heidän kanssa työskenneltäessä toiminnan ja aktiivisuuden ylläpidon tulee olla tukemisen keskiössä. Onnellinen ikääntyminen rakentuu aktiivisuudesta ja omasta itsemääräämisoikeudesta. Kaiken aktiivisuuden ja harrastuneisuuden lomassa on kuitenkin muistettava, että ikääntyneiden elämää ei saa aikatauluttaa ja ohjelmoida liikaa, vaan tekemisen lisäksi pitäisi olla myös aikaa joutenoloon. (Karisto 1997, 21-22; Kurki 2007, 69, 70, 71, 103.)

Senioreiden tutustumiskerran tavoitteena oli nimensä mukaisesti tutustua toisiimme, kertoa tulevasta toiminnasta ja sulattaa jäätä. Halusimme lisäksi kohottaa tunnelmaa sekä innostaa senioreita osallistumaan tulevaan "Alakko nää mua?" -kerhoon. Tavoitteenamme oli myös saada senioreilta toiveita perinneleikeistä ja -lauluista sekä käyttää näitä mahdollisuuksien mukaan toimintakerroillamme. Huomioimalla senioreiden toiveita saimme korostettua asiakaslähtöisyyttä. Aloitimme tutustumistuokiomme esittäytymällä ja kiittämällä palvelutalon asukkaita osallistumisesta. Seuraavaksi kerroimme opinnäytetyöstämme ja tulevista toimintakerroista.

Hyvään ammattietiikkaan kuuluu muun muassa itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioittaminen (Lindqvist 2002, 245). Huomioimme näitä seikkoja, kun tutustumiskerralla keskustelimme siitä miten palvelutalon asukkaat haluavat, että heitä kutsutaan yleisellä käsitteellä, vanhus/ikäihminen/ikäntynyt/seniori? Palvelutalon asukkaat halusivat heitä kutsuttavan senioreiksi ja käytämme tätä käsitettä jatkossa opinnäytetyömme kirjallisessa toteutuksessa heistä puhuttaessa. Itse kerhokerroilla puhuttelimme palvelutalon asukkaita heidän nimillään. Kerrottaessa tule-

vista toimintakerroistamme painotimme senioreille vapaaehtoisuutta osallistumiseen, mutta kuitenkin kerroimme sitoutumisen olevan tärkeää opinnäytetyömme kannalta, koska koimme ryhmän stabiiliuden olevan toimintamme perusta vuorovaikutuksen syntymisen kannalta. Toiveemme siitä, että olisimme saaneet sitoutettua seniorit käymään kerhossamme, pohjautui myös yhteistyökumppaneidemme asiantuntijatietoon ja ajatukseen siitä, että jollakin kerralla ei olisikaan senioreita osallistumassa toimintaamme.

Seuraavaksi jaoimme senioreille nimilaput joihin he saivat itse kirjoittaa oman nimensä ja avustimme heitä tarvittaessa. Tämän jälkeen pidimme tutustumisleikkinä lankakeräleikin, jotta tulimme toistemme kanssa tutuiksi ja saimme hyvän ilmapiirin aikaan. Tämä sama leikki leikittiin myös lasten tutustumiskerralla sekä kaikilla toimintakerroilla ja lasten palautekerralla. Mielestämme oli hyvä pitää sekä lasten että senioreiden tutustumiskerralla tämä leikki, jotta se olisi kaikille tuttu jo kerhomme alkaessa. Leikimme lankakeräleikin senioreiden tutustumiskerralla niin, että seniorit istuivat pöydän ääressä tuoleillaan ja ojensivat vuorollaan lankakerää toinen toisilleen. Ensimmäisenä lankakerän saanut otti langan päästä kiinni, sanoi nimensä ja lankakerää ojentaessa toiselle kysyi hänen nimeään, esimerkiksi "Minä olen Marja, kuka sinä olet?". Seuraava otti langasta kiinni ja ojensi kerän edelleen seuraavalle henkilölle. Kun kaikki osallistujat olivat vuorollaan esittäytyneet, lanka kerittiin takaisin yhteistyöllä ja näin leikki vaatiikin ryhmältä yhteistoimintaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016.)

Tutustumisleikin jälkeen muistelimme ja pohdimme perinneleikkejä, -lauluja sekä senioreiden omia lapsuuden leikkejä ja lauluja. Muistelimme senioreiden kanssa vanhoja leikkejä, sillä muistelu on tärkeä vanhustyön menetelmä ja sen avulla voi tuottaa senioreille toivoa, mielihyvää, lohdutusta ja vahvoja aistimuistoja. Muistelutyö auttaa ihmistä pitämään yllä itsearvostusta, antaa voimia tulevaisuuden kohtaamiseen ja luo merkityksellistä jatkuvuutta elämään. Muistelu voi myös viihdyttää ja piristää sekä vireyttää ikääntyneiden muistia ja aivotoimintaa. (Haukka ym. 2006, 83-84; Dunderfelt 2011, 200–201; Airila 2013, 43.)

Muistelun lisäksi juttelimme ja kyselimme senioreilta heidän lapsista, lapsenlapsista sekä lasten kanssa vietetyistä kokemuksista. Kaikki halukkaat saivat kertoa vuorollaan tarinoita joita yhdessä kuuntelimme. Pohdimme myös mitä voisimme ja mitä seniorit haluaisivat tehdä tulevilla toimintakerroillamme yhdessä lasten kanssa. Kerroimme myös päiväkodin lapsista ja ryhmästä joka oli tulossa kerhoon mukaan. Tuokion lopuksi kiitimme senioreita mukana olosta, kerroimme tulevasta kerrasta ja keräsimme nimilaput pois. Jaoimme nimilaput takaisin aina seuraavan tuokion alus-

sa. Nihilappujen keräämisen jälkeen toivotimme senioreille hyvää päivänjatkoa ja jaoimme heille kotiin vietäväksi toimintakertojemme aikataululappuja.

Tutustumiskerralla senioreiden kanssa käydyin keskustelun kautta meille välittyi, että seniorit olivat halukkaita osallistumaan "Alakko nää mua" -kerhoomme ja näin ollen tavoitteemme toimintaan innostamisesta toteutui. Seniorit totesivat muun muassa, että "ei tarvi olla yksin", "mukavalta kuulostaa", "katselen lapsia päiväkodin pihalla, mukava kun tulee lapsia" ja "kerhon nimi on hyvä". Tuokiomme toisiimme tutustumisen tavoite onnistui hyvin, sillä seniorit ottivat meidät hyvin vastaan ja he lähtivät hyvin keskusteluihimme mukaan. Aloitimme keskustelumme aina kertomalla ensin itse itsestämme ja näillä tavoin saimme myös kaikki seniorit kertomaan jotain itsestään. Senioreiden innostus ja halukkuus osallistua toiminnastamme näkyi ja kuului, mutta kuitenkin emme saaneet varmuutta osallistuvatko he toimintaan terveydellisistä syistä johtuen. Seniorit mainitsivat aamujen olevan haasteellisia ja heidän vointinsa vaihtelevan päivittäin. Tämä loi meille jännitystä, että moniko senioreista saapuu ensimmäiselle kerralle paikalle.

Onnistuimme muistelutyön menetelmän toteutuksessa, sillä seniorit innostuivat keskusteluisamme muistelemaan lapsuuttaan ja kertomaan muistojaan elämänsä varrelta. Saimme heidät myös nauramaan ja laulamaan yhdessä. Tämä tuntui meistä hyvältä koska saimme aikaan luontevaa suunnitelmatonta toimintaa ja ryhmäämme syntyi tuttavallinen ja luotettava ilmapiiri. Asiakslähtöisyyden tavoitteemme toteutui yleisnimitys keskustelun kautta, kun palvelutalon asukkaat valitsivat seniori käsitteen käytettäväksi opinnäytetyössämme sekä erilaisten toiveiden kautta jotka toteutimme toiminnassamme. Seniorit toivoivat, että toteutamme kerhomme heidän palvelutalon ensimmäisen kerroksen oleskelutilassa tilan avaruuden ja valoisuuden vuoksi. Seniorit esittivät lisäksi toiveen, että toteutamme toimintamme niin, että he voivat istua tuokioiden ajan ja saimme heiltä myös muutaman laulu- ja laululeikkitoiveen yhteisille toimintakerroillemme. Asiakslähtöisyyttä ajatellen perinneleikkien koonti jäi kuitenkin odotettua suppeammaksi, sillä seniorit eivät muistaneet tarkasti kertoa tai nimetä leikkejä ja osa leikeistä oli sellaisia joita ei voinut soveltaa toimintaamme senioreiden kunnon tai käytössä olevien tilojen vuoksi.

Toimintamme rakenne oli suunniteltu hyvin ja se oli mielestämme toimiva suurimmalta osin. Olimme valmistautuneet tuokiolle hyvin ja tarkkaan suunnitelleet tehtävämme, jonka vuoksi tuokiomme ja yhteistyömme onnistui kokonaisuudessaan. Puhuimme selkeästi ja kuuluvalla äänellä tuokiollamme. Olimme positiivisia ja kuuntelimme jokaista vuorollaan ajan kanssa sekä saimme senioreilta kiitosta läsnäolosta ja kuuntelusta. Saimme ryhmän hyvin hallittua ja ohjasimme ryh-

mämme keskustelua esimerkiksi tilanteissa joissa syntyi päällekkäin puhumista. Myös toimintaamme varattu aika ja paikka olivat sopivia. Tuokiomme sijoittui heti palvelutalon viikoittaisen bingon perään, joten osallistujat olivat jo valmiiksi paikalla. Lisäksi tuokioon varattu aika sekä sen aikataulutus onnistuivat hyvin eikä tuokio venähtänyt suunnitellusta. Myös tila oli toimiva ja ison pöydän äärellä oli hyvä työskennellä. Emme huomanneet puutteita käyttämässämme välineissä.

Alkuperäisestä suunnitelmasta muokkasimme paikan päällä lankakeräleikkiä tilankäytön kannalta sopivaksi. Olimme suunnitelleet, että heitämme lankakerää toiselta toiselle ristiin rastiin, mutta ison suorakaiteen muotoisen pöydän ääressä istuminen hankaloitti tätä ja päädyimme ojentamaan lankakerää heittelyn sijasta. Pohdimme tuokion jälkeen, mitä olisimme voineet tehdä toisin. Ennen senioreiden tutustumiskertaa olisimme voineet tehdä palvelutalolle laajemman alkukyselyn tai pitää erillisen infotilaisuuden koskien senioreiden toiveita ja halukkuutta osallistua toimintaamme. Näin olisimme mahdollisesti saaneet tietää jo aikaisemmin senioreiden aamujen haasteellisuuden sekä heidän liikuntarajoitteensa ja olisimme välttyneet moninkertaiselta toiminnan suunnittelulta. Nyt kysyimme vain yhdeltä asukkaalta suunnitteluvaiheen palaverissa mielipiteitä esimerkiksi toiminnan ajankohdasta. Toimintamme rakennetta ajatellen olisimme voineet kysyä senioreilta heidän mielipiteitä yleisnimitysasiasta hieman myöhemmässä vaiheessa. Tilanne ei ollut vielä täysin lämmennyt tällaiselle henkilökohtaiselle keskustelulle ja kaikki eivät yhtyneet jutustelumme. Olisimme voineet myös muotoilla kysymyksemme erillä tavalla jatko tuokioita ajatellen, esimerkiksi niin, että yleisnimitys olisi ollut lapsillekin helposti omaksuttava.

Tutustumiskäynti lasten kanssa

TAULUKKO 2. Tutustumiskäynti lasten kanssa

TAVOITE	Toisiimme tutustuminen, toimintaan innostaminen, lapsilähtöisyys ja ideoiden saaminen tuleviin toimintoihin.
TOIMINTA	ALOITUS: Esittely, nimilaput ja tutustumisleikki. TOIMINTA: Keskustelua ikääntyneistä ja isovanhemmista sekä omien lempileikkien ja laulujen kertomista. LOPETUS: Loppusatu, tuokiosta kiittäminen ja tulevasta kerrasta kertominen.
ARVIOINTI	Kirjallinen palaute lastentarhanopettajalta ja itsearviointi.

Päiväkodin kaikkea toimintaa sävyttää lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus (Kalliala 2008, 11). Varhaiskasvatuksessa toiminnan suunnittelun taustalla ovat erilaiset pedagogiset alueet, kuten liikunta, kuvataide, musiikki ja leikki. Lasten toivotaan oppivan monenlaisia tietoja ja taitoja

erilaisten leikkien ja tehtävien avulla. Varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmiin on kirjattu ajatus lapsen aktiivisesta osallistumisesta toiminnan suunnitteluun, omaehtoiseen tutkimiseen ja oppimiseen ja nämä seikat tukevat lapsilähtöisyyttä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 26, 56.) Sukupolvi-työssä ohjaajan on tärkeä kuunnella myös lapsen toiveita ja suunnitella toimintaa yhdessä lasten kanssa. Muutoin lapselle voi tulla kokemus, ettei hänen mielipiteille, toiveille ja ajatuksille ole tilaa. (Moilanen 2006, 163.)

Tutustumiskerran tavoite oli nimensä mukaisesti tutustua toisiimme ja kertoa tulevasta toiminnastamme. Meidän ja yhteistyökumppanimme mielestä oli tärkeää, että lapset tutustuivat meihin rauhassa ennen yhteistoiminnan aloitusta. Halusimme tutustumiskerralla myös innostaa lapsia tulevaan toimintaan. Näiden lisäksi tavoitteenamme oli toteuttaa lapsilähtöistä toimintaa kysymällä lapsilta heidän lempileikkejä ja -lauluja sekä muita toiveita toimintamme suhteen ja sovittaa näitä mahdollisuuksien mukaan tuokioihin. Aloitimme lasten kanssa tutustumistuokion esittäytymällä ja kiittämällä lapsia osallistumisesta. Kerroimme yksinkertaisesti mitä tuleman pitää sekä tulevasta toimintakerroista ja opinnäytetyöstämme. Kerroimme lapsille tutustumistuokiostamme ja tässä käytimme havainnollistavana apuna erilaisia kuvia. Kuvien käyttö auttoi lapsia hahmottamaan tuokion kulkua. Esimerkki tuokion kulusta kuvien avulla kerrottuna löytyy liitteestä 6. Seuraavaksi jaoimme lapsille nimilaput joihin he saivat itse kirjoittaa oman nimensä ja tarvittaessa autoimme lapsia tässä.

Pidimme lapsille kaksi tutustumisleikkiä, jotta tulimme toistemme kanssa tutuiksi ja saimme hyvän ilmapiirin aikaan. Ensimmäinen leikki oli sama lankakeräleikki minkä leikimme myös senioreiden tutustumiskerralla. Toteutimme leikin lasten kanssa niin, että leikkijät istuivat piirissä lattialla ja heittelivät lankakerää toinen toisilleen. Ensimmäinen heittäjä sitoi langanpäähän sormeensa, sanoi nimensä ja lankakerää heittäessä kysyi toisen lapsen nimeä, esimerkiksi "Minä olen Marja, kuka sinä olet?". Seuraava otti langasta kiinni ja heitti kerän edelleen haluamalleen lapselle. Kun kaikki olivat saaneet esittäytyä, lanka kerittiin takaisin käymällä heittelykierros takaperin nimien kanssa. Leikki vaati ryhmältä yhteistoimintaa, jottei lanka sotkeutunut ja kerä pysyi koossa. Leikimme myös toisen tutustumisleikin lasten kanssa joka oli "minä olen... minä pidän...". Leikissä aina yksi leikkijöistä kerrallaan sanoi nimensä ja jonkin asian, josta hän pitää. Leikki jatkui, kunnes kaikki olivat saaneet sanoa omansa. Muokkasimme tätä leikkiä hieman lasten ikätasoa vastaavaksi, poistamalla osion jossa lasten olisi täytynyt aina toistaa myös edellisen lapsen nimi ja hänen pitämänsä asia. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016.)

Tutustumisleikkien jälkeen keskustelimme lasten kanssa ikääntymisestä ja isovanhemmista. Kysyimme lapsilta tietävätkö he mitä ikääntyminen on, mitä lapset ovat isovanhempien tai ikääntyneiden kanssa yhdessä puuhailleet, ovatko he käyneet palvelukodissa ja onko omaa mummoa tai pappaa palvelukodissa. Kyselimme lapsilta myös mitä he haluaisivat tehdä yhdessä senioreiden kanssa toimintakerroillamme. Näytimme lapsille keskustelumme ohessa myös kuvia ikääntyneistä ihmisistä ja tämä auttoi heitä muodostamaan käsitystä asiasta. Keskustelumme tavoitteena oli pyrkiä lähestymään lasten kanssa uusiin asioihin ja alustaa heitä tulevaan toimintaan, ettei palvelutaloon meno tuntuisi lapsista yllättävältä (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016). Halusimme myös lapsilähtöisyyttä korostaen saada lapsilta ideoita leikeistä ja lauluisista toimintakerroillemme.

Toimintamme lopuksi luimme satua joka kertoi Veikosta ja Veikosta, ystävyksistä joista toinen oli lapsi ja toinen ikääntynyt. Samaa kirjasarjaa olevaa kirjaa luimme myös jokaisen yhteistoimintakerran lopuksi. Lukemisen jälkeen keskustelimme mitä ajatuksia satu herätti lapsissa. Sadun kautta lapselle avautuu tie mielikuvituksen maailmaan ja näin lapsen maailma tulee suuremmaksi. Lapsen mielikuvituksen kehittyminen kuuluu lapsen myönteiseen kasvuprosessiin ja se on sidoksissa hänen kokemuksiinsa. (Karpainen, Puurula & Ruokonen 2001, 145.) Valitsimme sadun aiheeksi lapset ja ikääntyneet, sillä ajattelimme sen tukevan ja vahvistavan lasten ymmärrystä ja kokemusta ikääntyneistä. Toiminnan lopuksi kiitimme lapsia tuokioon osallistumisesta, kerroimme seuraavan kerran toiminnasta ja keräsimme nimilaput pois.

Lasten tutustumiskerran tavoite toisiimme tutustumisesta toteutui, sillä lapset ottivat meidät päiväkodilla vastaan erittäin hyvin ja arkailematta. Saimme lasten kanssa hyvin aikaan vuorovaikutusta positiivisen olemisemme kautta. Ryhmämme lapset totesivat, että on mukava päästä palvelutalolle ja osallistumaan ”Alakko nää mua?” -kerhoomme. Lasten kiinnostus toimintaamme näkyi myös heidän innokkaana osallistumisena leikkeihimme. Näin ollen tavoitteemme toimintaan innostamisesta onnistui odotetusti. Tällä kerralla saimme takaisin ryhmämme lasten vanhemmille jaetut lupakyselyt koskien lasten osallistumista ja kuvausta. Saimme kaikilta myönteiset vastaukset.

Keskustellessamme isovanhemmista ja ikääntyneistä lapset olivat vähäpuheisempia kuin ajattelimme. Saimme kuitenkin hiukan keskustelua aikaiseksi, kun rohkaisimme lapsia ja kyselimme jokaiselta kokemuksia erikseen. Lapsilähtöisyyden tavoitteemme onnistui hyvin ja toteutimme tätä kyselemällä jokaiselta lapselta erikseen heidän omista lempileikeistä ja leikkitoiveista. Saimme

lasten toiveista toimintaamme mukaan muun muassa askartelun, piirileikin ja ihahaa-laulun. Lapset kertoivat näiden lisäksi paljon leikkejä joita emme pystyneet toteuttamaan toiminnassamme käytössä olleen tilan ja senioreiden kunnon vuoksi. Lastentarhanopettaja antoi meille kiitosta tuokiomme lapsilähtöisyydestä, sillä se oli rauhallinen ja kiireetön sekä kuuntelimme lapsia ja muovasimme kysymyksiä lapsen mukaan, jos vastausta ei tullut.

Olimme etukäteen suunnitelleet toimintamme rakenteen ja tehtäväjaon tarkkaan. Tuokiomme rakenne oli mielestämme toimiva pääosin. Yhteistyömme toimintamme aikana onnistui hyvin, toimimme rauhallisesti ja kuuntelimme lapsia sekä puhuimme selkeästi ja kuuluvalla äänellä. Meillä oli hyvin aikaa toimia lasten kanssa. Myös ohjeistuksemme toiminnoissamme olivat selkeitä ja lapset ymmärsivät kaiken. Ryhmämme meinasi välillä villiintyä loppusatua lukiessa, mutta saimme sen kuitenkin hallintaan, kun toinen meistä siirtyi lasten keskelle istumaan. Toimintakerrotamme loppui 15 minuuttia suunniteltua aikaisemmin koska olimme varanneet keskusteluun enemmän aikaa kuin siihen menikään. Päiväkodin leikkitala oli tutustumiskerrallemme toimiva ja toimintaan suunniteltu ajankohta oli hyvä, koska päiväkodin muut lapset olivat tällöin ulkoilemassa. Emme huomanneet puutteita käyttämissämme välineissä.

Alkuperäiseen suunnitelmaan lisäsimme päiväkodin toiveesta kuvat kertomaan tuokioidemme kulusta ja ikääntyneistä, ja tämä osoittautui hyväksi toimintatavaksi. Myös loppusadun vaihdoinme tälle kertaa, koska kirja jota luimme "Alakko nää mua?" -kerhossa olisi muuten jäänyt liian lyhyeksi. Pohdimme tuokion jälkeen, mitä olisimme voineet tehdä toisin. Totesimme, että lankakeräleikki oli haastava lapsille ja päätimme muokata sitä ensimmäiselle kerhokerrallemme niin, että ojennamme lankakerää toinen toisillemme ja emme ota langasta ollenkaan kiinni. Tutustumistuokion alkaessa lapset tulivat juuri ulkoa leikkimästä, mutta tästä huolimatta meillä olisi ollut hyvä olla jokin energiapurkuleikki tuokiomme alkuun ja näin lapset olisivat mahdollisesti jaksaneet keskustella ikääntyneistäkin paremmin. Tutustumistuokion jälkeen päätimme, että otamme jokaisen "Alakko nää mua? -kerhon alkuun jonkinlaisen energiaa purkavan leikin. Näiden lisäksi lastentarhanopettaja ehdotti selkeän loppuloron lisäämistä toimintakerroillemme. Toteutimme tämän vasta toiselle toimintakerralle, sillä saimme palautteen juuri ennen ensimmäistä "Alakko nää mua?" toimintakertaamme. Lastentarhanopettaja antoi myös vinkiksi, että lapsia saa hyvin rauhoitettua jatkossa loppusadulle niin, että laitamme heidät kahteen riviin istumaan. Otimme tämän käyttöön toiminnassamme.

Ensimmäinen tuokio: Leikkien tutuksi

TAULUKKO 3. Ensimmäinen tuokio: Leikkien tutuksi

TAVOITE	Tutustuminen ja ryhmytymisen aloittaminen leikin avulla, uusien kokemusten antaminen sekä uudenlaisen sosiaalisen kanssakäymisen luominen.
TOIMINTA	ALOITUS: Esittäytyminen, tutustumistuokioiden kertaaminen, tuokion aiheen ja toiminnan kertominen, nimilappujen jakaminen sekä tutustumisleikki. TOIMINTA: Lasten lempileikkejä ja perinneleikkejä. LOPETUS: Loppusatu, tuokion kertaus, palautekeskustelu suullisesti ja tunnekorttien avulla.
ARVIOINTI	Senioreilta ja lapsilta saatu palaute, kirjallinen palaute palvelutalon asukkaalta ja lastentarhanopettajalta sekä itsearviointi.

Lapselle leikki syntyy uteliaisuudesta, ideoista sekä hänen tarpeistaan ja haluistaan. Leikin tehtävä on täyttää lapsen toiveita ja se on oppimisen väline lapselle. Lapsi oppii leikkiessään asioiden merkityksen ja tunne- ja vuorovaikutustaitoja, kuten toisten huomioimista, puolensa pitämistä ja negatiivisten asioiden käsittelyä. Parhaimmillaan leikin aikana lapsi voi rauhassa uppoutua tutkimaan mieltään askarruttavia asioita ja käsittelemään kokemuksiaan. Lapselle leikki on koko ajan läsnä hänen käsitellessään ympäröivää maailmaa ja sen avulla lapsi etsii tietoa siitä, miten tässä maailmassa kuljetaan. Lapsen leikin kautta aikuiselle voi avautua mahdollisuus päästä kurkistamaan lapsen sisimpään. (Autio & Kaski 2005, 42; Mikkola & Nivalainen 2009, 53, 54.) Mielestämme lapselle leikki on hyvin tärkeää ja sitä se voi olla myös ikääntyneelle. Vanhustyössä leikki-toiminta nähdään jopa eräänä osana ennaltaehkäisevää sosiaalityötä, ikääntyneillä on myös lupa irrotella ja kokea mielihyvän tunteita leikin kautta (Hohenthal-Antin 2006, 41). Aikuisen läsnäololla on suuri merkitys lapsen leikkiessä ja se tuo lapselle tärkeän yhdessä tekemisen tunteen. Kun aikuinen osallistuu leikkiin, hän voi kannustaa lasta pitkäjänteisempään toimintaan ja rohkaista vetäytyviäkin lapsia mukaansa. Aikuinen takaa läsnäolollaan, että leikki pysyy turvallisena ja hän auttaa lapsia tarvittaessa ristiriitatilanteissa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 54, 55.)

Lapsen kehityksen kannalta tärkeää ovat sellaiset vuorovaikutustilanteet, joissa aikuisen ja lapsen tarkkaavaisuus kohdistuu samaan kohteeseen. Tällaisia hetkiä ovat esimerkiksi yhteiset leikit, kun aikuisella on aikaa kuunnella lasta ja keskustella hänen kanssaan. (Virolainen 2014, 159.) Myös perinneleikkien avulla voidaan tuoda eri sukupolvet yhteen, rakentaa yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta (Hohenthal-Antin 2009, 101). Näiden kaikkien edellä mainittujen seikkojen myötä valitsimme ensimmäiselle kerralle toiminnan muodoksi leikin. Otimme toimintaamme mukaan sekä lasten omia lempileikkejä että senioreiden muistelemia perinneleikkejä. Perinteiden vaalimi-

nen varhaiskasvatuksessa, ei ole vain niiden opettamista lapsille, vaan lasten ottamista toimintaan mukaan. Tällainen toiminta vahvistaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta. (Pääjoki 2012, 119.)

Ensimmäisen "Alakko nää mua?"-toimintakerran tavoitteena oli tutustuminen senioreiden ja lasten kanssa, ryhmäytymisen aloittaminen sekä uudenlaisen sosiaalisen kanssakäymisen luominen lapsille ja senioreille. Lisäksi tavoitteenamme oli antaa perinneleikkien avulla lapsille uusia kokemuksia ja senioreille muistelua. Ensimmäisellä yhteisellä toimintakerralla kiitimme tuokion alussa osallistujia mukana olosta, kertosimme lyhyesti menneet tutustumistuokioiden ja kerroimme tulevasta tuokiostamme kuvia apuna käyttäen. Jaoimme aina toimintakerroillamme nimilaput osallistujille kysymällä nimeä, esimerkiksi "Onko Liisa paikalla?". Tämä auttoi ryhmän jäsenten tutustumista ja toistemme nimien muistamista. Jos toimintaamme mukaan tuli uusia osallistujia, he saivat kirjoittaa nimensä nimilappuun.

Uutta ryhmää muodostettaessa tutustuminen on tärkeää, joten pidimme ryhmällemme ensimmäiseksi lankakeräleikin tutustumisleikinä. Tarkoituksenamme oli tutustuttaa ryhmän jäsenet ja meidät ohjaajat toisiinsa. Ryhmän ohjaajina meidän oli hyvä tiedostaa, että luomme ryhmän toimintakulttuuria ja mallia osallistujille heti ensi minuuteista alkaen. Ryhmän jäsenet ovat toiminnan alussa hyvin riippuvaisia ohjaajasta ja alussa ohjaaja luo pelisäännöt ryhmän toiminnalle. (Autio & Kaski 2005, 123.) Mielestämme meidän oli tärkeää panostaa ryhmäytymiseen, jotta lasten ja senioreiden välille syntyisi hyvä vuorovaikutuksellinen suhde.

Pidimme lankakeräleikin jokaisella toimintakerralla koska mielestämme se oli mukava ja tuttu tapa aloittaa jokainen "Alakko nää mua?"-tuokiomme. Ajatteleminen, että tällainen säännöllisyys luo turvallisuutta, on hyvä merkki toiminnan alkamisesta ja poistaa mahdollisia jännitteitä ryhmästä. Kun toimintakerrat alkavat tutulla rutiinilla, se myös kohottaa tunnelmaa, helpottaa osallistujien keskittymistä ja vahvistaa ryhmän yhteishenkeä (Karvinen & Salminen, 2013, 33). Toimme tutustumisleikkiin joka kerta mukaan oman nimen kertomisen lisäksi uuden puolen itsestämme ja näin opimme koko ajan tuntemaan toisiamme enemmän. Toteutimme lankakeräleikin jokaisella "Alakko nää mua"-kerhokerralla niin, että leikkijät istuivat piirissä tuoleilla ja ojensivat vuorollaan lankakerää toinen toisilleen. Ensimmäisellä leikkikerralla lankakerän saanut kertoi oman nimensä ja kerää ojentaessa toiselle kysyi hänen nimeään, esimerkiksi "Minä olen Marja, kuka sinä olet?". Kaikki ryhmän jäsenet käydään läpi vuorollaan. Leikki vaati ryhmältä yhteistoimintaa ja rohkeutta

keskustella toisille ja leikin varjolla tämä oli helpompaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016.)

Jatkoimme tutustumisleikkien jälkeen muihin leikkeihin. Ensimmäisenä oli vuorossa lapsille tuttu lempileikki kommervenkka jossa arvailtiin kuka lapsista, senioreista tai muista aikuisista oli viltin alla piilossa. Seuraavaksi oli energian purkua pää-olkapää-peppu - jumppalaulun muodossa. Lapset nousivat leikin ajaksi tuoleiltansa seisomaan ja seniorit leikkivät tuoleilla istuen. Ohjauksessa näytimme mallia toinen seisomalla ja toinen istumalla. Jumppalaulun jälkeen oli vuorossa sekä lasten että senioreiden toivoma, perinteikäs laululeikki piiri pieni pyörii. Toinen meistä leikki tämän lasten kanssa piirissä tuolipiirin keskellä ja samalla toinen meistä lauloi ja taputti tahtia yhdessä senioreiden kanssa. Toiveleikin jälkeen lauloimme ja leikimme yhdessä tuoleilla istuen hämähämähäkki-laululeikin. Laululeikki oli tuttu melkein jokaiselle, mutta lauloimme sitä kuitenkin hitaasti sekä näytimme mallia, jotta kaikki pystyivät osallistumaan.

Kuva 1. Lapsia ja senioreita ensimmäisellä "Alakko nää mua?" -toimintakerralla

Pidimme toimintatuokioidemme lopussa aina saman lopetusrituaalin, koska konkreettinen ja tuttu lopetus pitää toimintatuokioiden muodon selkeänä ja se luo myös turvallisuutta (Malander & Ojala 2013, 36). Toimintamme loppuksi aloitimme Veikko ja Veikko lomalla -kirjan lukemisen. Jaoimme kirjan neljään osaan ja jokaisen "Alakko nää mua?" -toimintakerran loppuksi luimme yhden osan. Sadun lukemisen jälkeen keskustelimme mitä ajatuksia satu herätti lapsissa ja senioreissa. Kes-

kustelun jälkeen kertasimme tuokiomme tapahtumat ja pyysimme jokaisella kerralla osallistujilta palautetta tuokiostamme suullisesti ja surunaama-hymynaama korttien avulla. Kysymykset tuokioiden jälkeen lapsille ja senioreille löytyvät liitteestä 8. Lopuksi kiitimme kaikkia mukana olosta, kerroimme lyhyesti seuraavan viikon tulevasta tuokiosta ja keräsimme nimilaput pois.

Ensimmäisellä "Alakko nää mua?"- toimintakerralla nauroimme yhdessä ja nautimme toistemme seurasta. Seniorit sanoivat, että oli mukava nähdä iloisia, energisiä ja reippaita lapsia ja useiden suusta tuli kommentti "olisipa tällaista useammin". Uusien kokemusten antamisen ja uudenlaisen sosiaalisen kanssakäynnin luomisen tavoitteet toteutuivat hyvin, sillä osa lapsista toi ilmi, että eivät olleet aikaisemmin leikkineet ikääntyneiden kanssa ja jotkut senioritkin sanoivat aikaa vierähtäneen viimeisimmästä kohtaamisesta lapsen kanssa. Etenkin seniorit kertoivat loppukeskustelussamme, että "Alakko nää mua?" -kerho itsessään loi heille uudenlaisia kokemuksia ja toi vaihtelua arkeen. Tavoitteemme lasten ja senioreiden tutustumisesta sekä ryhmäytymisen aloittamisesta onnistuivat hyvin ja tämä näkyi siten, että lapset ja seniorit ottivat paljon kontaktia toisiinsa. Vaikka lapset ja seniorit tapasivat toisensa vasta ensimmäistä kertaa, emme huomanneet suurempaa ujostelua. Asiakas- ja lapsilähtöisyys toteutui senioreilta saatujen perinneleikkien ja lasten lempileikkien avulla, kun saimme toteutettua tavoitteemme mukaan molempien toiveita toimintatuokiollamme. Perinneleikki piiri pieni pyöri, oli lapsille tuttu ennestään, mutta loi senioreille muistoja omista lapsuuden ajoista. Lapsille tuttu leikki kommervenkka loi hyvin vuorovaikutusta ja toimi hyvin toiminnan alussa jäänmurtajana sekä antoi senioreille uudenlaisia kokemuksia.

Opinnäytetyömme kokonaistavoite lasten ja senioreiden vuorovaikutuksen edistymisestä toteutui tällä kerralla kun lapset ja seniorit toimivat yhdessä ja ottivat toisiinsa kontaktia. Sekä lapset että seniorit totesivat yhteistoimintamme olleen mukavaa ja sen tuovan heille piristystä elämään. Pohdimme kuitenkin, että olisimme mahdollisesti saaneet enemmän vuorovaikutusta aikaan, jos seniorit olisivat pystyneet osallistumaan esimerkiksi piiri pieni pyöri -lauleleikkiin muutenkin kuin laulamalla ja taputtamalla rytmiä. Kysyimme hymynaama-surunaama -korttien avulla palautetta toiminnastamme ja suurin osa näytti meille hymynaamaa. Korttimme olivat värilliset ja tämä sekoitti hieman lasten ajatusmaailmaa, sillä osa lapsista näytti korteista meille lempiväriään. Palauttekeskustelumme tuntui ajoittain hieman haastavalta, koska lasten ajatukset karkailivat ja he alkoivat kertoa meille aivan muita asioita. Toki tämäkin oli hedelmällistä keskustelua yhdessä. Lastentarhanopettaja sanoi palautteessaan, että lapsilta palautetta kysyessä parasta on kysyä palautetta hymiöiden avulla oliko mukavaa vai ei.

Palvelutalon iso ensimmäisen kerroksen oleskelutila oli toimiva. Saimme järjestettyä tuolit isoon piiriin jossa kaikki näkivät toisensa ja tilaa tarvitsevat leikit mahduttiin leikkimään piirin keskellä. Olimme suunnitelleet etukäteen tarkasti toimintamme rakenteen ja tehtäväjaon jotka toimivat hyvin. Toimintamme aikataulu toteutui suunnitellusti, mutta olimme kuitenkin suunnitelleet varaleikkejä ylimääräisen ajan varalle. Myös yhteistyömme sekä ohjaamisemme toimintakerralla onnistui hyvin ja otimme toiminnassamme sekä lapset että seniorit tasapuolisesti huomioon. Kerhomme toiminnassa oli rento tunnelma ja se näkyi esimerkiksi niin, että lapset ja seniorit saivat halutessaan levähdellä, vaikka kesken leikin. Näimme ryhmän kokonaisuudessaan ja saimme hallittua sitä hyvin, kun istuimme piirissä toisiamme vastapäätä. Antamamme toimintaohjeet olivat selkeitä ja tuokiomme meni eteenpäin rauhallisesti. Käyttämistämme välineistä saimme palautetta kaiuttimesta joka oli ollut yhden laulun kohdalla liian kovalla. Muissa välineissä emme huomanneet puutteita.

Jouduimme muuttamaan paljon meidän alkuperäisiä suunnitelmia mitkä olimme tehneet ennen senioreiden ja lasten tutustumiskertoja. Senioreiden liikuntarajoitteet ja heidän vähyyys verrattain lapsiin toi haasteita toimintamme suunnitteluun. Täytyi miettiä tarkoin, että miten kaikki pääsevät osallisiksi toimintaan ja jätimme parityöskentelyn pois tältä kertaa, kun emme tienneet ollenkaan senioreiden osallistumismäärää. Lasten tutustumiskerralla teimme havainnon lankakeräleikin haastavuudesta ja olikin hyvä, että muokkasimme leikkiä tälle kertaa. Nyt leikki oli toimiva. Seuraavalle kerhokerrallemme kehitimme toimintaamme niin, että vaihdoimme hymynaamasurunaama –kortit mustavalkoisiksi, otimme mukaan loppuloron ja pyrimme dokumentoimaan toimintaamme enemmän kuvia ottamalla. Muutimme myös toiminnassamme laululeikkien toteutusta niin, että lasten ja senioreiden vuorovaikutus toteutuisi paremmin esimerkiksi silloinkin, kun seniorit istuvat niin lapset voivat olla kasvotusten heidän edessä. Huomioimme myös musiikin käytössä, että käytimme sopivaa äänenvoimakkuutta. Havaitimme toimintamme kehittämisen olevan aina seuraavalle kerralle hieman haastavaa siltä osin, että saimme lastentarhanopettajan ja palvelutalon asukkaan palautteet ajallisesti jälkikädessä. Palautteen anto oli järjestetty käytännön kannalta sähköisesti ja kirjallisesti, eikä palautekeskustelua olisi voinut järjestää suoraa toimintamme jälkeen.

Toinen tuokio: Liikkuen ja laulaen yhdessä

TAULUKKO 4. Toinen tuokio: Liikkuen ja laulaen yhdessä

TAVOITE	Ryhmytymisen vahvistaminen, vuorovaikutuksellisen toiminnan syntyminen liikkumisen ja laulamisen avulla sekä henkisen hyvinvoinnin lisääminen.
TOIMINTA	ALOITUS: Edellisen tuokion kertaaminen, tuokion aiheen ja toiminnan kertominen, nimilappujen jakaminen sekä lankakeräleikki. TOIMINTA: Tuolijumppa: Omalla paikalla verryttely. Seniori-lapsi pareina ilmapallojen ja hernepuskien heittäminen, hernepusseilla tasapainoilu sekä hierontapalloilla toisten hierominen. Senioreiden toivoma perinnelaulu sekä lasten toivelaulu ja laululeikki. LOPETUS: Loppusatu, tuokion kertaus, palautekeskustelu suullisesti ja tunnekorttien avulla ja loppuloru.
ARVIOINTI	Senioreilta ja lapsilta saatu palaute, kirjallinen palaute yhdeltä palvelutalon asukkaalta ja lastentarhanopettajalta sekä itsearviointi.

Lapset nauttivat liikkumisesta yhdessä ystäviensä tai aikuisten kanssa ja lapset osallistuvat toimintaan aktiivisemmin aikuisen ollessa mukana. Yhdessä liikkuminen lisää fyysisen kunnon lisäksi, henkistä hyvinvointia, me-henkeä, keskinäistä ymmärrystä ja edistää tunteiden käsittelyä, itsetuntoa sekä sosiaalisia taitoja. (Autio & Kaski 2005, 106; Kurvinen ym. 2006, 509-510; Karvinen & Salminen 2013, 11.) Vanhustyössä yhtenä keskeisenä tavoitteena on ikääntyneen hyvän olon, hyvän mielen ja toimintakykyisyyden säilyminen mahdollisimman pitkään. Toimintakyvyn ja mielialan ennen aikainen heikkeneminen voi johtua liian virikkeettömästä ja tapahtumaköyhästä elämästä. Henkisten tarpeiden tyydyttämisessä ja vireyden sekä toimintakyvyn ylläpitämisessä ikääntyneitä auttaa esimerkiksi viriketoiminta. Viriketoiminnassa lähtökohtana on aina ikääntynyt sekä hänen taustansa, toiveensa ja elämäntilanteensa. (Airila 2013, 5.) Näiden edellä mainittujen asioiden pohjalta valitsimme liikunnan tämän toimintakerran yhdeksi teemaksi.

Valitsimme myös laulun teemaksi tälle toimintakerralle, sillä se vaikuttaa kaikkiin ihmisiin tavalla tai toisella ja se voi herättää erityisesti senioreissa paljon muistoja, tunteita ja ajatuksia. Halusimme yhdistää liikunnan ja laulun, koska näiden avulla voidaan luoda vuorovaikutusta johon kaikki osapuolet saavat osallistua omalla tavallaan. Se ilahduttaa, piristää ja kehittää muun muassa rytmitajua, kommunikaatiokykyä sekä liikunnallisia ja musiikillisia valmiuksia. (Häkkinen 2014, 233-234.) Erilaiset laulutuokiot voivat vaikuttaa myös mielihyvähormonien tuotantoon. Laulamiseksi on lisäksi sosiaalisesti ihmisiä lähentävä ja yhdistävä ulottuvuus joka luo rentouttavan ilmiympäristön ja voi tyydyttää turvallisuuden ja hellyyden tarvetta. Musiikillinen vuorovaikutuksellinen toi-

mintu lujittaa ryhmää ja luo yhteenkuuluvaisuuden tunteen. (Haukka ym. 2006, 79-80; Kurvinen ym. 2006, 503-504; Airila 2013, 47.)

Toisen "Alakko nää mua?"- toimintakertamme tavoitteena olivat ryhmäytymisen vahvistaminen sekä henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisääminen lapsille ja senioreille. Näiden lisäksi halusimme saada lapset ja seniorit toimimaan yhdessä vuorovaikutuksellisesti liikkumisen ja laulamisen varjolla. Toimintakerran alussa kiitimme osallistujia mukana olosta, kertosimme lyhyesti edellisen tuokion ja kerroimme tulevasta tuokiosta kuvia apuna käyttäen. Mielestämme edellisen kerran tuokion tapahtumien kertaaminen toi lapsille ja senioreille jatkuvuuden tunnetta sekä saimme selkeän ja rauhallisen aloituksen toiminnalle. Kun kertaamme tapahtumia, se antaa toiminnallemme syvempää merkitystä ja yhteiset kokemukset jäävät paremmin lasten ja senioreiden mieleen (Malander & Ojala 2013, 36). Havaitimme, että ryhmämme jäsenet muistivat hyvin edellis-kertamme toiminnat ja tämä viesti meille siitä, että kerhomme on ollut vaikuttavaa ja mieleen jäävää. Seuraavaksi jaoin nimilaput osallistujille kysymällä nimeä, esimerkiksi "Onko Liisa paikalla?".

Aloitimme toimintamme tutulla lankakeräleikillä ja tällä kerralla kerroimme toisillemme kerhokertamme teemaan liittyen lempipuuhiamme, esimerkiksi näin "Minä olen Marja, ja mieluiten tanssin. Mikä on sinun nimesi ja mitä teet mieluiten?". Kävimme kaikki ryhmän jäsenet läpi vuorollaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016.) Lankakeräleikin jälkeen aloitimme tuolijumpan omilla paikoilla istuen. Teimme yhdessä erilaisia helppoja verryttely- ja venyttelyliikkeitä joiden jälkeen aloitimme tuolijumpan lasten ja senioreiden yhteistyönä. Seniorit saivat istua koko jumpan ajan tuolillaan ja lapset asettuivat pariin heidän tuolin eteen. Aloitimme ilmapallojen heittelyllä. Seniorit heittivät lapsille ilmapalloja ja lapset ottivat kiinni sekä ojensivat ilmapallot takaisin. Tämän jälkeen otimme käyttöön hernepussit. Lapset ja seniorit saivat asetella hernepusseja esimerkiksi pään päälle, kainaloon, jalkaterän päälle tai polvien väliin. Hernepussia sai myös heitellä toinen toiselle. Päätimme tuolijumpan hierontaan hierontapallojen avulla. Ensin seniorit hieroivat lapsia hartioista, selästä, käsivarsista ja jaloista. Tämän jälkeen oli lasten vuoro hieroa senioreita käsistä, jaloista ja vaikkapa mahastakin. Ajattelimme, että tällainen fyysinen kontakti antaa mielihyvää niin lapsille kuin senioreillekin. Etenkin monella ikääntyneellä voi olla valtava kosketuksen nälkä.

Tuolijumpan jälkeen lauloimme yhdessä muutaman laulun sekä leikimme yhden laululeikin. Laulut olivat lasten toivelaulu "Ihahaa" ja senioreiden toivelaulu "Maan korvessa kulkevi lapsosen tie".

Laululeikkimme oli "Jos sun lysti on" jonka ajan toinen meistä leikki lasten kanssa seisaaltaan senioreiden edessä ja toinen meistä leikki senioreiden kanssa istuen. Jokaisen laulun jälkeen pidimme pienen juttelutuokion jossa keskustelimme siitä olivatko laulut tuttuja lapsille ja senioreille. Toimintamme lopuksi jatkoimme satua ja kyselimme mitä ajatuksia satu herätti lapsissa ja senioreissa. Sadun jälkeen kertasimme tuokiomme tapahtumat sekä pyysimme osallistujilta palautetta tuokiostamme suullisesti ja surunaama-hymynaama -korttien avulla. Kysymykset tuokioiden jälkeen lapsille ja senioreille löytyvät liitteestä 8. Kiitimme kaikkia mukana olosta, kerroimme lyhyesti seuraavan viikon tulevasta tuokiosta, keräsimme nimilaput pois ja lauloimme loppuloron. Loppuloru: "Nyt on leikit leikitty ja lähdeittävä on. Hei vaan heipähei ja lähdeittävä on. Toisen keran tavatessa uudet leikit on. Hei vaan heipähei - uudet leikit on."

Toisen "Alakko nää mua?"- toimintakerran tavoite ryhmäytymisen vahvistumisesta onnistui hyvin, sillä jo heti toiminnan alussa oli nähtävissä, että jään murtaminen oli ensimmäisellä kerralla onnistunut, kun lapset hakeutuivat senioreiden viereen istumaan. Fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin lisäämisen tavoite onnistui myös, sillä kaikki kertoivat toimintamme olleen mukavaa ja seniorit kertoivat toiminnan piristäneen heidän päivää. Olimme onnistuneet valitsemaan sellaiset toiminnot ja toteutustavat tuokiollemme, jotka edistivät lasten ja senioreiden välistä vuorovaikutusta ja täten tavoitteemme vuorovaikutuksellisesta toiminnasta lasten ja senioreiden välillä toteutui. Alkuun hieman epäilimme, että uskaltautuvatko lapset ja seniorit hieromaan toisiaan hierontapalloilla, koska tilanteessa tullaan niin lähelle toisia. Toimintaa havainnoidessa ja palautekeskusteluissa ilmeni kuitenkin toiminnan olleen onnistunut valinta, sillä kaikki pitivät siitä. Asiakas- ja lapsilähtöisyys toteutui tällä toimintakerrallamme, kun toteutimme lasten ja senioreiden toivomia lauluja. Lapset ja seniorit saivat myös keksiä vapaasti omia tyylejä ja tapoja toimia tuolijumppamme aikana.

Lapset ja seniorit toivat ilmi palautekeskustelussamme tuolijumpan olleen heille uusi ja mieleinen toimintamuoto ja tuolijumpan aikana syntyikin hyvin vuorovaikutusta. Lapset ja seniorit selkeästi nauttivat yhdessä tekemisestä, toistensa auttamisesta ja toimintamme lomassa kuului taas paljon naurua. Havainnoimme, että ryhmässämme alkoi tapahtua oma aloitteista vuorovaikutusta, esimerkiksi kun lapset ja seniorit aloittivat toistensa hieronnan ennen ohjeistusta ja keskustelivat paljon yhdessä. Yksi palvelutalon asukas toi myös mukanaan keksejä kaikille kerholaisille ja tästä saimme yhden mukavan hetken toimintamme loppuun. Olimme saattaneet lapset ja seniorit yhteen ja he olivat alkaneet toimia yhdessä luontevasti. Ryhmässämme tapahtui paljon omaehtoista keskustelua ilman johdattelua, esimerkiksi "maan korvessa kulkevi lapsosen tie" laulun aikana

eräs seniori muisteli lapsuuttaan ja yksi lapsista kertoi oman tarinan lauluun liittyen. Perinnelaulun mukaan ottaminen toimintaamme kantoi hedelmää ja ikääntyneen muistelot voivat näin luoda siltaa eri sukupolvien välille (Dunderfelt 2011, 201). Edellä mainittujen asioiden myötä mielestämme kokonaistavoittemme lasten ja senioreiden vuorovaikutuksen edistymisestä toteutui tällä toimintakerralla hyvin.

Kuva 2. Omaehtoista keskustelua lasten ja senioreiden välillä.

Kysyimme palautetta tuokion jälkeen hymynaama-surunaama –korttien avulla ja kaikki osallistujat näyttivät hymynaamakorttia kysyttäessä oliko tuokiolla mukavaa. Yksi lapsista osallistui toiminnassamme vain tuolijumppaan lastentarhanopettaja parinaan, mutta kuitenkin palautekeskustelussa hänkin näytti hymynaamakorttia. Lapset ja seniorit toivat ilmi, että toimintamme antoi taas jokaiselle jotain uutta kokemusta. Kysyimme lasten ja senioreiden mielipidettä siitä olisiko jotain pitänyt jättää pois tai lisätä tuokiolle ja saimme vastaukseksi, että toimintatuokio oli hyvä sellaisenaan. Kysymällä tätä halusimme korostaa asiakas- ja lapsilähtöisyyttä toiminnassamme ja antaa kaikille osallistujille mahdollisuuden vaikuttaa edelleenkin toimintaamme. Havaitimme, että lapset ja seniorit olivat palautekeskustelussamme vähäpuheisia ja he vastailivat aina yhdellä tai kahdella sanalla kysymyksiimme. Seniorit antoivat selkeästi enemmän lapsille tilaa puhua.

Järjestimme palvelutalon oleskelutilassa tuolit isoon piiriin kuten ensimmäiselläkin toimintakerralla, sillä tarvitsimme tilaa tuolijumppaan sekä laululeikkiin. Piiri oli toimiva myös siksi, että kaikki näkivät toisensa ja saimme hyvin hallittua ryhmää istumalla piirin vastakkaisilla puolilla. Olimme suunnitelleet toimintamme rakenteen ja tehtäväjaon tarkasti etukäteen. Toiminnan rakenne onnistui hyvin toiminnan ollessa aluksi aktiivista ja lopuksi rauhallista. Myös ohjaus sekä yhteistyö onnistuivat hyvin. Toimintamme aikataulu toteutui suunnitellusti, mutta olimme kuitenkin suunnitelleet varaleikkejä ylimääräisen ajan varalle. Otimme toiminnassamme lapset ja seniorit tasapuolisesti huomioon. Molempien toivelaulujen lisäksi suunnittelimme tuolijumpan molemmille ryhmille mielekkääksi ja sopivaksi. Tuokiomme eteni rauhallisesti ja selkeästi. Pyysimme aina tuolijumpan toimintojen välissä lapsia istumaan, jotta saimme kerättyä edelliset välineet pois, kerrottua seuraavan toiminnan tarkoituksen ja jaettua uudet välineet. Saimme kiitosta kirjallisissa palautteissa lastentarhanopettajalta ja palvelutalon asukkaalta käyttämistämme välineistä, kun esimerkiksi ilmapallot olivat sopivan kevyitä heittelyyn ja hernepussien asettelu toisten päälle oli erittäin vuorovaikutuksellista. Lisäksi yksi seniori innostui hierontapalloistamme ja olisi halunnut yhden mukaan kotiinsa.

Otimme alkuperäisestä toimintasuunnitelmastamme kaksi leikkiä pois siitä syystä, että ne eivät olisi osallistaneet tarpeeksi senioreita heidän istuessa. Edellisen kerran palautteiden pohjalta muokkaamamme hymynaama-surunaama –kortit toimivat nyt, sillä kaikki lapset näyttivät tällä kertaa korteista tunnetta eikä lempiväriä. Muutoksemme laululeikkien toteutuksessa oli hyvä, koska nyt suora kontakti lasten ja senioreiden välillä säilyi lapsien ollessa suoraan senioreiden edessä. Senioreiden vähyys verrattuna lapsiin toi haasteen tuolijumpan toteuttamiselle. Olimme suunnitelleet alun perin niin, että tuolijumppa toteutuisi lapsi-seniori –pareina mutta senioreiden vähäisen määrän vuoksi muutama seniori sai parikseen kaksi lasta. Vaihdoimme pareja aina toiminnon vaihtuessa ja tämä osoittautui hyväksi tavaksi. Kehittämistarpeeksi huomasimme edelleen valokuvauksen. Olimme molemmat todella kiinni ohjauksessa, jonka vuoksi emme ehtineet ottaa toiminnan aikana kuvia. Päätimme jakaa tehtäviä seuraavalle kerralle siten, että toinen ehtii paremmin valokuvaamaan. Toisena kehittämistarpeena seuraaville toimintakerroille tuli palvelutalon asukkaan toimesta sadun lukemisen enemmän omin sanoin johon pyrimme opettelemalla satua etukäteen.

Kolmas tuokio: Mukavia muistoja kuvataiteen keinoin

TAULUKKO 5. Kolmas tuokio: Mukavia muistoja kuvataiteen keinoin

TAVOITE	Lapsen ja seniorin yhdessä toimiminen, osallisuuden ja pystyvyyden kokemusten sekä hyvien muistojen antaminen lapsille ja senioreille.
TOIMINTA	ALOITUS: Edellisen tuokion kertaaminen, tuokion aiheen ja toiminnan kertominen, nimilappujen jakaminen sekä lankakeräleikki. TOIMINTA: Taulujen askartelu seniori-lapsi pareina joista jää omat taulut päiväkodille ja palvelutalolle muistoksi toimintakerroistamme. LOPETUS: Loppusatu, tuokion kertaus, palautekeskustelu suullisesti ja tunnekorttien avulla ja loppuloru.
ARVIOINTI	Senioreilta ja lapsilta saatu palaute, kirjallinen palaute yhdeltä palvelutalon asukkaalta ja lastentarhanopettajalta sekä itsearviointi.

Valitsimme tälle toimintakerralle teemaksi kuvataiteen, koska taiteellinen toiminta tarjoaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja suhteen muodostamiseen muihin ihmisiin. Lasten taiteellisessa toiminnassa tulee hyvin esille vuorovaikutteisuus ja sosiaalisuus. Lapselle tällaiset yhdessä tuottamisen kokemukset voivat olla aivan uudenlaisia ja mukavia kokemuksia. Lasten ja ikääntyneiden yhdessä tekemät taideteokset tukevat yhteisöllistä toimintaa ja voi ehkäistä ikääntyneiden syrjäytymistä. (Pääjoki 2012, 111, 115.) Mukavia muistoja kuvataiteen keinoin kerralla askartelimme taulut muistoksi päiväkodille ja palvelutalolle lapsi-seniori pareittain.

Kolmannen "Alakko nää mua?" -toimintakerran tavoitteena oli saada lapset ja seniorit toimimaan yhdessä. Lisäksi tavoitteena oli antaa kaikille osallistujille osallisuuden ja pystyvyyden kokemuksia sekä hyviä muistoja. Toimintakerran alussa kiitimme osallistujia mukana olosta, keräsimme lyhyesti edellisen tuokion ja kerroimme tulevasta tuokiosta kuvia apuna käyttäen. Seuraavaksi jaoimme nimilaput osallistujille kysymällä nimeä, esimerkiksi "Onko Liisa paikalla?".

Aloitimme toimintamme tutulla lankakeräleikillä ja tällä kerralla kerroimme toisillemme kerhokertamme teemaan liittyen lempivärejämme, esimerkiksi näin "Minä olen Marja, ja lempiväri on keltainen. Mikä on sinun nimesi ja lempivärisi?". Kävimme kaikki ryhmän jäsenet läpi vuorollaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016.) Lankakeräleikin jälkeen aloitimme kädenkuva taulujen askartelun. Jaoimme lapset ja seniorit työskentelemään pareittain. Lapset ja seniorit piirsivät värilliselle kartongille kuvan kädestään ja leikkasivat sekä liimasivat ne taulupohjillemme. Lopuksi koristelimme taulut. Yhteistyöllä saimme aikaan kaksi hienoa taulua. Toimintamme lopuksi jatkoimme satua ja kyselimme mitä ajatuksia satu herätti lapsissa ja senioreissa.

Sadun jälkeen kertosimme kuvataiteen kertamme tapahtumat sekä pyysimme osallistujilta palautetta tuokiostamme suullisesti ja surunaama-hymynaama -korttien avulla. Kysymykset tuokioiden jälkeen lapsille ja senioreille löytyvät liitteestä 8. Kiitimme kaikkia mukana olosta, kerroimme lyhyesti seuraavan viikon tulevasta tuokiosta, keräsimme nimilaput pois ja lauloimme tutun loppuloron. Pyysimme lapsia ja senioreita tuomaan seuraavalle toimintakerralle mukanaan oman mieleisen lelun, tärkeän esineen tai muiston lapsuudesta.

Kuva 3. Askartelua yhdessä

Kolmannen "Alakko nää mua?"- toimintakerran taiteellinen toiminta tarjosi kaikille ryhmämme jäsenille sekä osallisuuden että pystyvyyden kokemuksia ja osa senioreista sanoikin, että ei muistanut pystyvänsä vielä askartelemaan. Kaikki saivat osallistua toimintaamme omien kykyjen ja jaksamisen mukaan. Kenenkään ei ollut pakko askarrella, jos ei halunnut. Vaikka toimiminen oli välillä hidasta, niin kaikilla oli hyvin aikaa tehdä itse. Lapset ja seniorit saivat myös itse vaikuttaa työskentelyn etenemiseen ja tekemiseen sekä tehdä oman näköisen tuotoksen. Tavoitteemme lasten ja senioreiden yhteistyöskentelystä saavutimme hyvin, sillä lapset ja seniorit työskentelivät ennakkoluulottomasti yhdessä. Seniorit auttoivat aktiivisesti lapsia askartelussa ja lapset puolestaan pyysivät rohkeasti apua. Tällainen intensiivinen parityöskentely onnistui parhaiten toimintakertojemme tässä vaiheessa, kun olimme jo tuttuja toisillemme. Saimme tehtyä kaksi taulua, joten sekä lapsille että senioreille jäi konkreettiset ja näkyvät muistot kerhostamme. Asiakas- ja lapsi-

lähtöisyys toteutui tällä toimintakerrallamme, kun toteutimme lapsilta saamamme askartelu toiveen.

Kuva 4. Toinen tauluista muistoksi lapsille ja senioreille

Opinnäytetyömme kokonaistavoite lasten ja senioreiden vuorovaikutuksen edistymisestä toteutui tällä kerralla mielestämme hyvin, kun askartelun varjolla saimme lapset ja seniorit luonnolliseen kanssakäymiseen ja toimintamme oli yhdessä tekemistä yhteistä päämäärää kohden. Tällainen työskentely antoi hyvin aikaa ja mahdollisuuksia lapsille ja senioreille yleiseen keskusteluun ja sitä syntyikin hyvin. Havaitsimme, että lasten ja senioreiden välinen suhde oli muuttunut hyvin tuttavalliseksi ja heidän välillä oli ihailtavaa vuorovaikutusta. Tämä tuli ilmi esimerkiksi keskusteluissa joissa seniorit puhuttelivat itseään "mummo auttaa sinua" ja jos joku lapsista villiintyi niin senioritkin saattoivat rauhoitella heitä. Yksi palvelutalon asukas toi jälleen mukanaan keksejä kaikille kerholaisille ja pidimme yhteisen herkkuhetken. Oli mukava huomata myös senioreiden oma-aloitteisuus, kun he ryhtyivät avustamaan lapsia pukeutumisessa heidän lähtiessä takaisin päiväkodille.

Kysyimme palautetta tuokion jälkeen hymynaama-surunaama – korttien avulla ja kaikki osallistujat näyttivät hymynaamakorttia kysyttäessä oliko tuokiolla mukavaa. Osa lapsista toi ilmi palaute-

keskustelussamme, että he eivät olleet tehneet aikaisemmin tällaista askartelua. Seniorit sanoivat, että heillä on ollut aikaisemmin jotain käsityötoimintaa, mutta toiminta oli harventunut ja siksi oli nyt mukava päästä tekemään käsillä. HavaitSIMME tällä kerralla, että kerhomme säännöllisiksi muodostuneista toiminnoista oli tullut pidettyjä ja odotettuja juttuja. Nihilappujen jakamisesta muodostui meille mukava ohjelmanumero, sillä sekä lapsilla että senioreilla oli hauskaa, kun yhdessä etsimme paikallaolijoita. HavaitSIMME myös, että toimintatapamme oli auttanut meitä kaikkia muistamaan ryhmän jäsenten nimiä. Lankakeräleikki ja loppusatu oli myös aina odotettu hetki kerhossamme. Osallistujat odottivat mitä tänään kerrotaan itsestämme ja minkälaisen jatkon satu saakaan.

Askartelimme palvelutalon oleskelutilassa ison pöydän ääressä. Käytössä ollut tila oli meille toimiva ja pöytä oli riittävän iso työskentelyymme. Yhteinen iso pöytä mahdollisti sen, että kaikki näkivät mitä tehtiin ja miten työ pikkuhiljaa valmistui. Loppusadun aikaan koimme pöydän ääressä olemisen hieman haasteelliseksi, että miten kaikki näkevät ja kuulevat tasapuolisesti. Ratkaisimme ongelmamme pyytämällä lapsia tulemaan lähemmäksi meitä ja näytimme kuvia vielä kaikille paikalla olijoille erikseen. Olimme suunnitelleet toimintamme rakenteen ja tehtäväjaon tarkasti etukäteen ja ne olivatkin toimivat. Toiminnan ohjauksessa huomasimme tällä kertaa, että olisimme voineet olla joissain asioissa tarkempia ja selkeämpiä. Esimerkiksi osa lapsista lähti liian aikaisin pukemaan ulkovaatteita päälleen meidän antamien ohjeiden ollessa epäselvät. Yhteistyömme onnistui moitteetta. Toimintamme aikataulu toteutui suunnitellusti, mutta olimme taas kuitenkin suunnitelleet varaleikkejä ylimääräisen ajan varalle. Saimme palautetta toimintamme ajasta, että tunnin mittainen työskentely on juuri sopiva, sillä silloin kaikkien osapuolten mielenkiinto ja jaksaminen säilyvät. Otimme toiminnassamme molemmat ryhmät tasapuolisesti huomioon. Olimme suunnitelleet askartelutyön niin, että se ei ollut kenellekään liian haastavaa tai liian helppoa tekemistä. Tuokiomme eteni rauhallisesti ja selkeästi.

Alkuperäinen suunnitelmamme askartelutyöstä oli, että painamme käden kuvat taulupohjaan sormiväreillä. Päädyimme kuitenkin värilliseen kartonkiin ja leikkaa liimaa systeemiin, koska käsi- en pesu olisi käynyt haasteelliseksi huonosti liikkeelle pääseville senioreille. Käden kuvan piirtäminen ja leikkaaminen toivat myös lisää haasteita työskentelyymme. Pohdimme mitä olisimme voineet tehdä toisin tällä toimintakerrallamme ja havaitSIMME, että tälläkin kertaa olisi ollut hyvä ottaa jokin energiaa purkava toiminta ennen askartelua. Nyt joillakin lapsilla meinasi välillä keskittyminen herpaantua, mutta saimme kuitenkin hyvin hallittua ryhmämme. Kehittämistarpeeksi seuraavalle kerralle otimme huomion kiinnittämisen ohjauksen selkeyteen ja ohjeiden tarkkuu-

teen, myös niin, että lapset ymmärtävät helposti. Tällä kerralla saimme nyt hyvin otettua valokuvia toiminnastamme viime kertoihin nähden. Olimme panostaneet tällä kerralla myös sadun lukemiseen ja siihen, että kerromme satua omin sanoin.

Neljäs tuokio: Loppujuhlat

TAULUKKO 6. Neljäs tuokio: Loppujuhlat

TAVOITE	Ilon ja uudenlaisen tekemisen tuominen, osallisuuden ja pystyvyyden kokemusten mahdollistaminen ja yhteistoiminnan päättäminen.
TOIMINTA	ALOITUS: Tuokioiden kertaaminen, tuokion aiheen ja toiminnan kertominen, nimilappujen jakaminen sekä lankakeräleikki. TOIMINTA: Lettukestien valmistelua yhdessä: kerman vaahdotus, mehun valmistus, kattaus ja serviettien taittelu. Herkuttelua ja yhdessäoloa. Lapsien oman lelun esittely. LOPETUS: Loppusatu, toimintatuokion kertaus, palautekeskustelu suullisesti ja tunnekorttien avulla, kiittäminen yhteistoiminnasta, loppuloru.
ARVIOINTI	Senioreilta ja lapsilta saatu palaute, kirjallinen palaute yhdeltä palvelutalon asukkaalta ja lastentarhanopettajalta sekä itsearviointi.

Päätimme lopettaa toimintakerrat iloisein juhlatunnelmiin pannukakkukestien merkein. Kuten koko yhteistoimintamme, myös loppujuhlat tuovat tervetullutta vaihtelua lasten ja senioreiden arkeen. Juhlia ja toimintakertoja tullaan varmasti muistelemaan vielä jälkeensä palvelutalon asukkaiden kesken, päiväkodissa ja lasten omissa kodeissa. Osallistuva kodinomainen toiminta on senioreille pystyvyyden kokemuksia tuottavaa. (Airila 2013, 55,56.) Toimintakerran tavoitteena oli tuoda lapsille ja senioreille iloa ja uudenlaista tekemistä arkeen, mahdollistaa osallisuuden ja pystyvyyden kokemuksia ja päättää yhteistoimintamme. Toimintakerran alussa kiitimme osallistujia mukana olosta, kertosimme lyhyesti edellisen tuokion ja kerroimme tulevasta tuokiosta kuvia apuna käyttäen. Seuraavaksi jaoimme nimilaput osallistujille kysymällä nimeä, esimerkiksi "Onko Liisa paikalla?".

Aloitimme toimintamme tutulla lankakeräleikillä ja tällä kerralla kerroimme toisillemme kerhokertamme teemaan liittyen lempiruokiamme, esimerkiksi näin "Minä olen Marja, ja lempiruokani on makaronilaatikko. Mikä on sinun nimesi ja lempiruokasi?". Kävimme kaikki ryhmän jäsenet läpi vuorollaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016.) Lankakeräleikin jälkeen jaoimme lapset ja seniorit ryhmiin ja aloimme yhdessä valmistella pannukakkukestejä. Yksi ryhmä vastasi pöydän kattamisesta, toinen ryhmä kahvista ja mehusta ja kolmas ryhmä kermavaahdon

vatkaamisesta. Olimme valmistaneet pannukakkutaikinan ennen toimintatuokion alkua ajansääntämisen vuoksi ja lapset saivat juhlien valmisteluiden lomassa ihmetellä uunissa valmistuvan pannukakun taikinakuplia. Vapaamuotoisessa toiminnassa lasten ja senioreiden välinen vuorovaikutus pääsi kunnolla kukistamaan.

Kuva 5. Kerman vaahdotusta yhdessä

Valmistelujen jälkeen kutsuimme kaikki pöydän ääreen ja toinen meistä leikki lasten ja senioreiden kanssa tutun jumppalaulun toisen meistä viimeistellessä tarjoilut. Pieni laululeikki purki lapsilta energiaa ja se auttoi heitä keskittymään pöydässä istumiseen ja syömiseen. Leikin jälkeen pääsimme herkuttelemaan, jonka lomassa keskustelimme lasten ja senioreiden kanssa yleisesti toimintakerroistamme ja siitä mikä oli jäänyt parhaiten mieleen. Pannukakku maistui kaikille hyvin ja kaikkien syötyä keräsimme roskat pöydältä pois. Pyysimme edellisen kerran lopuksi lapsia ja senioreita tuomaan mukanaan lempilelunsa tai lapsuuden muistonsa ja herkuttelun jälkeen pidimme hetken lelujen ja muistojen esittelylle. Lapset kävivät vielä näyttämässä senioreille lelujaan ja kaikki lähtivätkin reippaasti esittelykierrokselle. Lelujen ja muistojen avulla halusimme mahdollistaa lapsille ja senioreille sen, että he saavat tuoda jotain omaa toimintaamme ja näin ollen myös vaikuttaa toiminnan sisältöön.

Toimintamme lopuksi luimme Veikko & Veikko sadun loppuun ja keskustelimme mitä ajatuksia satu herätti lapsissa ja senioreissa. Sadun jälkeen kertasimme ja palauttelimme mieleen toimintakertamme ja pyysimme osallistujilta palautetta suullisesti ja surunaama-hymynaama korttien avulla. Kysymykset tuokioiden jälkeen lapsille ja senioreille löytyvät liitteestä 8. Kiitimme kaikkia mukana olosta ja yhteisistä tuokioista ja kerroimme lapsille näkevämme heidät vielä seuraavalla viikolla. Keräsimme lisäksi nimilaput pois ja lauloimme loppuloron. Tämän jälkeen lapset lähtivät ja pyysimme senioreita jäämään vielä hetkeksi yhteiseen palautekeskusteluun.

Kuva 6. Lelujen esittelyä

Tämän toimintakerran tavoitteet tuoda lapsille ja senioreille iloa ja uudenlaista tekemistä arkeen sekä mahdollistaa osallisuuden ja pystyvyyden kokemuksia onnistuivat hyvin. Osa lapsista kertoi, että pannukakun syöminen ja kattaminen olivat heille uusia kokemuksia. Osallisuuden ja pystyvyyden tuntemuksia toimme yhdessä tekemisen kautta kun kaikki saivat tehdä jotain juhlia valmistellessa. Yhdessä puuhastelu, lelujen esittely ja niistä keskustelu, kuten lelujen muutos senioreiden lapsuudesta toivat iloa kaikille osallistujille. Kysyimme tuokion jälkeen palautetta hymynaama-surunaama –korttien avulla ja kaikki osallistujat näyttivät hymynaamakorttia kysyttäessä oliko tuokiolla mukavaa. Kaikki kertoivat erityisesti pannukakun syömisestä olleen mukavaa. Seniorit kertoivat lapsille pannukakun olevan perinneherkku heidän lapsuudestaan ja lapset kuuntelivat senioreita mielenkiinnolla. Opinnäytetyömme kokonaistavoite lasten ja senioreiden vuorovaikutuksen edistymisestä toteutui loppujuhla-kerralla mielestämme hyvin, sillä lasten sekä se-

nioreiden välillä tapahtui paljon vuorovaikutusta juhlien valmistelujen aikana sekä leluja esitellessä. Lapset eivät arkailleet senioreita lainkaan vaan kävivät reippaasti yhdessä toimeen. Lastentarhanopettajakin sanoi palautteessaan lasten ja senioreiden yhdessä tekemisen olleen mukavaa, innostunutta sekä vuorovaikutuksellista. Loppujuhlat olivat kaiken kaikkiaan hyvä ja mieleen jäävä lopetus yhteiselle toiminnallemme.

Järjestimme juhlan palvelutalon oleskelutilassa ison pöydän ääressä ja käytimme juhlien valmisteluun oleskelutilan keittiötä. Sekä oleskelutilan keittiö että iso pöytä sopivat tämänkertaiseen toimintaamme hyvin. Iso pöytä mahdollisti yhteisen keskustelun ja kaikki näkivät hyvin toisensa. Oleskelutilan keittiö oli samassa tilassa pöydän kanssa ja siitä oli suora näkymä pöydän ääreen, joten pystyimme hyvin hallitsemaan sekä keittiöön että pöydän ääreen hajaantunutta ryhmää. Kuten askartelukerralla myös tällä kerralla pyysimme lapset sadun ajaksi istumaan lähemmäs lukijaa, jotta he näkivät kuvat paremmin ja jaksoivat täten keskittyä satuun. Olimme suunnitelleet toimintamme rakenteen ja tehtäväjaon tarkasti etukäteen ja ne toimivat hyvin. Toimintamme aika-taulu toteutui suunnitellusti, mutta olimme kuitenkin suunnitelleet varaleikkejä ylimääräisen ajan varalle. Otimme toiminnassa sekä seniorit että lapset tasapuolisesti huomioon. Olimme suunnitelleet ruuat ja juomat erityisruokavaliot huomioiden sekä yhteiset valmistelut senioreiden jaksamisen ja lasten osaamisen mukaan. Saimme myös lastentarhanopettajalta kiitosta yhteisten valmistelujen sopivuudesta sekä siitä että kaikille riitti puuhaa. Tuokiomme eteni rauhallisesti ja selkeästi. Istuimme aina välissä paikoillemme ennen uuden toiminnan aloitusta, joka selkiytti toiminnan rakennetta.

Alkuperäistä suunnitelmaamme joutuimme hieman muokkaamaan, sillä meillä oli tarkoituksena tehdä myös pannukakkutaikina yhdessä paikan päällä, mutta aika tähän ei riittänyt. Saimme kuitenkin kiitosta siitä, että pannukakku paistettiin vasta valmistelun aikana, sillä siitä levisi ihana tuoksu huoneeseen joka innosti kaikkia valmisteluun. Ajatuksemme lasten tuomista leluista ja lapsuuden muistojen läpikäymisestä ei toteutunut odotetulla tavalla. Alkuperäisessä suunnitelmassamme oli tarkoitus leikkiä lasten tuomilla leluilla, mutta päädyimme vain esittelemään ne ja keskustelemaan niistä ajan käydessä vähiin. Seniorit antoivat lapsille tilaa lelujensa esittelyyn, eivätkä niinkään kertoneet omia muistojaan. Meidän oli myös itse tarkoitus kertoa muisto lapsuudestamme, mutta unohdimme tämän ohjauksemme lomassa. Kehittämiskohteena näimme toimintakertaan käytetyn ajan. Päätimme yhdessä yhteistyökumppaneidemme kanssa, että loppujuhla kestäisi puoli tuntia pidempään kuin muut kerrat, jotta saamme kaiken haluamamme tehtyä. Puolitoista tuntia oli kuitenkin ehdoton maksimi aika lasten ja senioreiden jaksamisen kannalta ja

mietimme, että olisi voinut olla parempi, jos tämäkin kerta olisi kestänyt vain tunnin. Saimme tästä palautetta myös lastentarhanopettajalta. Kuten edellisellä kerralla, saimme myös tällä kerralla otettua hyvin valokuvia ja olimme panostaneet sadun kertomiseen omin sanoin.

Senioreiden ajatuksia toiminnasta

TAULUKKO 7. Palautetuokio: Senioreiden ajatuksia toiminnasta

TAVOITE	Saada palaute senioreilta koko toiminnasta.
TOIMINTA	ALOITUS: Tuokioiden kertaaminen. TOIMINTA: Juttelua toiminnasta ja lapsista. LOPETUS: Kiittäminen osallistumisesta.
ARVIOINTI	Senioreilta saatu palaute, kirjallinen palaute yhdeltä palvelutalon asukkaalta ja itsearviointi.

Pidimme senioreille palautetuokion loppujuhlien jälkeen lasten lähdettyä. Palautetuokiolla keskustelimme ja arvioimme yhdessä toimintamme kokonaisuutta. Halusimme antaa mahdollisuuden rauhalliseen palautteenanto hetkeen ja tuokion tavoitteemme olikin saada senioreilta palaute koko toiminnastamme. Hetki ei siis varsinaisesti tukenut kokonaistavoitettamme, vaan se auttoi meitä selvittämään, miten lasten ja senioreiden vuorovaikutus syntyi ja toteutui senioreiden mielestä. Oli hyvä, että pidimme senioreille oman rauhallisen keskusteluhetken, sillä näin saimme paremmin heidän ääntä kuuluviin ja mielipiteitä esille. Palautehetken kysymykset senioreille löytyvät liitteestä 8.

Palauttekeskustelussamme seniorit sanoivat toimintamme olleen mukavaa ja kivaa sekä pitivät toiminnassamme erityisesti siitä, että olimme suunnitelleet tuokiot sekä lapsille että senioreille mahdollisiksi. Saimme positiivista palautetta myös siitä, että toimintamme oli senioreiden kykyihin nähden sopivaa. Senioreiden mielestä toiminnassamme parasta oli ollut kontakti lasten kanssa ja kaikki pariyöskentely, kuten liikuntakerralla ilmapallojen heittäminen ja tuolijumppa. Seniorit olivat kokeneet yhteistoiminnan lasten kanssa helpoksi, koska lapset eivät ujostelleet ja näin ollen heidän kanssaan pääsi hyvin vuorovaikutukseen. Kysyimme asiakaslähtöisyyden näkökulmaa ajatellen, että olisivatko seniorit halunneet vaikuttaa toimintaamme ja sen sisältöön vielä enemmän ja he vastasivat saaneensa vaikuttaa asioihin sopivasti. Seniorit olivat myös tyytyväisiä siihen, että kaikki heidän esittämät toiveet olivat toteutuneet. Palautetuokiomme tavoite toteutui hyvin, sillä saimme senioreilta hyvin palautetta toiminnastamme. Jäimme kuitenkin kaipaamaan kehittäväää palautetta, sillä seniorit eivät osanneet sanoa mitään kritiikkiä.

Lasten ajatuksia toiminnasta

TAULUKKO 7. Palautekerta: Lasten ajatuksia toiminnasta

TAVOITE	Saada palaute lapsilta koko toiminnasta.
TOIMINTA	ALOITUS: Tuokioiden kertaaminen. TOIMINTA: Juttelua toiminnasta, palvelutalosta ja senioreista. LOPETUS: Loppusatu, palautekeskustelu suullisesti ja tunnekorttien avulla.
ARVIOINTI	Lapsilta saatu palaute, kirjallinen palaute lastentarhanopettajalta ja itsearviointi.

Pidimme lapsille oman palautekerran päiväkodilla "Alakko nää mua?" -kerhon päätyttyä, jolloin keskustelimme muun muassa lasten kokemuksista senioreiden kanssa toimimisesta. Tämän kerran tavoitteena oli saada lapsilta palaute koko toiminnastamme sekä käsitellä lasten tunteuksia ja kokemuksia toiminnasta, palvelutalolla vierailusta sekä senioreista. Halusimme pitää lasten palautekerran erikseen, jotta kaikkien äänet pääsivät paremmin kuuluviin ja saisimme selvitettyä, kuinka lasten mielestä vuorovaikutus senioreiden kanssa syntyi ja toteutui.

Aloitimme palautetuokion tutulla lankakeräleikillä ja sanoimme tällä kerralla nimen lisäksi mikä oli omasta mielestä mukavinta "Alakko nää mua?" -kerhossa, esimerkiksi näin "Minä olen Marja, ja mukavinta oli askartelu. Mikä on sinun nimesi ja mikä oli mukavinta?". Kävimme kaikki ryhmän jäsenet läpi vuorollaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, viitattu 18.2.2016.) Lankakeräleikin varjolla saimme myös palautetta toiminnastamme. Seuraavaksi halusimme purkaa lasten energiaa heille mieluisalla kommervenkka -leikillä jota olimme leikkineet myös "Alakko nää mua?" -kerhossa. Leikin jälkeen istuimme kaikki yhdessä maahan ja aloimme kerrata lyhyesti toimintatuokioiden sisällön. Kertauksen ohessa kyselimme jokaisen lapsen ajatuksia, tunteuksia ja kokemuksia jokaisesta toimintakerrasta. Saimme lapset hyvin mukaan yhteiseen muisteluun ja keskusteluun. Käytyämme läpi kaikki toimintakertamme, siirryimme kysymään lasten ajatuksia toiminnasta kokonaisuudessaan. Nämä viimeisen kerran lisäkysymykset lapsille löytyvät liitteestä 8.

Palautekertamme lasten kanssa ei varsinaisesti tukenut kokonaistavoitettamme, vaan se auttoi meitä selvittämään, miten lasten ja senioreiden vuorovaikutus syntyi ja toteutui lasten mielestä. Lasten palautteet toiminnastamme olivat positiivisia ja he sanoivat, että "Alakko nää mua" -kerhomme toiminta oli kivaa. Lasten mielestä toiminnoissamme mukavinta oli loppujuhlat, ilmapallojen heittäminen ja kommervenkka -leikki. Lapset olivat kokeneet yhteistoiminnan senioreiden kanssa mukavaksi. Pohdimme tuokion jälkeen, että olisimme voineet miettiä vielä lisää kysymyksiä lapsille, sillä aikaa jäi hiukan yli ja lisäkysymyksillä olisimme voineet saada laajemmin vasta-

uksia lapsilta. Haasteena palautetuokiolla näimme lasten jaksamisen ja paikallaan pysymisen. Tätä ajatellen leikimme ennen palautekeskustelua kommervenkka –leikin lasten ylimääräisen energian purkamiseksi ja palautekeskustelun aikana istuimme piirissä lasten väleissä, jotta saimme rauhoitettua ryhmää keskustelun aikana. Palautekeskustelun tavoite onnistui ja saimme jokaiseen kysymykseemme vastauksen, toivoimme kuitenkin, että olisimme saaneet laajempia vastauksia ja myös kriittistä palautetta lapsilta.

6.5 Toiminnan kokonaisarviointi ja päätelmät

"Alakko nää mua" -toimintamme tavoitteena oli sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistäminen sukupolvityön menetelmiä käyttäen ja jokaisella toimintatuokiollamme oli oma osatavoitteen- sa tukemassa kokonaistavoitettamme. Saimme kirjallista palautetta jokaiselta toimintatuokiol- tamme lastentarhanopettajalta ja yhdeltä palvelutalon asukkaalta sekä suullista palautetta toimin- taan osallistuvilta lapsilta ja senioreilta. Arvioimme jokaisen kerran osatavoitteita ja kokonaistavoit- tetta saatujen palautteiden ja itsearviointimme pohjalta. Teimme koonnin aikaansaannoksistam- me, kuten tavoitteiden saavuttamisesta sekä saamastamme palautteesta. Tällä tuomme ilmi su- kupolvityön tärkeyttä ja sen merkitystä lapsille ja senioreille. Opinnäytetyömme tulosten avulla haluamme innostaa muitakin päiväkoteja ja palvelutaloja tekemään yhteistyötä keskenään.

Yhteistyömme opinnäytetyötä tehdessä sujui hyvin. Lisäksi yhteistyö päiväkodin ja palvelutalon välillä oli sujuvaa. Meidät otettiin erittäin hyvin vastaan sekä päiväkodilla että palvelutalolla ja kaikki olivat innoissaan toteuttamastamme toiminnasta. Päiväkodin puolesta päiväkodinjohtaja ja lastentarhanopettaja sekä palvelutalolta yhteyshenkilö ja palvelutalon asukas antoivat omia ideoi- taan ja auttoivat toimintamme suunnittelussa. Saamamme apu ja ideat olivat käytännön kannalta arvokkaita. Olimme yhdessä vastuussa jokaisen toimintakerran havainnoinnista ja ohjauksesta. Vaikka vastuu ohjauksesta oli yhteinen, jaoimme kertojen sisällä tapahtuvien toimintojen ohjaus- vastuita. Suunnittelimme roolimme ja tehtävämme toimintakerroille tarkoin ja tämä loi ohjauk- seemme varmuutta. Toimintakertojen selkeä rakenne ja ohjausvastuut tekivät toiminnasta suju- vaa. Lastentarhanopettaja arvioi, että toimimme hyvin yhdessä ja ohjauksemme oli hyvää. Myös omasta mielestämme olimme toimiva tiimi ja yhteistyömme sujui erittäin hyvin. Tarvittaessa pys- tymme myös tukemaan toisiamme ohjauksessa tilanteen niin vaatiessa.

Oli tärkeää, että toimintatuokiomme olivat joka viikko aina samaan aikaan, jolloin tuokioiden välit pysyivät tasaisina ja lapset ja seniorit tiesivät ja muistivat helpommin milloin seuraava tuokio on. Viikko oli mielestämme hyvä väli toimintakerroille, sillä jos kertojen välillä olisi ollut enemmän aikaa, olisi vuorovaikutuksen laatu voinut kärsiä ja olisimme voineet joutua tekemään kovemmin töitä ryhmäytymisen eteen. Toimintatuokioillemme oli varattu aina tunti aikaa ja viimeisen kerran loppujuhille puolitoista tuntia. Tunnin mittainen tuokio oli hyvä lasten ja senioreiden jaksamista ajatellen. Loppujuhlat olivat lapsille ja senioreille liian pitkäkestoiset ja etenkin lasten keskittymisen alkoi herpaantua. Myös lastentarhanopettajan mielestä tunti oli juuri sopiva aika yhdelle kerhokerralle. Kerhomme oli aina samassa paikassa ja tämä oli hyvä asia, sillä samaan tuttuun paikkaan oli sekä lasten että senioreiden turvallinen tulla. Toteutimme kaikki "Alakko nää mua?" -toimintatuokiot saman rakenteen mukaisesti. Sama selkeä rakenne toimintatuokiollamme yhdenäisti tuokioita ja helpotti lasten ja senioreiden osallistumista, kun he tiesivät mitä tuleman pitää. Onnistuimme pääosin toiminnan rakenteen suunnittelussa, mutta joillakin kerroilla olisimme voineet kiinnittää enemmän huomiota toimintojen järjestykseen ja ajankäyttöön.

Halusimme toimintamme kautta antaa lapsille ja senioreille mahdollisuuksia uudenlaisiin kokemuksiin ja tavoitteenamme oli saada toimintatuokioistamme rakennettua sellaisia mielekkäitä kokonaisuuksia, että niiden sisältö olisi lapsille ja senioreille kiinnostavaa ja innostavaa yhteistoimintaa. Sekä lapset että seniorit toivat ilmi tällaisen yhteistoiminnan olevan heille uudenlainen kokemus. Myös yksittäiset toimintamme olivat joillekin osallistujille uusia ja antoivat näin ollen uudenlaisia kokemuksia. Jokaisella "Alakko nää mua?" -toimintakerralla oli oma tema jonka tukena käytimme erilaisia toimintamuotoja. Erilaisten toimintamuotojen käyttö kerhossamme toi lapset ja seniorit hyvin yhteen ja kaiken toiminnan pääajatuksena olikin hyvän vuorovaikutuksen syntyminen. Esimerkiksi ilmapallojen heittäminen ei ollut vain sitä itseään, vaan havaitsimme toiminnan taustalla tapahtuvan myös paljon merkityksellisempiä asioita. Mahdollistimme alusta saakka lasten ja senioreiden tutustumisen ja ryhmäytymisen nimilappujen ja erilaisten tutustumisleikkien avulla. Erilaiset yhteiset leikki-, musiikki-, liikunta- ja kuvataidetoiminnat olivat onnistuneita ja ne edesauttoivat lasten ja senioreiden välisen vuorovaikutuksen syntymistä sekä tuokioidemme osatavoitteiden toteutumista. Saimme rakennettua toimintakokonaisuuksistamme kaikille mielekkäitä ja onnistuimme hyvin suunnittelemaan toimintamme sellaiseksi, että kaikki kykenivät yhdessä osallistumaan ja toimintamme ei ollut kenellekään liian helppoa, muttei myöskään liian vaikeaa. Mielestämme on tärkeää muistaa arvostaa ihmisiä ikään katsomatta, eikä varsinkaan saa aliarvioida ihmisten suoriutumiskykyä.

Seniorit toivat keskusteluissamme ilmi, että lapset rikastuttivat heidän elämäänsä ihan pelkästään jo läsnäolollaan kerhossamme. Lasten myötä seniorit sanoivat saaneensa virkistävää uutta toimintaa ja erilaisia päiviä arkeensa. Palautekeskusteluissa sekä lapset että seniorit toivat ilmi nauttineensa meidän yhteisistä hetkistä ja myös halunsa ja innostuksensa jatkaa tällaista yhteistoimintaa. Seniorit totesivat, että tuntee olevansa nuorempi, kun toimii lasten kanssa ja täytyi hyvällä tavalla skarpata ajatuksiaan yhteistoiminnan aikana. Lapset toivat iloisen ja energisen tuulahduksen palvelutalolle. Myös lapsille toimintamme oli tärkeää, sillä kaikilla lapsilla ei ole kontakteja ikääntyviin ihmisiin. Palautekeskustelussamme lapset muistelivat senioreiden kanssa käymiä keskusteluja ja kertoivat oppineensa senioreilta esimerkiksi sen, että ikääntyneen kanssa voi olla kaveri. Osa lapsista toi ilmi myös, että heille oli uusi kokemus leikkiä senioreiden kanssa. Kerhomme osallistujien kiinnostus tällaisen toiminnan jatkuvuudesta antoi meille positiivista palautetta ja tästä voimme päätellä toimintamme olleen tarpeellista ja hyödyllistä. Myös lasten ja senioreiden saama ilo heidän arkeensa kertoi meille toimintamme onnistumisesta. Lasten ja senioreiden yhteisissä keskusteluissa havaitsimme kerhostamme jääneen heille mieleenpainuvia ja mukavia muistoja.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistäminen sukupolvi-työn menetelmiä käyttäen. Saimme edistettyä sukupolvien välistä vuorovaikutusta tuomalla lapset ja seniorit yhteen sekä toimimalla yhdessä. Erilaiset yhteiset toiminnot loivat vuorovaikutusta näiden kahden sukupolven välille ja lisäsivät heidän voimavarojaan kasvamisen ja elämisen tueksi, sillä sekä lapset että seniorit kokivat toimintamme vaikuttavan positiivisesti heidän arkeensa. Käytännössä lapset ja seniorit saivat sukupolvi-työn kautta uusia vuorovaikutussuhteita ja tunteita sekä tulivat tutuiksi toistensa kanssa. Havaitsimme, että kerhossamme lasten ja senioreiden välillä vuorovaikutus lisääntyi joka kerta enemmän ja vuorovaikutusta syntyi luontevasti ilman ohjaustakin. Palautekeskustelussa seniorit toivat ilmi asioita mitä olimme käsitelleet työmme tietoperustassakin kuten sen, että he olivat saaneet rakennettua lapsiin luottavaisen suhteen ja seniorit olivat kokeneet lasten kuuntelevan heitä sekä arvostavan heitä keskusteluissakin. Sukupolvi-työ tarjosi lapsille aikuisen läsnäoloa ja mahdollisuuksia tutustua senioreiden elämäkokemuksiin keskusteluiden ja muisteluiden kautta. Puolestaan senioreille sukupolvi-työ mahdollisti osallisuuden ja pystyvyyden kokemuksia kun he pääsivät yhdessä lasten kanssa tekemään asioita mitä eivät olleet tehneet moniin vuosiin. Näin ollen näillä kahdella sukupolvella oli molemmilla annettavaa ja jaettavaa toisilleen.

Kokonaisuudessaan toimintamme onnistui hyvin, sillä lapset ja seniorit osallistuivat toimintaamme positiivisin ja innokkain mielin ja saimme yhdessä luotua kerhostamme tuttavallisen ja lämminkeskisen kokonaisuuden. Lapsi- ja asiakaslähtöisyyden tavoitetta saimme toteutettua toiminnassamme, kun annoimme lapsille ja senioreille mahdollisuuden vaikuttaa toimintaamme ja sen sisältöön. Otimme toimintaamme mukaan sekä lasten että senioreiden toiveita. Lapsi- ja asiakaslähtöisyyttä ajatellen annoimme kaikille myös vapautta toimia omalla tyylillään. Pyrimme toiminnallamme saavuttamaan sen, että seniorit toisivat lapsille omia perinteitään ja lapset puolestaan rikastuttaisivat senioreiden elämää ja arkea. Senioreiden perinteitä saimme tuotua lapsille leikeillä ja lauluilla sekä keskusteluilla. Havaitimme kuitenkin, että seniorit antoivat mielellään tilaa lasten ajatuksille ja puheille ja näin ollen perinteiden siirto jäi odotettua vähemmäksi.

Tavoitteemme olemassa olevan toiminnan kehittämisestä ja vahvistamisesta onnistui, kun saimme kehitettyä jo olemassa olevaa lasten ja senioreiden yhteistoimintaa tuomalla uusia senioreita mukaan ja tehtyä siitä sellaista, että joku ulkopuolinen ohjaa toimintaa. Saimme tuotua toimintaan myös uudenlaisia toimintatapoja mitä lapset ja seniorit eivät ennen olleet tehneet yhdessä. Toivoimme myös, että toimintamme ei jäänyt vain erillisiksi toimintatuokioiksi vaan opinnäytetyöstämme olisi hyötyä työelämäyhteistyökumppaneillemme ja, että työn kautta nousisi uusia toimintatapoja joita he voisivat käyttää jatkossa. Yksi toimintamme lopputuloksista olikin se, että lastentarhan opettaja kertoi palautteessaan toimintamme luoneen ajatuksen, että he voisivat mennä lasten kanssa ennalta ilmoitettuinapäivinä leikkimään palvelutalolle. Päätelimme tästä, että päiväkodin ja palvelutalon toiminta vahvistui yhteistyömme kautta ja tämä näkyi uusien yhteistoimintojen suunnitteluna. Olemme saaneet myös näkyvyyttä työllemme kun palvelutalon yhteistyökumppanimme kirjoitti projektistamme Merikotkan residenssi-blogiin ja kirjoitimme myös itse kertomuksen toiminnastamme kyseiseen blogiin. Blogi löytyy osoitteesta merikotka.blogspot.fi.

Pohdimme toimintamme loputtua mitä olisimme voineet tehdä toisin kokonaisuutta ajatellen. Kerhomme onnistui hyvin toteutuneella ryhmällämme, mutta alussa oletuksemme oli saada senioreita enemmän osallistumaan toimintaamme. Ajattelimme, että olisimme mahdollisesti voineet saada senioreita osallistumaan enemmän, jos olisimme pitäneet ennen senioreiden tutustumiskertaa palvelutalolla laajemman alkukyselyn tai erillisen infotilaisuuden koskien senioreiden toiveita ja halukkuutta osallistua toimintaamme. Näin olisimme mahdollisesti saaneet tietää jo aikaisemmin senioreiden aamujen haasteellisuuden ja meillä olisi ollut aikaa enemmän suunnitella toteutusajan muuttamista päiväkodin kanssa. Myös senioreiden liikuntarajoitteet olisivat käyneet aikaisemmin ilmi ja näin ollen olisimme välttyneet moninkertaiselta toiminnansuunnittelulta. Päätimme

yhdessä yhteistyökumppaneidemme kanssa toimintakertojen määrästä, mutta jälkeinpäin mietimme olisiko kertoja sittenkin voinut olla enemmän. Näin ollen lasten ja senioreiden välinen vuorovaikutus olisi mahdollisesti voinut saada vielä uusia ulottuvuuksia. Seniorit sanoivat myös palautekeskustelussa, että jos kerhokertoja olisi ollut kuusi, niin lapset olisivat varmaan tulleet jos syliin.

Toimintamme arviointi jäi hyvin pitkälle meidän omien havaintojen ja lastentarhanopettajan palauteiden varaan. Meillä oli paljon palautekysymyksiä lapsille ja senioreille, mutta heidän antamat palautteet olivat hyvin niukkasanaisia emmekä saaneet aina kaikkiin kysymyksiimme vastauksia. Seniorit antoivat lapsille tilaa puhua ja puolestaan lasten varsinainen palaute toiminnastamme jäi lähinnä hymynaamojen esittämiseen. Palautteen saannin kannalta palautekerrat lapsille ja senioreille olivat meille merkittäviä, sillä tällöin saimme eniten keskustelua aikaan. Kriittistä palautetta lapsilta ja senioreilta emme saaneet lainkaan ja pohdimme tämän mahdollisesti johtuvan kohdellaasta käytöksestä meitä kohtaan ja siitä, että kohderyhmämme oli niin kiitollinen erilaisesta toiminnasta arjessaan. Mietimme miten olisimme saaneet toiminnastamme enemmän palautetta ja totesimme, että meidän olisi täytynyt kiinnittää enemmän huomiota palautekeskusteluun. Palautekysymykset olisimme voineet muotoilla vielä tarkemmin sellaisiksi, että emme olisi saaneet vain lyhyitä yhden sanan vastauksia. Olisimme mahdollisesti voineet myös kysellä tuokioilla palautetta vuoronperään jokaiselta henkilöltä ja lopussa haastatella kaikkia osallistujia erikseen ja näin ollen olisimme saaneet palautteita dokumentoitua enemmän raporttiimme.

Pohdimme toimintamme kokonaisarviointia ja edellä mainitsemiamme seikkoja sekä sitä miten kirjoittamamme tietoperusta näyttäytyi käytännössä. Tietoperustaamme tarkastellessa päätelmämme sukupolvityön menetelmän toimivuudesta käytännössä oli onnistunut, sillä sukupolvityön avulla saimme hyvin innostettua kohderyhmämme toimintaamme mukaan. Päätelmämme sukupolvityö menetelmän toimivuudesta perustuu myös siihen, että tietoperustassa käsittelemämme aiheet sukupolvityöstä kuten uudet vuorovaikutussuhteet, tarpeellisuuden tunne ja pystyvyyden kokemukset näyttäytyivät toiminnassamme myönteisenä yhteisöllisyytenä. Tietoperustassa käsitelimme myös yhtenä asiana lasten ja ikääntyneiden välistä vuorovaikutusta ja voimme päätellä tietoperustassa todettujen asioiden toteutuneen käytännön toiminnassammekin, sillä lasten ja senioreiden vuorovaikutus antoi molemmille osapuolille positiivista voimavaraa ja heidän suhteestaan muodostui luonteva ja iloinen. Lapset ja seniorit oppivat myös asioita toinen toisiltaan, kuten uusia toimintoja.

7 POHDINTA

Valmistumme molemmat sosionomeiksi, jonka lisäksi saamme lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Olemme aikaisemmissa harjoitteluissamme toimineet lasten kanssa mutta vanhustyö oli meille uusi kokemus. Prosessin alussa asetimme itsellemme ammatillisia tavoitteita. Yhtenä ammatillisena tavoitteenamme opinnäytetyössämme oli lisäkokemuksen kartuttaminen asiakkaiden ohjauksessa. Opinnäytetyömme antoi meille paljon uutta kokemusta ohjatun toiminnan suunnittelusta ja vetämisestä, sillä pääsimme harjoittelemaan ohjaustaitojamme aidossa ohjaustilanteessa. Kaksi erilaista asiakasryhmää toivat haasteen työhön, mutta osallistavan ja vuorovaikutuksellisen yhteistyösuhteen toimintakeinoin saimme rakennettua toimintatuokioista mielekkäitä ja kiinnostavia kokonaisuuksia sekä lapsille että senioreille. Palaverit päiväkodilla ja palvelutalolla, tutustumiskerrat lasten ja senioreiden kanssa sekä jokaisen toimintakerran arviointi olivat tärkeässä osassa suunnittelua.

Yhtenä tavoitteenamme oli käyttää opinnäytetyömme suunnittelussa ja toteutuksessa reflektiivistä työtettä. Tuokioiden havainnointi, kriittinen itsearviointi, palautteiden hyödyntäminen sekä seuraavien tuokioiden muokkaaminen tarpeen vaatiessa tukivat tämän tavoitteen toteutumista. Ammatillisena tavoitteenamme oli uusien työkalujen saaminen tulevaan työhön asiakkaiden kanssa toimiessa. Saimme työstämme runsaasti uusia työtapoja käytettäväksi tulevissa työtehtävissämme, sillä ohjasimme jokaisella tuokiollamme erilaisia leikin, taiteen, liikkumisen ja laulamisen menetelmiä.

Yhteistyö välillämme onnistu opinnäytetyöprosessin aikana hyvin. Olimme molemmat yhdessä vastuussa suunnittelusta ja toteutuksesta sekä osallistuimme näihin tasavertaisesti. Pidimme kiinni sovitusta asioista ja huolehdimme omista vastuutehtävistämme. Saimme paljon hyödyllisiä neuvoja ja rakentavaa palautetta opponenteiltamme ja ohjaavilta opettajiltamme. Hyödynsimme näitä neuvoja työssämme ja ne auttoivat meitä pääsemään prosessissamme eteenpäin. Myös yhteistyö yhteistyökumppaneidemme kanssa sujui hyvin ja heiltä saamamme toiveet ja vinkit olivat tärkeitä opinnäytetyön onnistumisen kannalta.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyteen liittyen noudatimme opinnäytetyössämme sosiaalialan eettisen osaamisen kompetensseja, joka tarkoittaa, että olemme sisäistäneet sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet ja toimineet myös niiden mukaisesti. Sosiaalialan eettiseen osaamiseen kuuluu jokaisen henkilön yksilöllisen ainutkertaisuuden ja tasa-arvon huomioiminen, suvaitsevaisuuden edistäminen ja eettinen reflektio. Huomioimme toimintatuokiollamme jokaisen henkilön yksilöllisen ainutkertaisuuden esimerkiksi niin, että annoimme toimintaamme osallistujille vapauden toteuttaa itseään toimimalla hänelle sopivalla tavalla. Tasa-arvoa ajatellen emme korostaneet ketään yksilöä toiminnassamme, vaan kaikki lapset ja seniorit olivat meille yhtä tärkeitä. Suvaitsevaisuutta edistimme esimerkiksi niin, että emme antaneet lapsista ja senioreista ennalta saatujen tietojen vaikuttaa ohjaukseen ja kunnioitimme osallistujien kulttuuritaustoja riippumatta siitä, olivatko he kantasuomalaisia vai ei. Toimintamme suunnittelussa ja ohjauksessa huomioimme osallistujiemme ikä- ja kehitystason sekä heidän kyvykkyytensä toimia rakentamalla sellaisia toimintakokonaisuuksia johon kaikki osallistujat pystyivät osallistumaan. Olemme opinnäytetyömme edetessä tehneet eettistä reflektiota, pohtimalla toimintamme vaikutusta lapsiin ja senioreihin sekä yhteistyökumppaneihimme. Eettistä reflektiota olemme tehneet myös omien vastualueidemme pohdinnassa ja oman toimintamme arvioinnissa. (Mäkinen ym. 2009, 18.)

Noudatimme koko työskentelymme ajan tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia ohjeita joihin kuuluu vapaaehtoisuuden, itsemääräämisoikeuden, ihmisarvon ja yksityisyyden kunnioitus. Kunnioitimme jokaisen toimintaamme osallistuvan vapaaehtoisuutta ja itsemääräämisoikeutta korostamalla ryhmäämme osallistumisen olevan vapaaehtoista sekä annoimme kaikille lapsille ja senioreille oikeuden osallistua toimintaamme tai olla osallistumatta. Lisäksi ennen toimintakertojen aloitusta annoimme lasten vanhemmille tiedotteen, jossa pyysimme lapsen lupaa olla osallisena toiminnassamme. Kunnioitimme kaikkien osallistujien ihmisarvoa ja yksityisyyttä pyytämällä kaikilta osallistujilta lupaa kuvaamiseen toimintakerroillamme emmekä julkaisseet kuvia opinnäytetyössämme ilman lupaa. Kysyimme myös lupaa yhteistyötahojen nimien julkaisuun työssämme. Kerroimme lisäksi kaikille, että valmis työmme julkaistaan internetissä. Yhtenä eettisenä toimintanamme pidämme myös sitä, kun kysyimme senioreilta tutustumiskerralla millä yleisnimityksellä he haluavat itseään kutsuttavan. Tämä liittyi ihmisen itsemääräämisoikeuden ja ihmisarvon kunnioitukseen. Yksityisyyden kunnioitusta ajatellen meillä on myös vaitiolovelvollisuus kaikkia osapuolia kohtaan ja noudatamme tätä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 4.)

Opinnäytetyömme aiheen valinta oli mielestämme eettisesti oikein, koska emme tehneet työtä vain itsemme eduksi, vaan työstämme oli hyötyä myös kohderyhmällemme ja yhteistyökumppaneillemme ja asetimme heidän edut työskentelyssämme etusijalle. Käytimme työmme teoreettisessa perustassa kirjallisuutta ja internetiä hyväksemme ja luotettavuutta ajatellen merkitsimme lähteet asiankuuluvalla tavalla sekä pyrimme hyödyntämään työssämme mahdollisimman uusia lähteitä. Opinnäytetyömme luotettavuuden huomioiden sovimme yhteistyökumppaneidemme kanssa opinnäytetyömme toteutuksesta asiaan kuuluvalla tavalla ja teimme tutkimusluvut heidän kanssaan ennen tutkimuksen aloittamista. Lupasimme noudattaa yhteistyötahojemme kanssa tekemiä sopimuksia kokonaisuudessaan. Toimintamme sisällöissä teimme jatkuvaa eettistä reflektiota, kun otimme asiakas- ja lapsilähtöisyyden huomioon ja teimme tarvittaessa muutoksia kohderyhmämme näkökulmaa tai tarpeita ajatellen. Muokkasimme esimerkiksi tutustumisleikin sellaiseksi, että kaikki pystyivät siihen osallistumaan.

Perehdyimme opinnäytetyömme aiheeseen kattavasti tietoperustaa kirjoittaessa. Tämä auttoi meitä ymmärtämään työssämme käytettävien menetelmien merkitystä sekä lasten ja senioreiden elämänvaiheita ja näkökulmia. Kirjoitimme yksityiskohtaisesti ylös jokaisen toimintatuokiomme jälkeen, miten toimintamme oli toteutunut ja onnistunut. Toiminnan raportointi oli siis objektiivista, jatkuvaa ja vältimme tekemästä tulkinnallisia havaintoja. Käsittelimme työssämme tasa-arvoisesti kaikilta osapuolilta saamiamme palautteita. Nämä seikat takaavat sen, että opinnäytetyömme raportointi ja arviointi ovat luotettavia.

Työmme luotettavuutta ajatellen pohdimme työmme arviointia ja sitä, että oliko meillä käytössämme työmme kannalta oikeat palautemenetelmät ja saimmeko näin ollen luotettavat vastaukset toimintamme onnistumisesta. Pidimme palautteenannossa tunnekortteja keskustelun tukena. Tämä antoi kaikille tasapuolisen mahdollisuuden tuoda esille palautetta, mutta pohdimme sitä, että oliko tämä kuitenkin palautteenannossa seikka jonka vuoksi saimme niukkasansaisia vastauksia suullisesti. Työmme luotettavuudesta kertoo se, että toimintamme on täysin käyttökelpoista työelämää ajatellen ja se, että olemme kuvanneet toimintamme vaiheet riittävän yksityiskohtaisesti takaa työmenetelmän siirrettävyyden toisiin tilanteisiin päiväkoteihin ja palvelutaloihin. Hyväksytimme tuokiomme sisällöt yhteistyökumppaneillamme ja näin ollen toimintamme on todettu myös asiantuntijatedolla hyväksi kohderyhmäämme nähden ja tämä lisää osaltaan työmme luotettavuutta.

7.2 Kehittäminen jatkossa

Lapset ja seniorit toivat palautekeskusteluissa ilmi halunsa jatkaa yhteistoimintaa. Seniorit kertoivat tällaisen sukupolvien kohtaamisen olevan heille tarpeellista ja toivoivat, että ulkopuolinen ohjaaja pitäisi jatkossakin heille ja lapsille etukäteen suunniteltua yhteistä kerhotoimintaa. Seniorit toivoivat myös, että yhteistoimintaa lasten kanssa olisi nykyistä useammin ja haluaisivat jatkossakin sellaista toimintaa jossa saa kontaktia lapsiin mahdollisimman paljon. Kysyimme myös lapsilta palautekeskustelussa, että miten lasten ja senioreiden välistä yhteistoimintaa voisi jatkaa. Lapset kertoivat haluavansa leikkiä senioreiden kanssa erilaisilla leluilla.

Pohdimme mahdollisia jatkotutkimusaiheita opinnäytetyöllemme. Toimintaamme voisi kehittää niin, että lapset ja seniorit voisivat jatkossa tehdä yhdessä aivan arkisiakin asioita, kuten ulkoilla yhdessä päiväkodilla. Lapset ja seniorit voisivat myös päästä vielä enemmän osallisiksi toimintaan ja suunnitteluun esimerkiksi niin, että jaksamisen mukaan he voisivat suunnitella itse yhdessä toiminnan sisältöjä. Lasten ja senioreiden yhteistoiminnan aikaan saaminen vaatii jonkun työntekijän tai henkilön panoksen kohderyhmien yhteen saattamiseen ja toiminnan aloittamiseen. Myös tehokkaan tiedottamisen avulla voidaan saada mahdollisimman paljon halukkaita osallistumaan yhteistoimintaan. Ymmärrämme, että haasteita sukupolvien väliseen yhteistyöhön ja yhteisöjen välisten suhteiden luomiseen tuottaa työntekijöiden ajan ja resurssien tiukkuus.

Yksi jatkotutkimusaihe voisi olla myös sukupolvityön menetelmän hyödyllisyydestä tiedottaminen niin päiväkodeille kuin palvelutaloille. Tällä tavoin voitaisiin saada innostettua muitakin toimipaikkoja hyödyntämään lasten ja senioreiden yhteistoimintaa mahdollisuuksien mukaan ja näin ollen lapset ja seniorit saisivat tilaisuuden heihin positiivisesti vaikuttavaan vuorovaikutukseen. Jatkotutkimuksena voisi olla myös haastattelu lasten vanhemmille, lapsille ja palvelutalon asukkaille. Haastattelussa selvitettäisiin esimerkiksi sukupolvien välisten suhteiden tärkeydestä ja sukupolvityön menetelmän merkityksellisyydestä. Päiväkodin ja palvelutalon henkilökuntaa voisi haastatella siitä, että miten heidän mielestään sukupolvityötä voisi kehittää ja lisätä.

LÄHTEET

Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Helsinki: Edita Prima Oy.

Airila, A. 2013. Vanhusten viriketoiminnan perusteet – opas vanhustyöntekijöille. Ikäinstituutti. [Helsinki]: Kuntokallio

Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9-30.

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14.-15. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Haapamäki, J. 2000. Yhteisöllisyys päivähoitossa. Teoksessa J. Haapamäki, K. Kaipio, S. Keskinen, M. Kuoksa & I. Uusitalo. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisö. Helsinki: Tammi, 14-25.

Haukka, U-M., Kivelä, S-L., Medina, A., Pyykkö, V. & Vehviläinen, S. 2006. Vanhustenhoito. Helsinki: WSOY.

Heikkinen, R-L. 2013. Kokemuksellinen vanheneminen. Teoksessa E. Heikkinen, J. Jyrkämä & T. Rantanen (toim.) Gerontologia. 3. uudistettu painos. Helsinki: Duodecim, 237-244.

Hohenthal-Antin, L. 2006. Kutkuttavaa taidetta. Taidetoiminta seniori- ja vanhustyössä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hohenthal-Antin, L. 2009. Muistot näkyviksi. Muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Horppu, S., Leppämäki, P. & Nurmiranta, H. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Huhtanen, K. 2005. Sosiaalinen vuorovaikutus perustuu onnistuneeseen kommunikaatioon. Teoksessa S. Keskinen & T. Parkkinen (toim.) Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus, 8-20.

Hyyppä, M. T. 2002a. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyyppä, M. T. 2002b. Kuorossa elämä pitenee. Teoksessa M. T. Hyyppä, K. Ilmonen, K. Jokinen, R. Julkunen, J. Kajanoja, S. Möttönen, R. Niemi, J. Niemelä, J. Simpura & P. Ruuskanen (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-kustannus, 28-59.

Häkkä, A. 2014. Taide- ja kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa A. Häkkä, H. Kuokkanen & Arja Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi - Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Publishing Oy, 203-246.

Ijäs, K. 2006. Ikääntyvän ihmissuhteet. Jyväskylä: Kirjapaja Oy.

Ikääntymistä käsittelevä YK:n toinen maailmankokous (Madrid, 8. - 12. huhtikuuta 2002) 2002. Euroopan parlamentin päätöslauselma YK:n toisesta ikäkysymysten maailmankonferenssista (Madridissa 8.-12. huhtikuuta 2002). Viitattu 21.9.2016, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P5-TA-2002-0184+0+DOC+PDF+V0//FI>.

Jyrkämä, J. 2001. Vanheneminen ja vanhuus. Teoksessa J. Jyrkämä & A. Sankari (toim.) Lap-suudesta vanhuuteen – iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino, 267-323.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi - perhetyön arkea. 2. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Karisto, A. 1997. Vanhuus kaupungissa - johdatus teemaan. Teoksessa A. Karisto (toim.) Vanhuus kaupungissa: Miina Sillanpään syntymän 130-vuotisjuhlakirja. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY, 7-39.

Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Oy FINN LECTURA ab.

Karvinen, E. & Salminen, U. 2013. Vanhusten liikunnan ohjaus. Ikäinstituutti. [Helsinki]: Kuntokallio

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Kiiltomäki, A., Noppari, E. & Pesonen, A. 2007. Mielenterveystyö perusterveydenhuollossa. Helsinki: Tammi.

Korhonen, M. 2002. Aina oli joku kotona. Teoksessa K. Järvinen & L. Kolbe (toim.) Onks ketään kotona? - Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 53-74.

Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Kurki, L. 2007. Innostava vanhuus. Helsinki: Oy FINN LECTURA Ab.

Kurvinen, A., Neuvonen, S., Silvén, T., Vartiainen, J., Vihunen, R. & Vilén, M. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Laine, K. 2002. Vertaisryhmä ja syrjäytyminen. Teoksessa K. Laine & M. Neitola (toim.) Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura. 13-37.

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otava.

Lingvist, M. 2002. Vanheneminen, etiikka ja elämän arvot. Teoksessa E. Heikkinen & M. Marin (toim.) Vanhuuden voimavarat. Helsinki: Tammi, 233-260.

Malander, E-L. & Ojala, T. 2013. Ipana-impro. Opas osallistavaan satuimprovisaatioon. Helsinki: Draamatyö.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016. Tutustumis-, vuorovaikutus- ja nimileikit. Viitattu 18.2.2016, http://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/tutustumisleikit/.

Maununaho, S., Pietiläinen, M., Pohjolainen, P., Saarenheimo, M. & Tiihonen, A. 2014. Ikäpolvien taju. Elämänkulku ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 2. painos. Vantaa: Pedatieto.

Moilanen, J. 2005. Lapset ja aikuiset kumppaneina – sukupolvet verkoksi –hanke 2002-2004. Viitattu 1.9.2016, http://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2014/01/Johanna_Moilanen_-_LAPSET_JA_AIKUISET_KUMPPANEINA_-_Sukupolvet_verkoksi-hankkeen_loppuraportti_15.pdf.

Moilanen, J. 2006. Mentorointi ja sukupolvityö ehkäisevän lastensuojelun käytäntöinä. Teoksessa H. Forsberg, A. Ritala-Koskinen & M. Törrönen (toim.) Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Jyväskylä: PS-kustannus, 149-164.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Mäkinen, M. 2012. Minä olen ja kuulun! Lapsen identiteetin tukeminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 95-108.

Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Ojanen, T., Ritmala, M., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2013. Lapsen aika. 12.-15. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pietiläinen, E. 2015. Vuorovaikutus - aitoa kohtaamista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Viitattu 28.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/vuorovaikutus-aitoa-kohtaamista>.

Pääjoki, T. 2012. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 109-121.

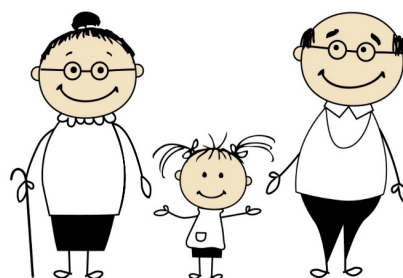
Suomi, A. 2003. Sukupolvi- ja perhetyö. Teoksessa S. Hakonen & M. Marin (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 179-186.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennako-arviointin järjestämiseksi. Viitattu 18.02.2016. Helsinki. <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>.

Ukkonen-Mikkola, T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Viitattu 6.11.2015. Tampere. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66723/978-951-44-8382-0.pdf?sequence=1>.

Unicef. 2016. Yleissopimus lapsen oikeuksista 20.11.1959. Viitattu 7.1.2016. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>.

Virolainen, A. 2014. Varhaiskasvatus arjen toimintana. Teoksessa A. Häkkä, H. Kuokkanen & A. Virolainen (toim.) Lapsen parhaaksi - Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Publishing Oy, 125-202.

HEI VANHEMMAT!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Oulun ammattikorkeakoulusta, ja toteutamme opinnäytetyötä yhteistyössä Merikotkan päiväkodin ja Merikotkan palvelutalon kanssa kevään 2016 aikana. Opinnäytetyömme aiheena on ikääntyneiden ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen sukupolvityön menetelmien avulla. Opinnäytetyömme ei ole tutkimus vaan tarkoituksenamme on tukea lasten ja ikääntyneiden välistä vuorovaikutusta toiminnan keinoin.

Toteutamme toiminnallisen opinnäytetyön päiväkodin Lokkien ja Haukkojen ryhmässä, sekä palvelutalon ikääntyneiden kanssa neljänä ”Alakko nää mua?” -toimintatuokiona. Toimintatuokiot sisältävät mukavaa yhdessä oloa, liikuntaa, leikkiä, musiikkia ja kuvataidetta. Viimeisellä kerralla pidämme myös yhteisen loppujuhlan lettukestien merkeissä. Toimintatuokiot järjestetään palvelutalon tiloissa.

Aloitamme lasten kanssa tutustumiskerralla to 31.3 alkaen klo 10.00. Tutustumiskerralla esittäydymme lapsille, kerromme toiminnasta ja leikimme tutustumisleikkejä. Toimintatuokioiden ajankohdat ja teemat ovat ma 4.4 leikkien tutuksi, ma 11.4 yhdessä liikkuen ja laulaen, ma 18.4 mukavia muistoja kuvataiteen keinoin ja ma 25.4 pidämme loppujuhlat, jolloin lapsi saa ottaa mukaansa oman lelun. Viimeinen kertamme on ma 2.5 jolloin pidämme lasten kanssa juttutuokion toiminnastamme. Tuokiot alkavat aina klo 9.00. Toivomme, että lapsenne pääsisi osallistumaan tutustumiskerralle sekä toimintatuokioille. Meille olisi tärkeää, että lapsi voisi sitoutua käymään kaikilla toimintakerroilla hyvän vuorovaikutuksen muodostumisen vuoksi.

Valmis opinnäytetyömme julkaistaan Internetissä opinnäytetyötietokannassa jonka lisäksi kirjoitamme toiminnastamme Merikotkan residenssi-blogiin <http://merikotka.blogspot.fi>. Emme julkaise työssämme tai blogitekstissä lasten nimiä tai muitakaan tietoja. Kuvat tuokioilta rikastuttaisivat työtämme, ja haluaisimme tietää, annatteko suostumuksen lapsenne kuvaamiseen ja kuvien julkaisemiseen. Lapset voivat osallistua toimintaan myös ilman kuvauslupaa. Jos haluatte toiminnasta lisätietoja, voitte ottaa yhteyttä sähköpostitse (heta.karsi@gmail.com) tai kysyä lisää päiväkodin Lokit ryhmän lastentarhanopettajalta.

Toivomme, että palautatte ohessa olevan osallistumis- ja kuvauslupa lomakkeen torstaihin 24.3 mennessä.

Kevätterveisin Heta Karsi, Tiia Huovinen ja Lokit ryhmän lastentarhanopettaja

Lapseni saa osallistua toimintaan []

Lapsestani saa ottaa ja julkaista kuvia

- Opinnäytetyössämme []
- Blogitekstissä []

Lapsestani ei saa ottaa eikä julkaista kuvia []

Lapsen nimi ja huoltajan allekirjoitus _____

TERVEHDYS VANHEMMAT!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Oulun ammattikorkeakoulusta, ja toteutamme opinnäytetyötä yhteistyössä Merikotkan päiväkodin ja Merikotkan palvelutalon kanssa kevään 2016 aikana. Opinnäytetyömme aiheena on ikäänntyneiden ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen sukupolvi-työn menetelmien avulla.

Saatamme silloin tällöin näkyä mukana päiväkodin touhuissa.

Ystävällisin terveisin

Heta Karsi & Tiia Huovinen

HEI!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Oulun ammattikorkeakoulusta, ja toteutamme opinnäytetyötä yhteistyössä Merikotkan päiväkodin ja Merikotkan palvelutalon kanssa kevään 2016 aikana. Opinnäytetyömme aiheena on ikääntyneiden ja lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen sukupolvi-työn menetelmien avulla.

Tulemme järjestämään tutustumiskerran sekä neljä ”Alakko nää mua?” -tuokiota. Tutustumiskerralla esittäydymme teille ja kerromme tulevasta toiminnastamme. Toiminnallisiin tuokioihin osallistuu ryhmä Merikotkan päiväkodin lapsia. Toimintatuokiot sisältävät mukavaa yhdessä oloa, liikuntaa, leikkiä, musiikkia ja kuvataidetta. Viimeisellä kerralla pidämme myös yhteisen loppujuhlan lettukestien merkeissä. Toimintatuokiot järjestetään palvelutalon tiloissa.

Toivoisimme, että innostuisitte osallistumaan kanssamme toimintatuokioihimme. Tuokioihin olette kaikki tervetulleita ja ne ovat suunniteltu jokaiselle sopivaksi. Mukaan tuokioille tarvitsee ottaa vain hiukan leikkisää mieltä. Meille on erittäin tärkeää, että pääsette jokaiseen tuokioon mukaan. Saamme osallistumisestanne arvokasta tietoa opinnäytetyöhömme ja samalla voimme tarjota teille mukavaa toimintaa ja yhdessäoloa lasten kanssa.

”ALAKKO NÄÄ MUA?” - AIKATAULU

Ke 30.3 Tutustumiskerta ja info klo 14.00

Ma 4.4 Leikkien tutuksi klo 9.00-10.00

Ma 11.4 Yhdessä liikkuen ja laulaen klo 9.00-10.00

Ma 18.4 Mukavia muistoja kuvataiteen keinoin klo 9.00-10.00

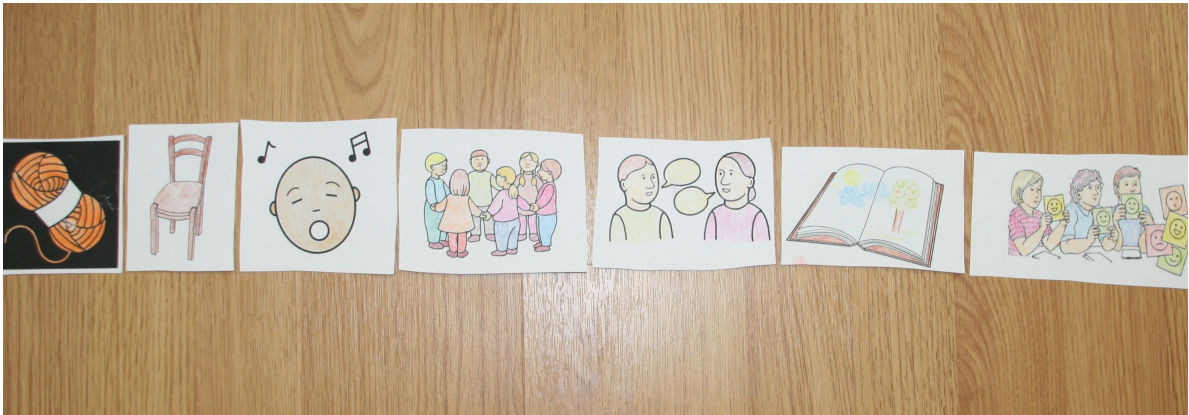
Ma 25.4 Loppujuhlat lettukestien merkeissä klo 9.00-10.30

- Juhlan jälkeen voi vielä jäädä lyhyeen palautekeskusteluun kanssamme.

Ystävällisin terveisin

Heta Karsi & Tiia Huovinen

Kuva 8. Liikkuen ja laulaen yhdessä -tuokio kuvina: lankakeräleikki, tuolijumppa, laulu, laululeikki, juttelutuokio, satu ja palautehetki

Tutustumistuokio palvelutalolla:

- Nimikylttitarvikkeet
- Kamera
- Kyniä
- Paperia
- Lankakerä
- Toimintakertojen aikataululaput

Tutustumistuokio päiväkodilla:

- Nimikylttitarvikkeet
- Kamera
- Kyniä
- Paperia
- Lankakerä
- Kuvakortit
- Satukirja: Nuotio, A., Nuotio, E. & Louhi, K. 2012. Veikko ja Veikko. Helsinki: Otava

Leikkien tutuksi:

- Nimikyltit + nimikylttitarvikkeet
- Kamera
- Kyniä
- Paperia
- Lankakerä
- Kaiutin + kappaleet: jumppalaulu, piirileikki, hämähämähäkki
- Viltti
- Satukirja: Nuotio, A., Nuotio, E. & Louhi, K. 2013. Veikko ja Veikko lomalla. Helsinki: Otava
- Kuvakortit
- Palautekysymykset
- Hymynaama-surunaama -kortit

Liikkuen ja laulaen yhdessä:

- Nimikyltit + nimikylttitarvikkeet
- Kamera
- Kyniä
- Paperia
- Lankakerä
- Viltti
- Ilmapalloja
- Hernepusseja
- Hierontapalloja
- Kaiutin + kappaleet: ihhahhaa, jos sun lysti on, maan korvessa kulkevi lapsosen tie
- Satukirja: Nuotio, A., Nuotio, E. & Louhi, K. 2013. Veikko ja Veikko lomalla. Helsinki: Ota-va
- Kuvakortit
- Palautekysymykset
- Hymynaama-surunaama -kortit

Mukavia muistoja kuvataiteen keinoin:

- Nimikyltit + nimikylttitarvikkeet
- Kamera
- Paperia
- Kyniä
- Lankakerä
- Kaksi isoa valkoista kartonkia
- Värillisiä A4 kartonkeja
- Koristeita (paljetteja ja silkkipaperia)
- Tusseja
- Puuvärit
- Liimaa
- Saksia
- Kaiutin + kappaleet: hämähämähäkki
- Satukirja: Nuotio, A., Nuotio, E. & Louhi, K. 2013. Veikko ja Veikko lomalla. Helsinki: Ota-va

- Kuvakortit
- Palautekysymykset
- Hymynaama-surunaama -kortit

Loppujuhlat:

- Nimikyltit + nimikylttitarvikkeet
- Kamera
- Kyniä
- Paperia
- Lankakerä
- Lettukestien tarvikkeet (huomio mahdolliset ruoka-aineallergiat):
 - Kertakäyttölautaset, -mukit ja lusikat
 - Serviettejä
 - Leivinpaperia
 - Kahvia + suodatinpussi
 - Teetä
 - Maitoa
 - Mehua
 - Sokeria
 - Pannukakkutaikina
 - Hillo + kermavaahto
 - Sähkövatkain
- Kaiutin + kappale: leipuri hiiva
- Satukirja: Nuotio, A., Nuotio, E. & Louhi, K. 2013. Veikko ja Veikko lomalla. Helsinki: Ota-va
- Kuvakortit
- Palautekysymykset
- Hymynaama-surunaamakortit

Palautehetki palvelutalolla (loppujuhlien jälkeen):

- Paperia
- Kyniä
- Palautekysymykset

Palautehetki päiväkodilla:

- Nimikyltit
- Kamera
- Paperia
- Kyniä
- Lankakerä
- Viltti
- Kuvakortit
- Palautekysymykset

1. Miltä tuntuu tuokion jälkeen? (apuna surunaama-hymynaamakortit)
2. Millaista oli olla tuokiolla mukana?
3. Mitä uusia kokemuksia lapset saivat senioreilta?
4. Mitä uusia kokemuksia seniorit saivat lapsilta?
5. Oliko jotain erityisesti mukavaa? Mikä?
6. Oliko jotain ei niin mukavaa? Mikä?

Viimeisen kerran lisäkysymykset kysymme senioreilta loppujuhlan jälkeen:

1. Millaista "Alakko nää mua" -toiminta oli?
2. Haluaisitteko jatkaa yhteistoimintaa lasten kanssa?
3. Koetteko tällaisen toiminnan olevan tarpeellista ja hyödyllistä?
4. Miten lasten ja senioreiden yhteistoimintaa voisi jatkaa?
5. Minkälaisia tuokiota haluaisitte jatkossa?
6. Miten koitte yhteistoiminnan lasten kanssa?
7. Koitteko toimintamme sopivaksi teidän ikäryhmälle?
8. Mikä oli toiminnassa parasta?
9. Olisitteko halunneet vaikuttaa enemmän toimintaan ja sen sisältöihin? Millä tavalla?
10. Syntyikö mielestänne teidän ja lasten välille vastavuoroinen ja tuttavallinen suhde? Millä tavoin?

Viimeisen kerran lisäkysymykset kysymme lapsilta 2.5 heidän tapaamiskerrallaan:

1. Millaista "Alakko nää mua" -toiminta oli?
2. Haluaisitteko jatkaa yhteistoimintaa senioreiden kanssa?
3. Miltä tuntui toimia yhdessä senioreiden kanssa?
4. Miten lasten ja senioreiden yhteistä toimintaa voisi jatkaa?
5. Minkälaisia tuokiota haluaisitte jatkossa?
6. Millaisia uusia kokemuksia saitte senioreilta?
7. Mikä meidän yhteisistä hetkistä jäi parhaiten mieleen?
8. Olisitteko halunneet vaikuttaa enemmän toimintaan? Millä tavalla?

Senioreiden tutustumiskerrasta:

1. Miten asiakaslähtöisyys (senioreiden yleisnimitys ja perinneleikit) toteutui?
2. Miten innostaminen toimintaan onnistui?
3. Miten oma ohjauksemme onnistui? (esimerkiksi ajankäyttö, ohjeiden selkeys ja ryhmän hallinta)
4. Millaisia toiveita tuokioille ilmeni?
5. Miten muistelutyön menetelmä toteutui?
6. Miten toimintatavat, materiaalit, välineet ja tilat toimivat?
7. Minkälaisia kehittämistarpeita ja -ideoita ilmeni tulevia tuokioita varten?

Lasten tutustumiskerrasta:

1. Miten lapsilähtöisyys toteutui?
2. Miten innostaminen toimintaan onnistui?
3. Miten oma ohjauksemme onnistui? (esimerkiksi ajankäyttö, ohjeiden selkeys ja ryhmän hallinta)
4. Millaisia toiveita tuokioille ilmeni?
5. Miten toimintatavat, materiaalit, välineet ja tilat toimivat?
6. Minkälaisia kehittämistarpeita ja -ideoita ilmeni tulevia tuokioita varten?

1. Miten kyseisen tuokion tavoitteet toteutuivat?
2. Tukiko tuokio kokonaistavoitteiden toteutumista?
3. Miten lapsilähtöisyys ja asiakaslähtöisyys toteutuivat?
4. Toimivatko valitut toimintatavat, materiaalit, välineet sekä tilat tavoitteiden saavuttamisen ja kohderyhmien kannalta?
5. Miten oma ohjauksemme onnistui? (esimerkiksi toiminnanrakenne, ajankäyttö, ohjeiden selkeys ja ryhmän hallinta)
6. Minkälaisia kehittämistarpeita ja -ideoita ilmeni tulevia tuokioita varten?

Viimeisen kerran lisäkysymykset:

1. Miten toimintamme onnistui kokonaisuudessaan?
2. Toteutuivatko toiminnalle asetetut kokonaistavoitteet?
3. Mitä tekisimme toisin?

1. Miten kyseisen tuokion tavoitteet toteutuivat?
2. Tukiko tuokio kokonaistavoitteiden toteutumista?
3. Miten lapsilähtöisyys ja asiakaslähtöisyys toteutuivat?
4. Toimivatko valitut toimintatavat, materiaalit, välineet sekä tilat tavoitteiden saavuttamisen ja kohderyhmien kannalta?
5. Mitä mieltä olit tuokion rakenteesta?
6. Miten ohjaus onnistui? (esimerkiksi ajankäyttö, ohjeiden selkeys, ryhmänhallinta)
7. Minkälaisia kehittämistarpeita ja -ideoita ilmeni seuraavia tuokioita varten?

Viimeisen kerran lisäkysymykset:

1. Miten toimintamme onnistui kokonaisuudessaan?
2. Toteutuivatko toiminnalle asetetut kokonaistavoitteet?
3. Oliko toimintamme käyttökelpoista jatkoa ajatellen? Voisitteko tai aiotteko jatkaa aloittamaamme yhteistyötä palvelutalon asukkaiden kanssa? Nousiko toiminnastamme uusia toimintaideoita?
4. Mitä kehitettävää näkisit työssämme?

1. Miten kyseisen tuokion tavoitteet toteutuivat?
8. Tukiko tuokio kokonaistavoitteiden toteutumista?
2. Miten lapsilähtöisyys ja asiakaslähtöisyys toteutuivat?
3. Toimivatko valitut toimintatavat, materiaalit, välineet sekä tilat tavoitteiden saavuttamisen ja kohderyhmien kannalta?
4. Mitä mieltä olit tuokion rakenteesta?
5. Miten ohjaus onnistui? (esimerkiksi ajankäyttö, ohjeiden selkeys ja ryhmänhallinta)
6. Minkälaisia kehittämistarpeita- ja ideoita ilmeni seuraavia tuokioita varten?

Viimeisen kerran lisäkysymykset:

1. Miten toimintamme onnistui kokonaisuudessaan?
2. Toteutuivatko toiminnalle asetetut kokonaistavoitteet?
3. Oliko toimintamme käyttökelpoista jatkoa ajatellen? Olisitko itse halukas tai oletko kuullut, että muut asukkaat haluaisivat jatkaa yhteistoimintakertoja päiväkodin lasten kanssa? Nousiko toiminnastamme uusia toimintaideoita?
4. Mitä kehitettävää näkisit työssämme?